

Prawo o ruchu drogowym

Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym

Sygnatura:	Dziennik Ustaw 2005 nr 108 poz. 908
Tytuł:	Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym
Status aktu prawnego:	obowiązujący
Data ogłoszenia:	2005-06-20
Data wejścia w życie:	1998-01-01

DZIAŁ I

Przepisy ogólne

Art. 1. 1. Ustawa reguluje zasady ruchu na drogach publicznych oraz w strefach zamieszkania, warunki dopuszczenia pojazdów do tego ruchu, wymagania w stosunku do osób kierujących pojazdami i innych uczestników ruchu oraz zasady kontroli ruchu drogowego.

2. Przepisy ustawy stosuje się również do ruchu odbywającego się poza drogami publicznymi, jeżeli jest to konieczne dla uniknięcia zagrożenia bezpieczeństwa uczestników tego ruchu.

3. Zadania samorządu województwa, o których mowa w art. 75a ust. 1, 3, 5 i 9, art. 97 ust. 3, art. 98 ust. 5, art. 110 ust. 1 pkt 10, art. 111 ust. 1, art. 112 ust. 1, art. 113 ust. 1, art. 114 ust. 3, art. 122 ust. 8 i 9, art. 124a ust. 3 i 10, art. 124b ust. 1--3 i 5, art. 140 ust. 4, art. 140g ust. 2, art. 140i i art. 140k, są zadaniami z zakresu administracji rządowej.

Art. 2. Użyte w ustawie określenia oznaczają:

- 1) droga -- wydzielony pas terenu składający się z jezdni, pobocza, chodnika, drogi dla pieszych lub drogi dla rowerów, łącznie z torowiskiem pojazdów szynowych znajdującym się w obrębie tego pasa, przeznaczony do ruchu lub postoju pojazdów, ruchu pieszych, jazdy wierzchem lub pędzenia zwierząt;
- 2) droga twarda -- drogę z jezdnią o nawierzchni bitumicznej, betonowej, kostkowej, klinkierowej lub brukowcowej oraz z płyt betonowych lub kamiennie-betonowych, jeżeli długość nawierzchni przekracza 20 m; inne drogi są drogami gruntowymi;
- 3) autostrada -- drogę dwujezdniową, oznaczoną odpowiednimi znakami drogowymi, na której nie dopuszcza się ruchu poprzecznego, przeznaczoną tylko do ruchu pojazdów samochodowych, które na równej, poziomej jezdni mogą rozwinąć prędkość co najmniej 40 km/h, w tym również w razie ciągnięcia przyczep;
- 4) droga ekspresowa -- drogę dwu- lub jednojezdniową, oznaczoną odpowiednimi znakami drogowymi, na której skrzyżowania występują wyjątkowo, przeznaczoną tylko do ruchu pojazdów samochodowych;
- 5) droga dla rowerów -- drogę lub jej część przeznaczoną do ruchu rowerów jednośladowych, oznaczoną odpowiednimi znakami drogowymi;
- 6) jezdnia -- część drogi przeznaczoną do ruchu pojazdów; określenie to nie dotyczy torowisk wydzielonych z jezdni;
- 7) pas ruchu -- każdy z podłużnych pasów jezdni wystarczający do ruchu jednego rzędu pojazdów wielośladowych, oznaczony lub nieoznaczony znakami drogowymi;
- 8) pobocze -- część drogi przyległą do jezdni, która może być przeznaczona do ruchu pieszych lub niektórych pojazdów, postoju pojazdów, jazdy wierzchem lub pędzenia zwierząt;
- 9) chodnik -- część drogi przeznaczoną do ruchu pieszych;
- 10) skrzyżowanie -- przecięcie się w jednym poziomie dróg mających jezdnię, ich połączenie lub rozwidlenie, łącznie z powierzchniami utworzonymi przez takie przecięcia, połączenia lub rozwidlenia; określenie to nie dotyczy przecięcia, połączenia lub rozwidlenia drogi twardej z drogą gruntową lub stanowiącą dojazd do obiektu znajdującego się przy drodze;
- 11) przejście dla pieszych -- powierzchnię jezdni, drogi dla rowerów lub torowiska przeznaczoną do przechodzenia przez pieszych, oznaczoną odpowiednimi znakami drogowymi;
- 12) przejazd dla rowerzystów -- powierzchnię jezdni lub torowiska przeznaczoną do przejeżdżania przez rowerzystów,

oznaczoną odpowiednimi znakami drogowymi;

13) przystanek -- miejsce zatrzymywania się pojazdów transportu publicznego, oznaczone odpowiednimi znakami drogowymi;

14) tunel -- budowlę na drodze, oznaczoną odpowiednimi znakami drogowymi;

15) obszar zabudowany -- obszar oznaczony odpowiednimi znakami drogowymi;

16) strefa zamieszkania -- obszar obejmujący drogi publiczne lub inne drogi, na którym obowiązują szczególne zasady ruchu drogowego, a wjazdy i wyjazdy oznaczone są odpowiednimi znakami drogowymi;

17) uczestnik ruchu -- pieszego, kierującego, a także inne osoby przebywające w pojeździe lub na pojeździe znajdującym się na drodze;

18) pieszy -- osobę znajdującą się poza pojazdem na drodze i niewykonującą na niej robót lub czynności przewidzianych odrębnymi przepisami; za pieszego uważa się również osobę prowadzącą, ciągnącą lub pchającą rower, motorower, motocykl, wózek dziecięcy, podręczny lub inwalidzki, osobę poruszającą się w wózku inwalidzkim, a także osobę w wieku do 10 lat kierującą rowerem pod opieką osoby dorosłej;

19) kolumna pieszych -- zorganizowaną grupę pieszych prowadzoną przez kierownika lub dowódcę;

20) kierujący -- osobę, która kieruje pojazdem lub zespołem pojazdów, a także osobę, która prowadzi kolumnę pieszych, jedzie wierzchem albo pędzi zwierzęta pojedynczo lub w stadzie;

21) kierowca -- osobę uprawnioną do kierowania pojazdem silnikowym;

22) szczególna ostrożność -- ostrożność polegająca na zwiększeniu uwagi i dostosowaniu zachowania uczestnika ruchu do warunków i sytuacji zmieniających się na drodze, w stopniu umożliwiającym odpowiednio szybkie reagowanie;

23) ustąpienie pierwszeństwa -- powstrzymanie się od ruchu, jeżeli ruch mógłby zmusić innego kierującego do zmiany kierunku lub pasa ruchu albo istotnej zmiany prędkości, a pieszego -- do zatrzymania się, zwolnienia lub przyspieszenia kroku;

24) ruch kierowany -- ruch otwierany i zamykany za pomocą sygnalizacji świetlnej albo przez uprawnioną osobę;

25) niedostateczna widoczność -- widoczność występującą od zmierzchu do świtu, a także w warunkach zmniejszonej przejrzystości powietrza od świtu do zmierzchu;

26) wymijanie -- przejeżdżanie (przechodzenie) obok pojazdu lub uczestnika ruchu poruszającego się w przeciwnym kierunku;

27) omijanie -- przejeżdżanie (przechodzenie) obok nieporuszającego się pojazdu, uczestnika ruchu lub przeszkody;

28) wyprzedzanie -- przejeżdżanie (przechodzenie) obok pojazdu lub uczestnika ruchu poruszającego się w tym samym kierunku;

29) zatrzymanie pojazdu -- unieruchomienie pojazdu niewynikające z warunków lub przepisów ruchu drogowego, trwające nie dłużej niż 1 minutę, oraz każde unieruchomienie pojazdu wynikające z tych warunków lub przepisów;

30) postój pojazdu -- unieruchomienie pojazdu niewynikające z warunków lub przepisów ruchu drogowego, trwające dłużej niż 1 minutę;

31) pojazd -- środek transportu przeznaczony do poruszania się po drodze oraz maszynę lub urządzenie do tego przystosowane;

32) pojazd silnikowy -- pojazd wyposażony w silnik, z wyjątkiem motoroweru i pojazdu szynowego;

33) pojazd samochodowy -- pojazd silnikowy, którego konstrukcja umożliwia jazdę z prędkością przekraczającą 25 km/h; określenie to nie obejmuje ciągnika rolniczego;

34) pojazd wolnobieżny -- pojazd silnikowy, którego konstrukcja ogranicza prędkość jazdy do 25 km/h, z wyłączeniem ciągnika rolniczego;

35) pojazd członowy -- zespół pojazdów składający się z pojazdu silnikowego złączonego z naczepą;

36)2) pojazd specjalny -- pojazd samochodowy lub przyczepę przeznaczone do wykonywania specjalnej funkcji, która powoduje konieczność dostosowania nadwozia lub posiadania specjalnego wyposażenia; w pojeździe tym mogą być

przewożone osoby i rzeczy związane z wykonywaniem tej funkcji;

37) pojazd używany do celów specjalnych -- pojazd samochodowy przystosowany w sposób szczególny do przewozu osób lub ładunków, używany przez Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej, Policję, Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencję Wywiadu, Służbę Kontrwywiadu Wojskowego, Służbę Wywiadu Wojskowego, Centralne Biuro Antykorupcyjne, Straż Graniczną, kontrolę skarbową, Służbę Celną, jednostki ochrony przeciwpożarowej. Inspekcję Transportu Drogowego i Służbę Więzienną;

38) pojazd uprzywilejowany -- pojazd wysyłający sygnały świetlne w postaci niebieskich świateł błyskowych i jednocześnie sygnały dźwiękowe o zmiennym tonie, jadący z włączonymi światłami mijania lub drogowymi; określenie to obejmuje również pojazdy jadące w kolumnie, na której początku i na końcu znajdują się pojazdy uprzywilejowane wysyłające dodatkowo sygnały świetlne w postaci czerwonego światła błyskowego;

39)4) pojazd zabytkowy -- pojazd, który na podstawie odrębnych przepisów został wpisany do rejestru zabytków lub znajduje się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;

40) samochód osobowy -- pojazd samochodowy przeznaczony konstrukcyjnie do przewozu nie więcej niż 9 osób łącznie z kierowcą oraz ich bagażu;

41) autobus -- pojazd samochodowy przeznaczony konstrukcyjnie do przewozu więcej niż 9 osób łącznie z kierowcą;

41a) autobus szkolny -- autobus przeznaczony do przewozu dzieci do szkoły, barwy pomarańczowej, oznaczony z przodu i z tyłu prostokątnymi tablicami barwy białej, z napisem barwy czarnej „autobus szkolny“;

42) samochód ciężarowy -- pojazd samochodowy przeznaczony konstrukcyjnie do przewozu ładunków; określenie to obejmuje również samochód ciężarowo-osobowy przeznaczony konstrukcyjnie do przewozu ładunków i osób w liczbie od 4 do 9 łącznie z kierowcą;

42a)5) ciągnik samochodowy -- pojazd samochodowy przeznaczony konstrukcyjnie wyłącznie do ciągnięcia przyczepy; określenie to obejmuje ciągnik siodłowy i ciągnik balastowy;

43) taksówka -- pojazd samochodowy odpowiednio wyposażony i oznaczony, przeznaczony do przewozu za ustaloną na podstawie taksometru opłatą;

a) osób w liczbie nie większej niż 9 łącznie z kierowcą oraz ich bagażu podręcznego (taksówka osobowa),

b) ładunków o masie nieprzekraczającej 2,5 t (taksówka bagażowa);

44) ciągnik rolniczy -- pojazd silnikowy skonstruowany do używania łącznie ze sprzętem do prac rolnych, leśnych lub ogrodniczych; ciągnik taki może być również przystosowany do ciągnięcia przyczep oraz do prac ziemnych;

45) motocykl -- pojazd samochodowy jednośladowy lub z bocznym wózkiem -- wielośladowy;

46) motorower -- pojazd jednośladowy lub dwuślado-wy zaopatrzony w silnik spalinowy o pojemności skokowej nieprzekraczającej 50 cm³, którego konstrukcja ogranicza prędkość jazdy do 45 km/h;

47) rower -- pojazd jednośladowy lub wielośladowy poruszany siłą mięśni osoby jadącej tym pojazdem;

48) wózek inwalidzki -- pojazd konstrukcyjnie przeznaczony do poruszania się osoby niepełnosprawnej, napędzany siłą mięśni lub za pomocą silnika, którego konstrukcja ogranicza prędkość jazdy do prędkości pieszego;

49) zespół pojazdów -- pojazdy złączone ze sobą w celu poruszania się po drodze jako całość; nie dotyczy to pojazdów złączonych w celu holowania;

50) przyczepa -- pojazd bez silnika, przystosowany do łączenia go z innym pojazdem;

51) przyczepa lekka -- przyczepę, której dopuszczalna masa całkowita nie przekracza 750 kg;

52) naczepa -- przyczepę, której część spoczywa na pojeździe silnikowym i obciąża ten pojazd;

53) masa własna -- masę pojazdu z jego normalnym wyposażeniem, paliwem, olejami, smarami i cieczami w ilościach nominalnych, bez kierującego;

54) dopuszczalna masa całkowita -- największą określoną właściwymi warunkami technicznymi masę pojazdu obciążonego osobami i ładunkiem, dopuszczonego do poruszania się po drodze;

55) rzeczywista masa całkowita -- masę pojazdu łącznie z masą znajdujących się na nim rzeczy i osób;

56) dopuszczalna ładowność -- największą masę ładunku i osób, jaką może przewozić pojazd, która stanowi różnicę dopuszczalnej masy całkowitej i masy własnej pojazdu;

57) nacisk osi -- sumę nacisków, jaką na drogę wywierają koła znajdujące się na jednej osi;

58) VIN -- numer identyfikacyjny pojazdu nadany i umieszczony przez producenta.

DZIAŁ II

Ruch drogowy

Rozdział 1

Zasady ogólne

Art. 3. 1. Uczestnik ruchu i inna osoba znajdująca się na drodze są obowiązani zachować ostrożność albo gdy ustawa tego wymaga -- szczególną ostrożność, unikać wszelkiego działania, które mogłoby spowodować zagrożenie bezpieczeństwa lub porządku ruchu drogowego, ruch ten utrudnić albo w związku z ruchem zakłócić spokój lub porządek publiczny oraz narazić kogokolwiek na szkodę. Przez działanie rozumie się również zaniechanie.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do osoby znajdującej się w pobliżu drogi, jeżeli jej zachowanie mogłoby pociągnąć za sobą skutki, o których mowa w tym przepisie.

3. Jeżeli uczestnik ruchu lub inna osoba spowodowała jednak zagrożenie bezpieczeństwa ruchu drogowego, jest obowiązana przedsięwziąć niezbędne środki w celu niezwłocznego usunięcia zagrożenia, a gdyby nie mogła tego uczynić, powinna o zagrożeniu uprzedzić innych uczestników ruchu.

Art. 4. Uczestnik ruchu i inna osoba znajdująca się na drodze mają prawo liczyć, że inni uczestnicy tego ruchu przestrzegają przepisów ruchu drogowego, chyba że okoliczności wskazują na możliwość odmiennego ich zachowania.

Art. 5. 1. Uczestnik ruchu i inna osoba znajdująca się na drodze są obowiązani stosować się do poleceń i sygnałów dawanych przez osoby kierujące ruchem lub uprawnione do jego kontroli, sygnałów świetlnych oraz znaków drogowych, nawet wówczas, gdy z przepisów ustawy wynika inny sposób zachowania niż nakazany przez te osoby, sygnały świetlne lub znaki drogowe;

2. Polecenia i sygnały dawane przez osoby kierujące ruchem lub uprawnione do jego kontroli mają pierwszeństwo przed sygnałami świetlnymi i znakami drogowymi.

3. Sygnały świetlne mają pierwszeństwo przed znakami drogowymi regulującymi pierwszeństwo przejazdu.

Art. 6. 1. Polecenia lub sygnały może dawać uczestnikowi ruchu lub innej osobie znajdującej się na drodze:

1) policjant;

2) żołnierz Żandarmerii Wojskowej lub wojskowego organu porządkowego, zabezpieczający przemarsz lub przejazd kolumny wojskowej albo w razie akcji związanej z ratowaniem życia lub mienia;

3)7a) funkcjonariusz Straży Granicznej;

3a) inspektor Inspekcji Transportu Drogowego;

3b) umundurowany inspektor kontroli skarbowej lub funkcjonariusz celny;

3c)8) strażnik gminny (miejski);

4) pracownik kolejowy na przejeździe kolejowym;

5) pracownik zarządu drogi lub inna osoba wykonująca roboty na drodze na zlecenie lub za zgodą zarządu drogi;

6) osoba nadzorująca bezpieczne przejście dzieci przez jezdnię, w wyznaczonym miejscu;

7) kierujący autobusem szkolnym w miejscach postoju związanych z wsiadaniem lub wysiadaniem dzieci.

2. Osoby, o których mowa w ust. 1 i ust. 4 pkt 2, powinny być łatwo rozpoznawalne i widoczne z dostatecznej odległości, zarówno w dzień, jak i w nocy.

3. Przepis ust. 2 w zakresie łatwej rozpoznawalności:

- 1) dotyczy osoby wymienionej w ust. 1 pkt 1 tylko poza obszarem zabudowanym;
  - 2) nie dotyczy kierującego autobusem szkolnym, jeżeli sygnał do zatrzymania innych pojazdów dawany jest przez tę osobę bez wychodzenia z odpowiednio oznaczonego pojazdu.
4. Minister właściwy do spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw transportu, uwzględniając potrzebę zapewnienia bezpieczeństwa i porządku w trakcie kierowania ruchem drogowym oraz sprawnego wykonywania czynności w tym zakresie:

- 1) określi, w drodze rozporządzenia, organizację i sposób kierowania ruchem drogowym;
- 2) może upoważnić, w drodze rozporządzenia, inne osoby do wykonywania czynności, o których mowa w ust. 1, oraz określić okoliczności, szczegółowe warunki i sposób wykonywania tych czynności.

Art. 7. 1. Znaki i sygnały drogowe wyrażają ostrzeżenia, zakazy, nakazy lub informacje.

2. Minister właściwy do spraw transportu i minister właściwy do spraw wewnętrznych, w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej, uwzględniając w szczególności konieczność dostosowania sygnałów drogowych do postanowień umów międzynarodowych, określi, w drodze rozporządzenia, znaki i sygnały obowiązujące w ruchu drogowym, ich znaczenie i zakres obowiązywania.

3. Minister właściwy do spraw transportu w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych, uwzględniając konieczność zapewnienia czytelności i zrozumiałości znaków i sygnałów drogowych dla uczestników ruchu drogowego, określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki techniczne dla znaków i sygnałów drogowych oraz urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego, a także warunki ich umieszczania na drogach.

Art. 8. 1. Osoba niepełnosprawna o obniżonej sprawności ruchowej, kierująca pojazdem samochodowym oznaczonym kartą parkingową może nie stosować się do niektórych znaków drogowych dotyczących zakazu ruchu lub postoju, w zakresie określonym przepisami, o których mowa w art. 7 ust. 2.

2. Przepis ust. 1 stosuje się również do:

- 1) kierującego pojazdem przewożącego osobę o obniżonej sprawności ruchowej;
- 2) pracowników placówek zajmujących się opieką, rehabilitacją lub edukacją osób niepełnosprawnych pozostających pod opieką tych placówek.

3. Karta parkingowa powinna być umieszczona za przednią szybą pojazdu samochodowego w sposób umożliwiający jej odczytanie.

4. Kartę parkingową wydaje osobie niepełnosprawnej starosta. Za wydanie karty parkingowej pobiera się opłatę w wysokości ustalonej przez ministra właściwego do spraw transportu.

5. Kartę parkingową osobie, o której mowa w ust. 1, wydaje się na podstawie, wydanego przez zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności, orzeczenia o zaliczeniu do znacznego, umiarkowanego, lub lekkiego stopnia niepełnosprawności o przyczynie niepełnosprawności z kodu R lub N lub na podstawie orzeczenia wydanego przez organy rentowe równoważnego na mocy przepisów szczególnych z orzeczeniami o niepełnosprawności.

5a. W przypadku osób niepełnosprawnych posiadających orzeczenia zaliczające do stopnia lekkiego kartę parkingową wydaje się na podstawie orzeczenia, wraz ze wskazaniem, o którym mowa w art. 6b ust. 3 pkt 9 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 123, poz. 776, z późn. zm.9)). W przypadku orzeczeń wydanych przez organy rentowe równoważnych z orzeczeniami o stopniu lekkim, w których nie określono przyczyny niepełnosprawności, kartę parkingową wydaje się na podstawie orzeczenia, wraz z zaświadczeniem lekarskim potwierdzającym ograniczenie sprawności ruchowej.

5b. Kartę parkingową placówkom zajmującym się opieką, rehabilitacją lub edukacją osób niepełnosprawnych wydaje starosta.

6. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio w stosunku do kierujących pojazdami zaopatrzonymi w kartę parkingową wydaną za granicą.

7. Minister właściwy do spraw transportu określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) wzór karty parkingowej, uwzględniając w szczególności konieczność ujednoczenia wzoru karty parkingowej z rozwiązaniami przyjętymi w krajach europejskich, w celu umożliwienia korzystania osobom niepełnosprawnym z ulg i przywilejów w ruchu drogowym, określonych w przepisach prawa krajowego;

- 1a) wzór oraz tryb wydania karty parkingowej dla placówek, o których mowa w ust. 2 pkt 2;

2) wysokość opłat za wydanie karty parkingowej, uwzględniając koszty związane z jej wydaniem i dystrybucją.

8. Minister właściwy do spraw transportu w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zabezpieczenia społecznego i ministrem właściwym do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, rodzaj placówek zajmujących się opieką, rehabilitacją lub edukacją osób niepełnosprawnych uprawnionych do uzyskania karty parkingowej oraz tryb wydawania tym placówkom karty parkingowej, mając na względzie zapewnienie wydawania karty właściwym placówkom.

Art. 8a. (uchylony).10)

Art. 9. Uczestnik ruchu i inna osoba znajdująca się na drodze są obowiązani ułatwić przejazd pojazdu uprzywilejowanego, w szczególności przez niezwłoczne usunięcie się z jego drogi, a w razie potrzeby zatrzymanie się.

Art. 10. 1. Minister właściwy do spraw transportu sprawuje nadzór nad zarządzaniem ruchem na drogach krajowych.

2. Wojewoda sprawuje nadzór nad zarządzaniem ruchem na drogach wojewódzkich, powiatowych i gminnych oraz na drogach publicznych położonych w miastach na prawach powiatu i w mieście stołecznym Warszawie.

3. Generalny Dyrektor Dróg Krajowych i Autostrad zarządza ruchem na drogach krajowych, z zastrzeżeniem ust. 6.

4. Marszałek województwa zarządza ruchem na drogach wojewódzkich, z zastrzeżeniem ust. 6.

5. Starosta zarządza ruchem na drogach powiatowych i gminnych, z zastrzeżeniem ust. 6.

6. Prezydent miasta zarządza ruchem na drogach publicznych położonych w miastach na prawach powiatu, z wyjątkiem autostrad i dróg ekspresowych.

7. Zarządzanie ruchem na drogach w strefie zamieszkania, z wyjątkiem dróg publicznych, należy do podmiotów zarządzających tymi drogami.

8. Generalny Dyrektor Dróg Krajowych i Autostrad może powierzyć zadania w zakresie zarządzania ruchem na drogach krajowych marszałkowi województwa.

9. Drogami krajowymi, wojewódzkimi, powiatowymi i gminnymi są drogi publiczne określone zgodnie z przepisami o drogach publicznych.

10. Organy sprawujące nadzór nad zarządzaniem ruchem na drogach mogą nakazać zmianę organizacji ruchu ze względu na ważny interes ogólnospołeczny lub konieczność zapewnienia ruchu tranzytowego.

11. Minister właściwy do spraw transportu, mając na uwadze konieczność ochrony dróg przed zniszczeniem oraz zapewnienie bezpieczeństwa ruchu w okresie zwiększonego natężenia ruchu pojazdów osobowych, może wprowadzić, w drodze rozporządzenia, okresowe ograniczenia ruchu pojazdów na drogach lub zakaz ruchu niektórych rodzajów pojazdów.

12. Minister właściwy do spraw transportu, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych i Ministrem Obrony Narodowej, uwzględniając w szczególności:

1) konieczność zapewnienia bezpieczeństwa wszystkim uczestnikom ruchu drogowego,

2) potrzebę efektywnego wykorzystania dróg publicznych,

3) potrzeby społeczności lokalnej,

określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki zarządzania ruchem na drogach oraz wykonywania nadzoru nad tym zarządzaniem.

Rozdział 2

Ruch pieszych

Art. 11. 1. Pieszy jest obowiązany korzystać z chodnika lub drogi dla pieszych, a w razie ich braku -- z pobocza. Jeżeli nie ma pobocza lub czasowo nie można z niego korzystać, pieszy może korzystać z jezdni, pod warunkiem zajmowania miejsca jak najbliższej jej krawędzi i ustępowania miejsca nadjeżdżającemu pojazdowi.

2. Pieszy idący po poboczu lub jezdni jest obowiązany iść lewą stroną drogi.

3. Piesi idący jezdnią są obowiązani iść jeden za drugim. Na drodze o małym ruchu, w warunkach dobrej widoczności, dwóch pieszych może iść obok siebie.

4. Korzystanie przez pieszego z drogi dla rowerów jest dozwolone tylko w razie braku chodnika lub pobocza albo niemożności korzystania z nich. Pieszy, z wyjątkiem osoby niepełnosprawnej, korzystając z tej drogi, jest obowiązany ustąpić miejsca rowerowi.

5. Przepisów ust. 1--4 nie stosuje się w strefie zamieszkania. W strefie tej pieszy korzysta z całej szerokości drogi i ma pierwszeństwo przed pojazdem.

Art. 12. 1. Kolumna pieszych, z wyjątkiem pieszych w wieku do 10 lat, może się poruszać tylko prawą stroną jezdni.

2. Do kolumny pieszych w wieku do 10 lat stosuje się odpowiednio przepisy art. 11 ust. 1 i 2.

3. Liczba pieszych idących jezdnią w kolumnie obok siebie nie może przekraczać 4, a w kolumnie wojskowej -- 6, pod warunkiem że kolumna nie zajmuje więcej niż połowy szerokości jezdni.

4. Piesi w wieku do 10 lat mogą iść w kolumnie tylko dwójkami pod nadzorem co najmniej jednej osoby pełnoletniej.

5. Długość kolumny pieszych nie może przekraczać 50 m. Odległość między kolumnami nie może być mniejsza niż 100 m.

6. Jeżeli przemarsz kolumny pieszych odbywa się w warunkach niedostatecznej widoczności:

1) pierwszy i ostatni z idących z lewej strony są obowiązani nieść latarki:

a) pierwszy -- ze światłem białym, skierowanym do przodu,

b) ostatni -- ze światłem czerwonym, skierowanym do tyłu;

2) w kolumnie o długości przekraczającej 20 m idący po lewej stronie z przodu i z tyłu są obowiązani używać elementów odbłaskowych odpowiadających właściwym warunkom technicznym, a ponadto idący po lewej stronie są obowiązani nieść dodatkowe latarki ze światłem białym, rozmieszczone w taki sposób, aby odległość między nimi nie przekraczała 10 m;

3) światło latarek powinno być widoczne z odległości co najmniej 150 m.

7. Zabrania się:

1) ruchu po jezdni kolumny pieszych w czasie mgły; zakaz ten nie dotyczy kolumny wojskowej lub policyjnej;

2) ruchu po jezdni kolumny pieszych w wieku do 10 lat w warunkach niedostatecznej widoczności;

3) prowadzenia po jezdni kolumny pieszych przez osobę w wieku poniżej 18 lat.

Art. 13. 1. Pieszy, przechodząc przez jezdnię lub torowisko, jest obowiązany zachować szczególną ostrożność oraz, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3, korzystać z przejścia dla pieszych. Pieszy znajdujący się na tym przejściu ma pierwszeństwo przed pojazdem.

2. Przechodzenie przez jezdnię poza przejściem dla pieszych jest dozwolone, gdy odległość od przejścia przekracza 100 m. Jeżeli jednak skrzyżowanie znajduje się w odległości mniejszej niż 100 m od wyznaczonego przejścia, przechodzenie jest dozwolone również na tym skrzyżowaniu.

3. Przechodzenie przez jezdnię poza przejściem dla pieszych, o którym mowa w ust. 2, jest dozwolone tylko pod warunkiem, że nie spowoduje zagrożenia bezpieczeństwa ruchu lub utrudnienia ruchu pojazdów. Pieszy jest obowiązany ustąpić pierwszeństwa pojazdom i do przeciwległej krawędzi jezdni iść drogą najkrótszą, prostopadle do osi jezdni.

4. Jeżeli na drodze znajduje się przejście nadziemne lub podziemne dla pieszych, pieszy jest obowiązany korzystać z niego, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3.

5. Na obszarze zabudowanym, na drodze dwujezdniowej lub po której kursują tramwaje po torowisku wyodrębnionym z jezdni, pieszy przechodząc przez jezdnię lub torowisko jest obowiązany korzystać tylko z przejścia dla pieszych.

6. Przechodzenie przez torowisko wyodrębnione z jezdni jest dozwolone tylko w miejscu do tego przeznaczonym.

7. Jeżeli wysepka dla pasażerów na przystanku komunikacji publicznej łączy się z przejściem dla pieszych, przechodzenie do i z przystanku jest dozwolone tylko po tym przejściu.

8. Jeżeli przejście dla pieszych wyznaczone jest na drodze dwujezdniowej, przejście na każdej jezdni uważa się za przejście odrębne. Przepis ten stosuje się odpowiednio do przejścia dla pieszych w miejscu, w którym ruch pojazdów jest

rozdzielony wysepką lub za pomocą innych urządzeń na jezdni.

Art. 14. Zabrania się:

1) wchodzenia na jezdnię:

- a) bezpośrednio przed jadącym pojazdem, w tym również na przejściu dla pieszych,
- b) spoza pojazdu lub innej przeszkody ograniczającej widoczność drogi;

2) przechodzenia przez jezdnię w miejscu o ograniczonej widoczności drogi;

3) zwalniania kroku lub zatrzymywania się bez uzasadnionej potrzeby podczas przechodzenia przez jezdnię lub torowisko;

4) przebiegania przez jezdnię;

5) chodzenia po torowisku;

6) wchodzenia na torowisko, gdy zapory lub półzapory są opuszczone lub opuszczanie ich rozpoczęto;

7) przechodzenia przez jezdnię w miejscu, w którym urządzenie zabezpieczające lub przeszkoda oddzielają drogę dla pieszych albo chodnik od jezdni, bez względu na to, po której stronie jezdni one się znajdują.

Art. 15. Przepisów art. 11--14 nie stosuje się w razie zamknięcia ruchu pojazdów na drodze.

Rozdział 3

Ruch pojazdów

Oddział 1

Zasady ogólne

Art. 16. 1. Kierującego pojazdem obowiązuje ruch prawostronny.

2. Kierujący pojazdem, korzystając z drogi dwujezdniowej, jest obowiązany jechać po prawej jezdni; do jezdni tych nie wlicza się jezdni przeznaczonych do dojazdu do nieruchomości położonej przy drodze.

3. Kierujący pojazdem, korzystając z jezdni dwukierunkowej co najmniej o czterech pasach ruchu, jest obowiązany zajmować pas ruchu znajdujący się na prawej połowie jezdni.

4. Kierujący pojazdem jest obowiązany jechać możliwie blisko prawej krawędzi jezdni. Jeżeli pasy ruchu na jezdni są wyznaczone, nie może zajmować więcej niż jednego pasa.

5. Kierujący pojazdem zaprzęgowym, rowerem, motorowerem, wózkiem ręcznym oraz osoba prowadząca pojazd napędzany silnikiem są obowiązani poruszać się po poboczu, chyba że nie nadaje się ono do jazdy lub ruch pojazdu utrudniałby ruch pieszych.

6. Kierujący pojazdem znajdującym się na części jezdni, po której jeżdżą pojazdy szynowe, jest obowiązany ustąpić miejsca nadjeżdżającemu pojazdowi szynowemu.

Oddział 2

Włączanie się do ruchu

Art. 17. 1. Włączanie się do ruchu następuje przy rozpoczynaniu jazdy po postoju lub zatrzymaniu się niewynikającym z warunków lub przepisów ruchu drogowego oraz przy wjeździe:

1) na drogę z nieruchomości, z obiektu przydrożnego lub dojazdu do takiego obiektu, z drogi niebędącej drogą publiczną oraz ze strefy zamieszkania;

2) na drogę z pola lub na drogę twardą z drogi gruntowej;

3) na jezdnię z pobocza, z chodnika lub z pasa ruchu dla pojazdów powolnych;

3a) na jezdnię lub pobocze z drogi dla rowerów, z wyjątkiem wjazdu na przejazd dla rowerzystów;

4) pojazdem szynowym -- na drogę z zajezdni lub na jezdnię z pętli.

2. Kierujący pojazdem, włączając się do ruchu, jest obowiązany zachować szczególną ostrożność oraz ustąpić pierwszeństwa innemu pojazdowi lub uczestnikowi ruchu.

Art. 18. 1. Kierujący pojazdem, zbliżając się do oznaczonego przystanku autobusowego (trolejbusowego) na obszarze zabudowanym, jest obowiązany zmniejszyć prędkość, a w razie potrzeby zatrzymać się, aby umożliwić kierującemu autobusem (trolejbusem) włączenie się do ruchu, jeżeli kierujący takim pojazdem sygnalizuje kierunkowskazem zamiar zmiany pasa ruchu lub wjechania z zatoki na jezdnię.

2. Kierujący autobusem (trolejbusem), o którym mowa w ust. 1, może wjechać na sąsiedni pas ruchu lub na jezdnię dopiero po upewnieniu się, że nie spowoduje to zagrożenia bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Art. 18a. 1. Kierujący pojazdem, zbliżając się do miejsca postoju autobusu szkolnego, jest obowiązany:

1) zatrzymać się, o ile kierujący tym autobusem podał sygnał zatrzymania;

2) zmniejszyć prędkość, a w razie potrzeby zatrzymać się, aby umożliwić kierującemu tym autobusem wjazd na jezdnię lub sąsiedni pas ruchu, o ile sygnalizuje on zamiar wykonania takiego manewru.

2. Kierujący autobusem szkolnym w sytuacji, o której mowa w ust. 1, może wjechać na sąsiedni pas ruchu lub jezdnię dopiero po upewnieniu się, że nie spowoduje to zagrożenia bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Oddział 3

Prędkość i hamowanie

Art. 19. 1. Kierujący pojazdem jest obowiązany jechać z prędkością zapewniającą panowanie nad pojazdem, z uwzględnieniem warunków, w jakich ruch się odbywa, a w szczególności: rzeźby terenu, stanu i widoczności drogi, stanu i ładunku pojazdu, warunków atmosferycznych i natężenia ruchu.

2. Kierujący pojazdem jest obowiązany:

1) jechać z prędkością nieutrudniającą jazdy innym kierującym;

2) hamować w sposób niepowodujący zagrożenia bezpieczeństwa ruchu lub jego utrudnienia;

3) utrzymywać odstęp niezbędny do uniknięcia zderzenia w razie hamowania lub zatrzymania się poprzedzającego pojazdu.

3. Poza obszarem zabudowanym, na jezdniach dwukierunkowych o dwóch pasach ruchu, kierujący pojazdem objętym indywidualnym ograniczeniem prędkości albo pojazdem lub zespołem pojazdów o długości przekraczającej 7 m jest obowiązany utrzymywać taki odstęp od pojazdu silnikowego znajdującego się przed nim, aby inne wyprzedzające pojazdy mogły bezpiecznie wjechać w lukę utrzymywaną między tymi pojazdami. Przepisu tego nie stosuje się, jeżeli kierujący pojazdem przystępuje do wyprzedzania lub gdy wyprzedzanie jest zabronione.

Art. 20. 1.11) Prędkość dopuszczalna pojazdu lub zespołu pojazdów na obszarze zabudowanym w godzinach 500--2300 wynosi 50 km/h, z zastrzeżeniem ust. 2.

1a.12) Prędkość dopuszczalna pojazdu lub zespołu pojazdów na obszarze zabudowanym w godzinach 2300--500 wynosi 60 km/h, z zastrzeżeniem ust. 2.

2. Prędkość dopuszczalna pojazdu lub zespołu pojazdów w strefie zamieszkania wynosi 20 km/h.

3. Prędkość dopuszczalna poza obszarem zabudowanym, z zastrzeżeniem ust. 4 i 5, wynosi w przypadku:

1) samochodu osobowego, motocykla lub samochodu ciężarowego o dopuszczalnej masie całkowitej nieprzekraczającej 3,5 t:

a) na autostradzie -- 130 km/h,

b) na drodze ekspresowej dwujezdniowej -- 110 km/h,

c) na drodze ekspresowej jednojezdniowej oraz na drodze dwujezdniowej co najmniej o dwóch pasach przeznaczonych dla każdego kierunku ruchu -- 100 km/h,

d) na pozostałych drogach -- 90 km/h;

2) zespołu pojazdów lub pojazdu niewymienionego w pkt 1:

a) na autostradzie, drodze ekspresowej lub drodze dwujezdniowej co najmniej o dwóch pasach przeznaczonych dla każdego kierunku ruchu -- 80 km/h,

b) na pozostałych drogach -- 70 km/h.

4. Dopuszczalna prędkość autobusu spełniającego dodatkowe warunki techniczne określone w przepisach, o których mowa w art. 66 ust. 5, na autostradzie i drodze ekspresowej wynosi 100 km/h.

5. (uchylony).13)

6. Prędkość dopuszczalna niektórych pojazdów, z zastrzeżeniem ust. 2, wynosi:

1) ciągnika rolniczego (również z przyczepą) -- 30 km/h;

2) pojazdu z urządzeniem wystającym do przodu więcej niż 1,5 m od siedzenia dla kierującego -- 30 km/h na obszarze zabudowanym i 60 km/h poza obszarem zabudowanym;

3) motocykla (również z przyczepą) i motoroweru, którymi przewozi się dziecko w wieku do 7 lat -- 40 km/h.

Art. 21. 1. Organ zarządzający ruchem na drogach może zmniejszyć lub zwiększyć, za pomocą znaków drogowych, prędkość dopuszczalną pojazdów obowiązującą na obszarze zabudowanym.

2. Prędkość dopuszczalna, o której mowa w ust. 1, może być:

1) zmniejszona -- jeżeli warunki bezpieczeństwa ruchu na drodze lub jej odcinku za tym przemawiają;

2) zwiększona -- jeżeli warunki ruchu na drodze lub jej odcinku zapewniają zachowanie bezpieczeństwa ruchu.

3. Organ zarządzający ruchem na drogach może zmniejszyć, za pomocą znaków drogowych, prędkość dopuszczalną pojazdów obowiązującą poza obszarem zabudowanym, jeżeli warunki bezpieczeństwa ruchu na drodze lub jej odcinku za tym przemawiają.

4. Organ rejestrujący pojazd może ustalić dla indywidualnego pojazdu dopuszczalną prędkość niższą niż określona w art. 20, jeżeli jest to uzasadnione konstrukcją lub stanem technicznym pojazdu. Ograniczenie prędkości należy uwidocznić na znaku umieszczonym z tyłu pojazdu.

Oddział 4

Zmiana kierunku jazdy lub pasa ruchu

Art. 22. 1. Kierujący pojazdem może zmienić kierunek jazdy lub zajmowany pas ruchu tylko z zachowaniem szczególnej ostrożności.

2. Kierujący pojazdem jest obowiązany zbliżyć się:

1) do prawej krawędzi jezdni -- jeżeli zamierza skręcić w prawo;

2) do środka jezdni lub na jezdni o ruchu jednokierunkowym do lewej jej krawędzi -- jeżeli zamierza skręcić w lewo.

3. Przepisu ust. 2 nie stosuje się, jeżeli wymiary pojazdu uniemożliwiają skręcenie zgodnie z zasadą określoną w tym przepisie lub dopuszczalna jest jazda wyłącznie w jednym kierunku.

4. Kierujący pojazdem, zmieniając zajmowany pas ruchu, jest obowiązany ustąpić pierwszeństwa pojazdowi jadącemu po pasie ruchu, na który zamierza wjechać, oraz pojazdowi wjeżdżającemu na ten pas z prawej strony.

5. Kierujący pojazdem jest obowiązany zawczasu i wyraźnie sygnalizować zamiar zmiany kierunku jazdy lub pasa ruchu oraz zaprzestać sygnalizowania niezwłocznie po wykonaniu manewru.

6. Zabrania się zawracania:

1) w tunelu, na moście, wiadukcie lub drodze jednokierunkowej;

2) na autostradzie;

3) na drodze ekspresowej, z wyjątkiem skrzyżowania lub miejsca do tego przeznaczonego;

4) w warunkach, w których mogłoby to zagrozić bezpieczeństwu ruchu na drodze lub ruch ten utrudnić.

Oddział 5

Wymijanie, omijanie i cofanie

Art. 23. 1. Kierujący pojazdem jest obowiązany:

1) przy wymijaniu zachować bezpieczny odstęp od wymijanego pojazdu lub uczestnika ruchu, a w razie potrzeby zjechać na prawo i zmniejszyć prędkość lub zatrzymać się;

2) przy omijaniu zachować bezpieczny odstęp od omijanego pojazdu, uczestnika ruchu lub przeszkody, a w razie potrzeby zmniejszyć prędkość; omijanie pojazdu sygnalizującego zamiar skręcenia w lewo może odbywać się tylko z jego prawej strony;

3) przy cofaniu ustąpić pierwszeństwa innemu pojazdowi lub uczestnikowi ruchu i zachować szczególną ostrożność, a w szczególności:

a) sprawdzić, czy wykonywany manewr nie spowoduje zagrożenia bezpieczeństwa ruchu lub jego utrudnienia,

b) upewnić się, czy za pojazdem nie znajduje się przeszkoda; w razie trudności w osobistym upewnieniu się kierujący jest obowiązany zapewnić sobie pomoc innej osoby.

2. Zabrania się cofania pojazdem w tunelu, na moście, wiadukcie, autostradzie lub drodze ekspresowej.

Oddział 6

Wyprzedzanie

Art. 24. 1. Kierujący pojazdem jest obowiązany przed wyprzedzeniem upewnić się w szczególności, czy:

1) ma odpowiednią widoczność i dostateczne miejsce do wyprzedzania bez utrudnienia komukolwiek ruchu;

2) kierujący, jadący za nim, nie rozpoczął wyprzedzania;

3) kierujący, jadący przed nim na tym samym pasie ruchu, nie zasygnalizował zamiaru wyprzedzania innego pojazdu, zmiany kierunku jazdy lub zmiany pasa ruchu.

2. Kierujący pojazdem jest obowiązany przy wyprzedzaniu zachować szczególną ostrożność, a zwłaszcza bezpieczny odstęp od wyprzedzanego pojazdu lub uczestnika ruchu. W razie wyprzedzania pojazdu jednośladowego lub kolumny pieszych odstęp ten nie może być mniejszy niż 1 m.

3. Kierujący pojazdem jest obowiązany przy wyprzedzaniu przejeżdżać z lewej strony wyprzedzanego pojazdu, z zastrzeżeniem ust. 4, 5 i 10.

4. Pojazd szynowy może być wyprzedzany tylko z prawej strony, chyba że położenie torów uniemożliwia takie wyprzedzanie lub wyprzedzanie odbywa się na jezdni jednokierunkowej.

5. Wyprzedzanie pojazdu lub uczestnika ruchu, który sygnalizuje zamiar skręcenia w lewo, może odbywać się tylko z jego prawej strony.

6. Kierującemu pojazdem wyprzedzanym zabrania się w czasie wyprzedzania i bezpośrednio po nim zwiększania prędkości. Kierujący pojazdem wolnobieżnym, ciągnikiem rolniczym lub pojazdem bez silnika jest obowiązany zjechać jak najbardziej na prawo i -- w razie potrzeby -- zatrzymać się w celu ułatwienia wyprzedzania.

7. Zabrania się wyprzedzania pojazdu silnikowego jadącego po jezdni:

1) przy dojeżdżaniu do wierzchołka wzniesienia;

2) na zakręcie oznaczonym znakami ostrzegawczymi;

3) na skrzyżowaniu, z wyjątkiem skrzyżowania o ruchu okrężnym lub na którym ruch jest kierowany.

8. Dopuszcza się wyprzedzanie w miejscach, o których mowa w ust. 7 pkt 1 i 2, na jezdni:

1) jednokierunkowej;

2) dwukierunkowej na odcinku z wyznaczonymi pasami ruchu, pod warunkiem że kierujący nie wjeżdża na część jezdni

przeznaczoną do ruchu w kierunku przeciwnym -- w miejscu, gdzie jest to zabronione znakami na jezdni.

9. Dopuszcza się wyprzedzanie w miejscu, o którym mowa w ust. 7 pkt 3, pojazdu sygnalizującego zamiar skręcenia, pod warunkiem że kierujący nie wjeżdża na część jezdni przeznaczoną do ruchu w kierunku przeciwnym.

10. Dopuszcza się wyprzedzanie z prawej strony na odcinku drogi z wyznaczonymi pasami ruchu, przy zachowaniu warunków określonych w ust. 1 i 7:

1) na jezdni jednokierunkowej;

2) na jezdni dwukierunkowej, jeżeli co najmniej dwa pasy ruchu na obszarze zabudowanym lub trzy pasy ruchu poza obszarem zabudowanym przeznaczone są do jazdy w tym samym kierunku.

11. Zabrania się wyprzedzania pojazdu uprzywilejowanego na obszarze zabudowanym.

Oddział 7

Przecinanie się kierunków ruchu

Art. 25. 1. Kierujący pojazdem, zbliżając się do skrzyżowania, jest obowiązany zachować szczególną ostrożność i ustąpić pierwszeństwa pojazdowi nadjeżdżającemu z prawej strony, a jeżeli skręca w lewo -- także jadącemu z kierunku przeciwnego na wprost lub skręcającemu w prawo.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do pojazdu szynowego, który ma pierwszeństwo w stosunku do innych pojazdów, bez względu na to, z której strony nadjeżdża.

3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się również w razie przecinania się kierunków ruchu poza skrzyżowaniem.

4. Kierującemu pojazdem zabrania się:

1) wjeżdżania na skrzyżowanie, jeżeli na skrzyżowaniu lub za nim nie ma miejsca do kontynuowania jazdy;

2) rozdzielania kolumny pieszych.

Art. 26. 1. Kierujący pojazdem, zbliżając się do przejścia dla pieszych, jest obowiązany zachować szczególną ostrożność i ustąpić pierwszeństwa pieszemu znajdującemu się na przejściu.

2. Kierujący pojazdem, który skręca w drogę poprzeczną, jest obowiązany ustąpić pierwszeństwa pieszemu przechodzącemu na skrzyżowaniu przez jezdnię drogi, na którą wjeżdża.

3. Kierującemu pojazdem zabrania się:

1) wyprzedzania pojazdu na przejściu dla pieszych i bezpośrednio przed nim, z wyjątkiem przejścia, na którym ruch jest kierowany;

2) omijania pojazdu, który jechał w tym samym kierunku, lecz zatrzymał się w celu ustąpienia pierwszeństwa pieszemu;

3) jazdy wzdłuż po chodniku lub przejściu dla pieszych.

4. Kierujący pojazdem, przejeżdżając przez chodnik lub drogę dla pieszych, jest obowiązany jechać powoli i ustąpić pierwszeństwa pieszemu.

5. Przepis ust. 4 stosuje się odpowiednio podczas jazdy po placu, na którym ze względu na brak wyodrębnienia jezdni i chodników ruch pieszych i pojazdów odbywa się po tej samej powierzchni.

6. Kierujący pojazdem jest obowiązany zachować szczególną ostrożność przy przejeżdżaniu obok oznaczonego przystanku tramwajowego nieznajdującego się przy chodniku. Jeżeli przystanek nie jest wyposażony w wysepkę dla pasażerów, a na przystanek wjeżdża tramwaj lub stoi na nim, kierujący jest obowiązany zatrzymać pojazd w takim miejscu i na taki czas, aby zapewnić pieszemu swobodne dojście do tramwaju lub na chodnik. Przepisy te stosuje się odpowiednio przy ruchu innych pojazdów komunikacji publicznej.

7. W razie przechodzenia przez jezdnię osoby niepełnosprawnej, używającej specjalnego znaku, lub osoby o widocznej ograniczonej sprawności ruchowej, kierujący jest obowiązany zatrzymać pojazd w celu umożliwienia jej przejścia.

Art. 27. 1. Kierujący pojazdem, zbliżając się do przejazdu dla rowerzystów, jest obowiązany zachować szczególną ostrożność i ustąpić pierwszeństwa rowerowi znajdującemu się na przejeździe.

2. (uchylony).14)

3. Kierujący pojazdem, przejeżdżając przez drogę dla rowerów poza jezdnią, jest obowiązany ustąpić pierwszeństwa rowerowi.

4. Kierującemu pojazdem zabrania się wyprzedzania pojazdu na przejeździe dla rowerzystów i bezpośrednio przed nim, z wyjątkiem przejazdu, na którym ruch jest kierowany.

Art. 28. 1. Kierujący pojazdem, zbliżając się do przejazdu kolejowego oraz przejeżdżając przez przejazd, jest obowiązany zachować szczególną ostrożność. Przed wjechaniem na tory jest on obowiązany upewnić się, czy nie zbliży się pojazd szynowy, oraz przedsięwziąć odpowiednie środki ostrożności, zwłaszcza jeżeli wskutek mgły lub z innych powodów przejrzystość powietrza jest zmniejszona.

2. Kierujący jest obowiązany prowadzić pojazd z taką prędkością, aby mógł go zatrzymać w bezpiecznym miejscu, gdy nadjeżdża pojazd szynowy lub gdy urządzenie zabezpieczające albo dawany sygnał zabrania wjazdu na przejazd.

3. Kierującemu pojazdem zabrania się:

1) objeżdżania opuszczonych zapór lub półzapór oraz wjeżdżania na przejazd, jeżeli opuszczanie ich zostało rozpoczęte lub podnoszenie nie zostało zakończone;

2) wjeżdżania na przejazd, jeżeli po drugiej stronie przejazdu nie ma miejsca do kontynuowania jazdy;

3) wyprzedzania pojazdu na przejeździe kolejowym i bezpośrednio przed nim;

4) omijania pojazdu oczekującego na otwarciu ruchu przez przejazd, jeżeli wymagałoby to wjechania na część jezdni przeznaczoną dla przeciwnego kierunku ruchu.

4. W razie unieruchomienia pojazdu na przejeździe kolejowym, kierujący jest obowiązany niezwłocznie usunąć go z przejazdu, a jeżeli nie jest to możliwe, ostrzec kierującego pojazdem szynowym o niebezpieczeństwie.

5. Kierujący pojazdem lub zespołem pojazdów o długości przekraczającej 10 m, który nie może rozwinąć prędkości większej niż 6 km/h, przed wjazdem na przejazd kolejowy jest obowiązany upewnić się, czy w czasie potrzebnym na przejechanie przez ten przejazd nie nadjedzie pojazd szynowy, lub uzgodnić czas tego przejazdu z dróżnikiem kolejowym.

6. Przepisy ust. 1--4 stosuje się odpowiednio przy przejeżdżaniu przez tory tramwajowe; przepis ust. 3 pkt 3 nie dotyczy skrzyżowania lub przejazdu tramwajowego, na którym ruch jest kierowany.

Oddział 8

Ostrzeganie oraz jazda w warunkach zmniejszonej przejrzystości powietrza

Art. 29. 1. Kierujący pojazdem może używać sygnału dźwiękowego lub świetlnego, w razie gdy zachodzi konieczność ostrzeżenia o niebezpieczeństwie.

2. Zabrania się:

1) nadużywania sygnału dźwiękowego lub świetlnego;

2) używania sygnału dźwiękowego na obszarze zabudowanym, chyba że jest to konieczne w związku z bezpośrednim niebezpieczeństwem;

3) ostrzegania światłami drogowymi w warunkach, w których może to spowodować oślepienie innych kierujących.

Art. 30. 1. Kierujący pojazdem jest obowiązany zachować szczególną ostrożność w czasie jazdy w warunkach zmniejszonej przejrzystości powietrza, spowodowanej mgłą, opadami atmosferycznymi lub innymi przyczynami, a ponadto:

1) kierujący pojazdem silnikowym jest obowiązany:

a) włączyć światła mijania lub przeciwmgłowe przednie albo oba te światła jednocześnie,

b) poza obszarem zabudowanym podczas mgły dawać krótkotrwałe sygnały dźwiękowe w czasie wyprzedzania lub omijania;

2) kierujący innym pojazdem niż pojazd, o którym mowa w pkt 1, jest obowiązany:

a) włączyć światła, w które pojazd jest wyposażony,

b) korzystać z pobocza drogi, a jeżeli nie jest to możliwe, jechać jak najbliżej krawędzi jezdni i nie wyprzedzać innego pojazdu.

2. Obowiązek używania świateł, o którym mowa w ust. 1, dotyczy kierującego pojazdem także podczas zatrzymania wynikającego z warunków lub przepisów ruchu drogowego.

3. Kierujący pojazdem może używać tylnych świateł przeciwmgłowych, jeżeli zmniejszona przejrzystość powietrza ogranicza widoczność na odległość mniejszą niż 50 m. W razie poprawy widoczności kierujący pojazdem jest obowiązany niezwłocznie wyłączyć te światła.

Oddział 9

Holowanie

Art. 31. 1. Kierujący może holować pojazd silnikowy tylko pod warunkiem, że:

- 1) prędkość pojazdu holującego nie przekracza 30 km/h na obszarze zabudowanym i 60 km/h poza tym obszarem;
- 2) pojazd holujący ma włączone światła mijania również w okresie dostatecznej widoczności;
- 3) w pojeździe holowanym znajduje się kierujący mający uprawnienie do kierowania tym pojazdem, chyba że pojazd jest holowany w sposób wykluczający potrzebę kierowania nim;
- 4) pojazd holowany jest połączony z pojazdem holującym w sposób wykluczający odłączenie się w czasie jazdy; nie dotyczy to holowania motocykla, który powinien być połączony z pojazdem holującym połączeniem giętkim w sposób umożliwiający łatwe odłączenie;
- 5) pojazd holowany, z wyjątkiem motocykla, jest oznaczony z tyłu po lewej stronie ostrzegawczym trójkątem odbłaskowym, a w okresie niedostatecznej widoczności ma ponadto włączone światła pozycyjne; zamiast oznaczenia trójkątem odbłaskowym pojazd holowany może wysyłać żółte sygnały błyskowe w sposób widoczny dla innych uczestników ruchu;
- 6) w pojeździe holowanym na połączeniu sztywnym jest sprawny co najmniej jeden układ hamulców, a w pojeździe holowanym na połączeniu giętkim -- dwa układy;
- 7) odległość między pojazdami wynosi nie więcej niż 3 m przy połączeniu sztywnym, a od 4 do 6 m przy połączeniu giętkim, przy czym połączenie jest oznakowane na przemian pasami białymi i czerwonymi albo zaopatrzone w chorągiewkę barwy żółtej lub czerwonej; przepisu tego nie stosuje się w razie holowania pojazdów jednostek wojskowych podporządkowanych Ministrowi Obrony Narodowej.

2. Zabrania się holowania:

- 1) pojazdu o niesprawnym układzie kierowniczym lub o niesprawnych hamulcach, chyba że sposób holowania wyklucza potrzebę ich użycia;
- 2) pojazdu za pomocą połączenia giętkiego, jeżeli w pojeździe tym działanie układu hamulcowego uzależnione jest od pracy silnika, a silnik jest unieruchomiony;
- 3) więcej niż jednego pojazdu, z wyjątkiem pojazdu członowego;
- 4) pojazdem z przyczepą (naczepą);
- 5) na autostradzie, z wyjątkiem holowania przez pojazdy przeznaczone do holowania do najbliższego wyjazdu lub miejsca obsługi podróżnych.

3. W razie holowania pojazdu w sposób wykluczający potrzebę kierowania nim lub użycia hamulców, rzeczywista masa całkowita pojazdu holowanego nie może przekraczać rzeczywistej masy całkowitej pojazdu holującego.

Oddział 10

Ruch pojazdów w kolumnie

Art. 32. 1. Liczba pojazdów jadących w zorganizowanej kolumnie nie może przekraczać:

- 1) samochodów osobowych, motorowerów lub motocykli -- 10;
- 2) rowerów jednośladowych -- 15;

3) pozostałych pojazdów -- 5.

2. Odległość między jadącymi kolumnami nie może być mniejsza niż 500 m dla kolumn pojazdów samochodowych oraz 200 m dla kolumn pozostałych pojazdów.

3. (uchylony).15)

4. Jazda w kolumnie nie zwalnia kierującego pojazdem od przestrzegania obowiązujących przepisów ruchu drogowego.

5. Przepisów ust. 1 i 2 nie stosuje się do pojazdów uprzywilejowanych oraz do pojazdów jednostek podporządkowanych Ministrowi Obrony Narodowej.

6. Zabrania się wjeżdżania między jadące w kolumnie rowery jednośladowe oraz pojazdy, o których mowa w ust. 5.

7. Minister właściwy do spraw wewnętrznych oraz Minister Obrony Narodowej, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw transportu, kierując się koniecznością zapewnienia porządku oraz zasadą bezpieczeństwa ruchu drogowego, określają, w drodze rozporządzenia, sposób organizacji i oznakowania kolumn pojazdów jednostek podporządkowanych Ministrowi Obrony Narodowej.

Oddział 11

Przepisy dodatkowe o ruchu rowerów, motorowerów oraz pojazdów zaprzęgowych

Art. 33. 1. Kierujący rowerem jednośladowym jest obowiązany korzystać z drogi dla rowerów lub z drogi dla rowerów i pieszych. Kierujący rowerem, korzystając z drogi dla rowerów i pieszych, jest obowiązany zachować szczególną ostrożność i ustępować miejsca pieszym.

1a. W razie braku drogi dla rowerów lub drogi dla rowerów i pieszych kierujący rowerem jednośladowym jest obowiązany korzystać z pobocza, z zastrzeżeniem art. 16 ust. 5, a jeżeli nie jest to możliwe -- z jezdni.

2. Dziecko w wieku do 7 lat może być przewożone na rowerze, pod warunkiem że jest ono umieszczone na dodatkowym siodełku zapewniającym bezpieczną jazdę.

3. Kierującemu rowerem lub motorowerem zabrania się:

- 1) jazdy po jezdni obok innego uczestnika ruchu;
- 2) jazdy bez trzymania co najmniej jednej ręki na kierownicy oraz nóg na pedałach lub podnóżkach;
- 3) czepiania się pojazdów.

4. Na przejeździe dla rowerzystów, kierującemu rowerem zabrania się:

- 1) wjeżdżania bezpośrednio przed jadący pojazd;
- 2) zwalniania lub zatrzymywania się bez uzasadnionej przyczyny.

5. Korzystanie z chodnika lub drogi dla pieszych przez kierującego rowerem jednośladowym jest dozwolone wyjątkowo, gdy:

1) opiekuje się on osobą w wieku do lat 10 kierującą rowerem lub

2) szerokość chodnika wzdłuż drogi, po której ruch pojazdów jest dozwolony z prędkością większą niż 50 km/h, wynosi co najmniej 2 m i brakuje wydzielonej drogi dla rowerów.

6. Kierujący rowerem, korzystając z chodnika lub drogi dla pieszych, jest obowiązany jechać powoli, zachować szczególną ostrożność i ustępować miejsca pieszym.

7. Kierujący rowerem może jechać lewą stroną jezdni na zasadach określonych dla ruchu pieszych w przepisach art. 11 ust. 1--3, jeżeli opiekuje się on osobą kierującą rowerem w wieku do lat 10.

Art. 34. 1. Do zaprzęgu może być używane tylko zwierzę niepełochliwe, odpowiednio sprawne fizycznie i dające sobą kierować.

2. Kierujący pojazdem zaprzęgowym jest obowiązany utrzymywać pojazd i zaprzęg w takim stanie, aby mógł nad nimi panować.

3. Bezpośrednio jeden za drugim może jechać nie więcej niż 5 pojazdów zaprzęgowych. Odległość między piątym pojazdem a następnym nie może być mniejsza niż 200 m.
4. Kierujący pojazdem zaprzęgowym przy wjeżdżaniu na drogę twardą w miejscu, gdzie nie ma dostatecznej widoczności drogi, jest obowiązany prowadzić zwierzę za uzdę.
5. Kierującemu pojazdem zaprzęgowym zabrania się:
  - 1) przeciążania zwierzęcia;
  - 2) jazdy obok innego uczestnika ruchu na jezdni;
  - 3) pozostawiania pojazdu niezabezpieczonego przed ruszeniem;
  - 4) jazdy pojazdem na płozach bez dzwonków lub grzechotek.

Rozdział 4

Ruch zwierząt

Art. 35. 1. Jazda wierzchem i pędzenie zwierząt powinny się odbywać po drodze przeznaczonej do pędzenia zwierząt. W razie braku takiej drogi jazda wierzchem i pędzenie zwierząt mogą odbywać się po poboczu, a jeżeli brak jest pobocza -- po jezdni.

2. Do jazdy wierzchem i pędzenia zwierząt stosuje się odpowiednio przepisy art. 34 ust. 1 i 2 oraz przepisy o ruchu pojazdów.

Art. 36. 1. Zabrania się jazdy wierzchem:

- 1) bez uzdy;
  - 2) obok innego uczestnika ruchu na jezdni;
  - 3) po drodze oznaczonej znakami z numerem drogi międzynarodowej oraz po drodze, na której obowiązuje zakaz ruchu pojazdów zaprzęgowych;
  - 4) po drodze twardej w okresie niedostatecznej widoczności;
  - 5) po drodze twardej osobie w wieku poniżej 17 lat.
2. Jeździec może prowadzić luzem tylko jedno zwierzę po swojej prawej stronie.

Art. 37. 1. Zwierzęta w stadzie mogą być pędzone po drodze tylko pod odpowiednim nadzorem. Zwierzę pojedyncze może być prowadzone tylko na uwięzi.

2. Poganiacz zwierząt jest obowiązany:

- 1) iść po lewej stronie pędzonych zwierząt;
- 2) w okresie niedostatecznej widoczności nieść latarkę z widocznym z odległości co najmniej 150 m światłem białym.

3. Zwierzęta mogą być prowadzone luzem przy pojeździe zaprzęgowym z jego prawej strony, w liczbie nie większej niż 2 sztuki.

4. Zabrania się:

- 1) pędzenia zwierząt po drodze oznaczonej znakami z numerem drogi międzynarodowej, a po innej drodze twardej -- w okresie od zmierzchu do świtu;
  - 2) pędzenia zwierząt po drodze twardej osobie w wieku poniżej 13 lat;
  - 3) pędzenia zwierząt w poprzek drogi w miejscu niewidocznym na dostateczną odległość;
  - 4) zatrzymywania zwierząt na jezdni;
  - 5) zajmowania przez zwierzęta więcej niż prawej połowy jezdni albo drogi dla pieszych lub rowerów.
5. Rada powiatu może wprowadzić zakaz pędzenia zwierząt na określonych drogach lub obszarach oraz w określonym

czasie.

Rozdział 5

Porządek i bezpieczeństwo ruchu na drogach

Oddział 1

Przepisy porządkowe

Art. 38. Kierujący pojazdem jest obowiązany mieć przy sobie i okazywać na żądanie uprawnionego organu wymagane dla danego rodzaju pojazdu lub kierującego:

- 1) dokument stwierdzający uprawnienie do kierowania pojazdem;
- 2) dokument stwierdzający dopuszczenie pojazdu do ruchu;
- 3) dokument stwierdzający zawarcie umowy obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu lub stwierdzający opłacenie składki tego ubezpieczenia;
- 4) 17) zaświadczenie, o którym mowa w art. 95a ust. 1 pkt 2;
- 5) inne dokumenty, jeżeli obowiązek taki wynika z odrębnej ustawy.

Art. 39. 1. Kierujący pojazdem samochodowym oraz osoba przewożona takim pojazdem wyposażonym w pasy bezpieczeństwa są obowiązani korzystać z tych pasów podczas jazdy, z zastrzeżeniem ust. 3.

2. Obowiązek korzystania z pasów bezpieczeństwa nie dotyczy:

- 1) osoby mającej orzeczenie lekarskie o przeciwwskazaniu do używania pasów;
- 2) kobiety o widocznej ciąży;
- 3) kierującego taksówką osobową podczas przewożenia pasażera;
- 4) instruktora lub egzaminatora podczas szkolenia lub egzaminowania;
- 5) policjanta, funkcjonariusza Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Inspektora Kontroli Skarbowej, funkcjonariusza celnego i Służby Więziennej, żołnierza Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej -- podczas przewożenia osoby (osób) zatrzymanej;
- 6) funkcjonariusza Biura Ochrony Rządu podczas wykonywania czynności służbowych;
- 7) zespołu medycznego w czasie udzielania pomocy medycznej;
- 8) konwojenta podczas przewożenia wartości pieniężnych;
- 9) osoby chorej lub niepełnosprawnej przewożonej na noszach lub w wózku inwalidzkim.

3. W pojeździe samochodowym wyposażonym w pasy bezpieczeństwa dziecko w wieku do 12 lat, nie-przekraczające 150 cm wzrostu, przewozi się w foteliku ochronnym lub innym urządzeniu do przewożenia dzieci, odpowiadającym wadze i wzrostowi dziecka oraz właściwym warunkom technicznym.

4. Przepis ust. 3 nie dotyczy przewozu dziecka taksówką osobową, pojazdem pogotowia ratunkowego lub Policji.

Art. 40. 1. Kierujący motocyklem lub motorowerem oraz osoba przewożona takimi pojazdami są obowiązani używać w czasie jazdy hełmów ochronnych odpowiadających właściwym warunkom technicznym.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się w odniesieniu do motocykli fabrycznie wyposażonych w pasy bezpieczeństwa.

Art. 41. Osoba wykonująca roboty lub inne czynności na drodze jest obowiązana używać w sposób widoczny dla innych uczestników ruchu elementów odblaskowych odpowiadających właściwym warunkom technicznym.

Art. 42. Niewidomy podczas samodzielnego poruszania się po drodze jest obowiązany nieść białą laskę w sposób widoczny dla innych uczestników ruchu.

Art. 43. 1. Dziecko w wieku do 7 lat może korzystać z drogi tylko pod opieką osoby, która osiągnęła wiek co najmniej 10

lat. Nie dotyczy to strefy zamieszkania.

2. Dziecko w wieku do 15 lat, poruszające się po drodze po zmierzchu poza obszarem zabudowanym, jest obowiązane używać elementów odblaskowych w sposób widoczny dla innych uczestników ruchu.

3. Przepisy ust. 1 i 2 nie dotyczą drogi przeznaczonej wyłącznie dla pieszych.

Art. 44. 1. Kierujący pojazdem w razie uczestniczenia w wypadku drogowym jest obowiązany:

- 1) zatrzymać pojazd, nie powodując przy tym zagrożenia bezpieczeństwa ruchu drogowego;
- 2) przedsięwziąć odpowiednie środki w celu zapewnienia bezpieczeństwa ruchu w miejscu wypadku;
- 3) niezwłocznie usunąć pojazd z miejsca wypadku, aby nie powodował zagrożenia lub tamowania ruchu, jeżeli nie ma zabitego lub rannego;
- 4) podać swoje dane personalne, dane personalne właściciela lub posiadacza pojazdu oraz dane dotyczące zakładu ubezpieczeń, z którym zawarta jest umowa obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej, na żądanie osoby uczestniczącej w wypadku.

2. Jeżeli w wypadku jest zabity lub ranny, kierujący pojazdem jest obowiązany ponadto:

- 1) udzielić niezbędnej pomocy ofiarom wypadku oraz wezwać pogotowie ratunkowe i Policję;
- 2) nie podejmować czynności, które mogłyby utrudnić ustalenie przebiegu wypadku;
- 3) pozostać na miejscu wypadku, a jeżeli wezwanie pogotowia lub Policji wymaga oddalenia się -- niezwłocznie powrócić na to miejsce.

3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio do innych osób uczestniczących w wypadku.

Art. 45. 1. Zabrania się:

- 1) kierowania pojazdem, prowadzenia kolumny pieszych, jazdy wierzchem lub pędzenia zwierząt osobie w stanie nietrzeźwości, w stanie po użyciu alkoholu lub środka działającego podobnie do alkoholu;
- 2) holowania pojazdu kierowanego przez osobę, o której mowa w pkt 1;
- 3) otwierania drzwi pojazdu, pozostawiania otwartych drzwi lub wysiadania bez upewnienia się, że nie spowoduje to zagrożenia bezpieczeństwa ruchu lub jego utrudnienia;
- 4) przewożenia w foteliku ochronnym dziecka siedzącego tyłem do kierunku jazdy na przednim siedzeniu pojazdu samochodowego wyposażonego w poduszkę powietrzną dla pasażera;
- 5) przewożenia, poza specjalnym fotelikiem ochronnym, dziecka w wieku do 12 lat na przednim siedzeniu pojazdu samochodowego.

Oddział 2

Zatrzymanie i postój

Art. 46. 1. Zatrzymanie i postój pojazdu są dozwolone tylko w miejscu i w warunkach, w których jest on z dostatecznej odległości widoczny dla innych kierujących i nie powoduje zagrożenia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub jego utrudnienia.

2. Kierujący pojazdem, zatrzymując pojazd na jezdni, jest obowiązany ustawić go jak najbliżej jej krawędzi oraz równoległe do niej.

3. W czasie postoju na drodze poza obszarem zabudowanym pojazd powinien znajdować się, jeżeli to tylko możliwe, poza jezdnią.

4. Kierujący pojazdem jest obowiązany stosować sposób zatrzymania lub postoju wskazany znakami drogowymi.

5. Kierujący pojazdem jest obowiązany w czasie postoju zabezpieczyć pojazd przed możliwością jego uruchomienia przez osobę niepowołaną oraz zachować inne środki ostrożności niezbędne do uniknięcia wypadku.

Art. 47. 1. Dopuszcza się zatrzymanie lub postój na chodniku kołami jednego boku lub przedniej osi pojazdu samochodowego o dopuszczalnej masie całkowitej nieprzekraczającej 2,5 t, pod warunkiem że:

- 1) na danym odcinku jezdni nie obowiązuje zakaz zatrzymania lub postoju;
  - 2) szerokość chodnika pozostawionego dla pieszych jest taka, że nie utrudni im ruchu i jest nie mniejsza niż 1,5 m;
  - 3) pojazd umieszczony przednią osią na chodniku nie tamuje ruchu pojazdów na jezdni.
2. Dopuszcza się, przy zachowaniu warunków określonych w ust. 1 pkt 2, zatrzymanie lub postój na chodniku przy krawędzi jezdni całego samochodu osobowego, motocykla, motoroweru lub roweru. Inny pojazd o dopuszczalnej masie całkowitej nieprzekraczającej 2,5 t może być w całości umieszczony na chodniku tylko w miejscu wyznaczonym odpowiednimi znakami drogowymi.

Art. 48. (uchylony).18)

Art. 49. 1. Zabrania się zatrzymania pojazdu:

- 1) na przejeździe kolejowym, na przejeździe tramwajowym, na skrzyżowaniu oraz w odległości mniejszej niż 10 m od przejazdu lub skrzyżowania;
  - 2) na przejściu dla pieszych, na przejeździe dla rowerzystów oraz w odległości mniejszej niż 10 m przed tym przejściem lub przejazdem; na drodze dwukierunkowej o dwóch pasach ruchu zakaz ten obowiązuje także za tym przejściem lub przejazdem;
  - 3) w tunelu, na moście lub na wiadukcie;
  - 4) na jezdni wzdłuż linii ciągłej oraz w pobliżu jej punktów krańcowych, jeżeli zmusiłoby to innych kierujących pojazdami wielośladowymi do najeżdżania na tę linię;
  - 5) na jezdni obok linii przerywanej wyznaczającej krawędź jezdni oraz na jezdni i na poboczu obok linii ciągłej wyznaczającej krawędź jezdni;
  - 6) w odległości mniejszej niż 10 m od przedniej strony znaku lub sygnału drogowego, jeżeli zostałyby one zasłonięte przez pojazd;
  - 7) na jezdni przy jej lewej krawędzi, z wyjątkiem zatrzymania lub postoju pojazdu na obszarze zabudowanym na drodze jednokierunkowej lub na jezdni dwukierunkowej o małym ruchu;
  - 8) na pasie między jezdniami;
  - 9) w odległości mniejszej niż 15 m od słupka lub tablicy oznaczającej przystanek, a na przystanku z zatoką -- na całej jej długości;
  - 10) w odległości mniejszej niż 15 m od punktów krańcowych wysepki, jeżeli jezdnia z prawej jej strony ma tylko jeden pas ruchu;
  - 11) na drodze dla rowerów.
2. Zabrania się postoju:
- 1) w miejscu utrudniającym wjazd lub wyjazd, w szczególności do i z bramy, garażu, parkingu lub wnęki postojowej;
  - 2) w miejscu utrudniającym dostęp do innego prawidłowo zaparkowanego pojazdu lub wyjazd tego pojazdu;
  - 3) przed i za przejazdem kolejowym, po obu stronach drogi, na odcinku od przejazdu kolejowego do słupka wskaźnikowego z jedną kreską;
  - 4) w strefie zamieszkania w innym miejscu niż wyznaczone w tym celu;
  - 5) na obszarze zabudowanym, pojazdu lub zespołu pojazdów o dopuszczalnej masie całkowitej przekraczającej 16 t lub o długości przekraczającej 12 m, poza wyznaczonymi w tym celu parkingami.
3. Zabrania się zatrzymania lub postoju pojazdu na autostradzie lub drodze ekspresowej w innym miejscu niż wyznaczone w tym celu. Jeżeli unieruchomienie pojazdu nastąpiło z przyczyn technicznych, kierujący pojazdem jest obowiązany usunąć pojazd z jezdni oraz ostrzec innych uczestników ruchu.
4. Zakaz zatrzymania lub postoju pojazdu nie dotyczy unieruchomienia pojazdu wynikającego z warunków lub przepisów ruchu drogowego.

Art. 50. 1. Kierujący pojazdem jest obowiązany sygnalizować postój pojazdu silnikowego lub przyczepy z powodu uszkodzenia lub wypadku:

- 1) na autostradzie lub drodze ekspresowej -- w każdym przypadku;
  - 2) na pozostałych drogach twardych:
    - a) poza obszarem zabudowanym -- w razie postoju na jezdni w miejscu, w którym jest to zabronione, a na poboczu, jeżeli pojazd nie jest widoczny z dostatecznej odległości,
    - b) na obszarze zabudowanym -- w razie postoju na jezdni w miejscu, w którym zatrzymanie jest zabronione.
2. Postój pojazdu, o którym mowa w ust. 1, należy sygnalizować w sposób następujący:

- 1) na autostradzie lub drodze ekspresowej -- przez:
    - a) włączenie świateł awaryjnych pojazdu, a jeżeli pojazd nie jest w niego wyposażony, należy włączyć światła pozycyjne,
    - b) umieszczenie ostrzegawczego trójkąta odblaskowego w odległości 100 m za pojazdem; trójkąt ten umieszcza się na jezdni lub poboczu, odpowiednio do miejsca unieruchomienia pojazdu;
  - 2) na pozostałych drogach:
    - a) poza obszarem zabudowanym -- przez umieszczenie w odległości 30--50 m za pojazdem ostrzegawczego trójkąta odblaskowego i włączenie świateł awaryjnych; w razie gdy pojazd nie jest wyposażony w światła awaryjne, należy włączyć światła pozycyjne,
    - b) na obszarze zabudowanym -- przez włączenie świateł awaryjnych, a jeżeli pojazd nie jest w niego wyposażony, należy włączyć światła pozycyjne i umieścić ostrzegawczy trójkąt odblaskowy za pojazdem lub na nim, na wysokości nie większej niż 1 m.
3. Sygnalizowanie, o którym mowa w ust. 1 i 2, obowiązuje przez cały czas postoju pojazdu.

Art. 50a. 1. Pojazd pozostawiony bez tablic rejestracyjnych lub pojazd, którego stan wskazuje na to, że nie jest używany, może zostać usunięty z drogi przez straż gminną lub Policję na koszt właściciela lub posiadacza.

2. Pojazd usunięty w trybie określonym w ust. 1, nieodebrany na wezwanie gminy przez uprawnioną osobę w terminie 6 miesięcy od dnia usunięcia, uznaje się za porzucony z zamiarem wyzbycia się. Pojazd ten przechodzi na własność gminy z mocy ustawy.
3. Przepisu ust. 2 nie stosuje się, gdy nieodebranie pojazdu nastąpiło z przyczyn niezależnych od osoby zobowiązanej.
4. Przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio, gdy w terminie 6 miesięcy od dnia usunięcia pojazdu nie została ustalona osoba uprawniona do jego odbioru.
5. Minister właściwy do spraw wewnętrznych, kierując się zasadą poszanowania prawa własności oraz potrzebą zapewnienia porządku na drogach publicznych, określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) szczegółowy tryb oraz jednostki i warunki ich współdziałania w zakresie usuwania pojazdów bez tablic rejestracyjnych lub których stan wskazuje na to, że nie są używane;
- 2) tryb postępowania w zakresie przejęcia pojazdu na własność gminy.

Oddział 3

Używanie świateł zewnętrznych

Art. 51. 1. Kierujący pojazdem jest obowiązany używać świateł mijania podczas jazdy w warunkach normalnej przejrzystości powietrza:

- 1) w czasie od zmierzchu do świtu;
- 2) w okresie od 1 października do ostatniego dnia lutego -- przez całą dobę;
- 3) w tunelu.

2. W czasie od świtu do zmierzchu w warunkach normalnej przejrzystości powietrza, zamiast świateł mijania, kierujący pojazdem może używać świateł do jazdy dziennej.

3. W czasie od zmrzchu do świtu, na nieoświetlonych drogach, zamiast świateł mijania lub łącznie z nimi, kierujący pojazdem może używać świateł drogowych, o ile nie osłepi innych kierujących albo pieszych poruszających się w kolumnie. Kierujący pojazdem używając świateł drogowych, jest obowiązany przełączyć je na światła mijania w razie zbliżania się:

1) pojazdowi nadjeżdżającego z przeciwka, przy czym jeżeli jeden z kierujących wyłączył światła drogowe -- drugi jest obowiązany uczynić to samo;

2) do pojazdu poprzedzającego, jeżeli kierujący może być osłepiony;

3) pojazdowi szynowemu lub komunikacji wodnej, jeżeli poruszają się w takiej odległości, że istnieje możliwość osłepienia kierujących tymi pojazdami.

4. Kierujący motocyklem, motorowerem lub pojazdem szynowym jest obowiązany używać podczas jazdy świateł mijania, z zastrzeżeniem ust. 3.

5. Na drodze krętej, oznaczonej odpowiednimi znakami drogowymi, kierujący pojazdem może używać przednich świateł przeciwmgłowych od zmrzchu do świtu, również w warunkach normalnej przejrzystości powietrza.

6. Przepisów ust. 1--4 nie stosuje się do kierujących pojazdami, które nie są wyposażone w światła mijania, drogowe lub światła do jazdy dziennej. W przypadkach określonych w ust. 1 pkt 1 i 3 zamiast tych świateł należy używać świateł stanowiących obowiązkowe wyposażenie pojazdów.

7. Przepisy ust. 1--5 stosuje się odpowiednio podczas zatrzymania pojazdu, wynikającego z warunków lub przepisów ruchu drogowego. Jeżeli zatrzymanie trwa ponad 1 minutę, dopuszcza się wyłączenie świateł zewnętrznych pojazdu, o ile na tym samym pasie ruchu, przed tym pojazdem i za nim, stoją inne pojazdy.

Art. 52. 1. Kierujący pojazdem silnikowym lub szynowym, w warunkach niedostatecznej widoczności, podczas zatrzymania niewynikającego z warunków ruchu lub przepisów ruchu drogowego oraz podczas postoju, jest obowiązany używać świateł pozycyjnych przednich i tylnych lub świateł postojowych. W pojeździe niezaczepionym z przyczepą oraz w zespole pojazdów o długości nieprzekraczającej 6 m dopuszcza się włączenie świateł postojowych jedynie od strony środka jezdni.

2. Podczas zatrzymania lub postoju, w miejscu oświetlonym w stopniu zapewniającym widoczność pojazdu lub znajdującym się poza jezdnią i poboczem, wszystkie światła pojazdu mogą być wyłączone. Przepis ten nie dotyczy pojazdu szynowego oraz pojazdu, na którym znajduje się urządzenie lub ładunek, wystające poza pojazd i wymagające oznaczenia odrębnymi światłami.

3. Światło oświetlające przedmioty przydrożne (szperacz) może być włączone tylko podczas zatrzymania lub postoju, pod warunkiem że nie osłepi innych uczestników ruchu. Ograniczenie to nie dotyczy pojazdu uprzywilejowanego.

Oddział 4

Warunki używania pojazdów w ruchu drogowym

Art. 53. 1. Pojazdem uprzywilejowanym w ruchu drogowym może być pojazd samochodowy:

1) jednostek ochrony przeciwpożarowej;

2) pogotowia ratunkowego;

3) Policji;

4) jednostki ratownictwa chemicznego;

5) Straży Granicznej;

6) Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego;

7) Agencji Wywiadu;

7a) Centralnego Biura Antykorupcyjnego;

7b) Służby Kontrwywiadu Wojskowego;

7c) Służby Wywiadu Wojskowego;

8) Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej³⁾;

9) Służby Więziennej;

10) Biura Ochrony Rządu;

10a)19) kontroli skarbowej;

10b)19) Służby Celnej;

11) Inspekcji Transportu Drogowego;

12) jednostki niewymienionej w pkt 1--11, jeżeli jest używany w związku z ratowaniem życia lub zdrowia ludzkiego -- na podstawie zezwolenia ministra właściwego do spraw wewnętrznych.

1a. Minister właściwy do spraw wewnętrznych stwierdza wygaśnięcie zezwolenia, o którym mowa w ust. 1 pkt 12, gdy ustaną okoliczności uzasadniające wykorzystanie pojazdu jako uprzywilejowanego.

2. Kierujący pojazdem uprzywilejowanym może, pod warunkiem zachowania szczególnej ostrożności, nie stosować się do przepisów o ruchu pojazdów, zatrzymaniu i postoju oraz do znaków i sygnałów drogowych tylko w razie, gdy:

1) uczestniczy:

a) w akcji związanej z ratowaniem życia, zdrowia ludzkiego lub mienia albo koniecznością zapewnienia bezpieczeństwa lub porządku publicznego albo

b) w przejeździe kolumny pojazdów uprzywilejowanych,

c) w wykonywaniu zadań związanych bezpośrednio z zapewnieniem bezpieczeństwa osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe, którym na mocy odrębnych przepisów przysługuje ochrona;

2) pojazd wysyła jednocześnie sygnały świetlne i dźwiękowe; po zatrzymaniu pojazdu nie wymaga się używania sygnału dźwiękowego;

3) w pojeździe włączone są światła drogowe lub mijania.

3. Kierujący pojazdem uprzywilejowanym jest obowiązany stosować się do poleceń i sygnałów dawanych przez osoby kierujące ruchem lub upoważnione do jego kontroli.

4. Minister właściwy do spraw wewnętrznych, uwzględniając w szczególności konieczność zapewnienia porządku, sprawności i bezpieczeństwa ruchu drogowego, określi, w drodze rozporządzenia, okoliczności, w jakich używane są pojazdy uprzywilejowane w kolumnach.

Art. 54. 1. Pojazd wykonujący na drodze prace porządkowe, remontowe lub modernizacyjne powinien wysyłać żółte sygnały błyskowe.

2. Kierujący pojazdem, o którym mowa w ust. 1, może, pod warunkiem zachowania szczególnej ostrożności, nie stosować się do przepisów o obowiązku jazdy na jezdni lub przy jej prawej krawędzi oraz o zatrzymaniu i postoju, z tym że:

1) na jezdni jednokierunkowej oraz poza obszarem zabudowanym, podczas oczyszczania drogi ze śniegu, dopuszcza się również jazdę przy lewej krawędzi jezdni;

2) jazdę po chodniku dopuszcza się tylko przy zachowaniu bezpieczeństwa pieszych.

2a. Kierujący pojazdem, o którym mowa w ust. 1, może korzystać z autostrady lub drogi ekspresowej nawet wtedy, gdy pojazd ten nie jest pojazdem samochodowym lub jego konstrukcja uniemożliwia rozwinięcie prędkości co najmniej 40 km/h.

3. Pojazd, który ze względu na konstrukcję, ładunek lub nietypowe zachowanie na drodze może zagrażać bezpieczeństwu w ruchu drogowym, powinien wysyłać żółte sygnały błyskowe.

4. Zabrania się, z zastrzeżeniem art. 31 ust. 1 pkt 5, używania żółtych sygnałów błyskowych do innych celów niż określone w ust. 1 i 3.

Art. 55. 1. Pojazd do nauki jazdy lub przeprowadzania egzaminu państwowego oznacza się tablicą kwadratową barwy niebieskiej z białą literą „L”, umieszczoną na pojeździe. W warunkach niedostatecznej widoczności tablica umieszczona na pojeździe, z wyłączeniem tablicy na motocyklu, powinna być oświetlona. Tablica, którą oznaczony jest motocykl,

powinna być wykonana z materiału odblaskowego.

2. Podczas kierowania pojazdem do nauki jazdy przez osobę inną niż osoba ubiegająca się o uprawnienie do kierowania pojazdem tablica, o której mowa w ust. 1, powinna być zasłonięta lub złożona.

3. Kierujący pojazdem, przejeżdżając obok pojazdu, o którym mowa w ust. 1, lub jadąc za nim, jest obowiązany zachować szczególną ostrożność.

Art. 56. (uchylony).20)

Art. 57. 1. Pojazd przewożący zorganizowaną grupę dzieci lub młodzieży w wieku do 18 lat oznacza się z przodu i z tyłu kwadratowymi tablicami barwy żółtej z symbolem dzieci barwy czarnej. W warunkach niedostatecznej widoczności tablice powinny być oświetlone, chyba że są wykonane z materiału odblaskowego. Kierujący tym pojazdem jest obowiązany włączyć światła awaryjne podczas wsiadania lub wysiadania dzieci lub młodzieży.

2. Kierujący pojazdem, omijając pojazd, o którym mowa w ust. 1, jest obowiązany w czasie wsiadania lub wysiadania dzieci lub młodzieży zachować szczególną ostrożność i w razie potrzeby zatrzymać się.

3. Zabrania się oznaczania pojazdu tablicami, o których mowa w ust. 1, w czasie, gdy dzieci lub młodzież nie są przewożone.

Art. 57a. 1. Kierujący autobusem szkolnym podczas wsiadania lub wysiadania dzieci jest obowiązany włączyć światła awaryjne.

2. Kierujący pojazdem, przejeżdżając obok autobusu szkolnego, jest obowiązany zachować szczególną ostrożność.

3. Jeżeli autobus szkolny przewozi inne osoby lub nie przewozi żadnych osób, tablice z napisem „autobus szkolny” powinny być zdjęte, zasłonięte lub złożone.

Art. 58. 1. Pojazd przeznaczony konstrukcyjnie do przewozu osób niepełnosprawnych oznacza się z przodu i z tyłu kwadratowymi tablicami barwy niebieskiej z międzynarodowym symbolem wózka inwalidzkiego barwy białej. Tablice te powinny być wykonane z materiału odblaskowego. Kierujący tym pojazdem jest obowiązany włączyć światła awaryjne podczas wsiadania lub wysiadania osoby niepełnosprawnej.

2. Kierujący pojazdem, omijając pojazd, o którym mowa w ust. 1, jest obowiązany w czasie wsiadania lub wysiadania osoby niepełnosprawnej zachować szczególną ostrożność i w razie potrzeby zatrzymać się.

Art. 59. 1. Pojazd zarejestrowany w Rzeczypospolitej Polskiej, który ma być używany w ruchu międzynarodowym, powinien być oznaczony znakiem z literami „PL”.

2. Pojazd zarejestrowany za granicą uczestniczący w ruchu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej powinien być oznaczony znakiem określającym państwo, w którym jest zarejestrowany.

3.21) Obowiązek, o którym mowa w ust. 1 i 2, uważa się za spełniony, jeżeli na tablicy rejestracyjnej jest umieszczony znak określający państwo, w którym pojazd został zarejestrowany.

Art. 60. 1. Zabrania się:

- 1) używania pojazdu w sposób zagrażający bezpieczeństwu osoby znajdującej się w pojeździe lub poza nim;
- 2) zakrywania świateł oraz urządzeń sygnalizacyjnych, tablic rejestracyjnych lub innych wymaganych tablic albo znaków, które powinny być widoczne;
- 3) ozdabiania tablic rejestracyjnych oraz umieszczania z przodu lub z tyłu pojazdu znaków, napisów lub przedmiotów, które ograniczają czytelność tych tablic;
- 4) umieszczania na pojeździe znaku określającego inne państwo niż to, w którym pojazd został zarejestrowany.

2. Zabrania się kierującemu:

- 1) oddalania się od pojazdu, gdy silnik jest w ruchu;
- 2) używania pojazdu w sposób powodujący uciążliwości związane z nadmierną emisją spalin do środowiska lub nadmiernym hałasem;
- 3) pozostawiania pracującego silnika podczas postoju na obszarze zabudowanym; nie dotyczy to pojazdu wykonującego czynności na drodze;

4) ciągnięcia za pojazdem osoby na nartach, sankach, wrotkach lub innym podobnym urządzeniu;

5) używania opon z umieszczonymi w nich na trwałe elementami przeciwślizgowymi.

3. Używanie łańcuchów przeciwślizgowych na oponach jest dozwolone tylko na drodze pokrytej śniegiem.

Art. 61. 1. Ładunek nie może powodować przekroczenia dopuszczalnej masy całkowitej lub dopuszczalnej ładowności pojazdu.

2. Ładunek na pojeździe umieszcza się w taki sposób, aby:

1) nie powodował przekroczenia dopuszczalnych nacisków osi pojazdu na drogę;

2) nie naruszał stateczności pojazdu;

3) nie utrudniał kierowania pojazdem;

4) nie ograniczał widoczności drogi lub nie zasłaniał świateł, urządzeń sygnalizacyjnych, tablic rejestracyjnych lub innych tablic albo znaków, w które pojazd jest wyposażony.

3. Ładunek umieszczony na pojeździe powinien być zabezpieczony przed zmianą położenia lub wywoływaniem nadmiernego hałasu. Nie może on mieć odrażającego wyglądu lub wydzielać odrażającej woni.

4. Urządzenia służące do mocowania ładunku powinny być zabezpieczone przed rozluźnieniem się, swobodnym zwisanie lub spadnięciem podczas jazdy.

5. Ładunek sypki może być umieszczony tylko w szczelnej skrzyni ładunkowej, zabezpieczonej dodatkowo odpowiednimi zasłonami uniemożliwiającymi wysypywanie się ładunku na drogę.

6. Ładunek wystający poza płaszczyzny obrysu pojazdu może być na nim umieszczony tylko przy zachowaniu następujących warunków:

1) ładunek wystający poza boczne płaszczyzny obrysu pojazdu może być umieszczony tylko w taki sposób, aby całkowita szerokość pojazdu z ładunkiem nie przekraczała 2,55 m, a przy szerokości pojazdu 2,55 m nie przekraczała 3 m, jednak pod warunkiem umieszczenia ładunku tak, aby z jednej strony nie wystawał na odległość większą niż 23 cm;

2) ładunek nie może wystawać z tyłu pojazdu na odległość większą niż 2 m od tylnej płaszczyzny obrysu pojazdu lub zespołu pojazdów; w przypadku przyczepy kłonicowej odległość tę liczy się od osi przyczepy;

3) ładunek nie może wystawać z przodu pojazdu na odległość większą niż 0,5 m od przedniej płaszczyzny obrysu i większą niż 1,5 m od siedzenia dla kierującego.

7. Przy przewozie drewna długiego dopuszcza się wystawianie ładunku z tyłu za przyczepę kłonicową na odległość nie większą niż 5 m.

8. Ładunek wystający poza przednią lub boczne płaszczyzny obrysu pojazdu powinien być oznaczony. Dotyczy to również ładunku wystającego poza tylną płaszczyznę obrysu pojazdu na odległość większą niż 0,5 m.

9. Ustala się następujące oznakowanie ładunku:

1) ładunek wystający z przodu pojazdu oznacza się chorągiewką barwy pomarańczowej lub dwoma białymi i dwoma czerwonymi pasami, tak aby były widoczne z boków i z przodu pojazdu, a w okresie niedostatecznej widoczności ponadto światłem białym umieszczonym na najbardziej wystającej do przodu części ładunku;

2) ładunek wystający z boku pojazdu oznacza się chorągiewką barwy pomarańczowej o wymiarach co najmniej 50 x 50 cm, umieszczoną przy najbardziej wystającej krawędzi ładunku, a ponadto w okresie niedostatecznej widoczności białym światłem odblaskowym skierowanym do przodu oraz czerwonym światłem i czerwonym światłem odblaskowym skierowanym do tyłu; światła te nie powinny znajdować się w odległości większej niż 40 cm od najbardziej wystającej krawędzi ładunku; jeżeli długość wystającego z boku ładunku, mierzona wzdłuż pojazdu, przekracza 3 m, to chorągiewkę i światła umieszcza się odpowiednio przy przedniej i tylnej części ładunku;

3) ładunek wystający z tyłu pojazdu oznacza się pasami białymi i czerwonymi umieszczonymi bezpośrednio na ładunku lub na tarczy na jego tylnej płaszczyźnie albo na zawieszony na końcu ładunku bryle geometrycznej (np. stożku, ostrosłupie); widoczna od tyłu łączna powierzchnia pasów powinna wynosić co najmniej 1 000 cm², przy czym nie może być mniej niż po dwa pasy każdej barwy; ponadto w okresie niedostatecznej widoczności na najbardziej wystającej do tyłu krawędzi ładunku umieszcza się czerwone światło i czerwone światło odblaskowe; przy przewozie drewna długiego zamiast oznakowania pasami białymi i czerwonymi dopuszcza się oznakowanie końca ładunku chorągiewką lub tarczą barwy pomarańczowej;

4) ładunek wystający z tyłu samochodu osobowego lub przyczepy ciągniętej przez samochód osobowy może być oznaczony chorągiewką barwy czerwonej o wymiarach co najmniej 50 x 50 cm, umieszczoną przy najbardziej wystającej krawędzi ładunku.

10. Wysokość pojazdu z ładunkiem nie może przekraczać 4 m.

11. Jeżeli masa, naciski osi lub wymiary pojazdu wraz z ładunkiem lub bez ładunku są większe od dopuszczalnych, przewidzianych dla danej drogi w przepisach określających warunki techniczne pojazdów oraz określonych w ust. 6, 8 i 10, przejazd pojazdu jest dozwolony tylko pod warunkiem uzyskania zezwolenia.

12. (uchylony).22)

13. (uchylony).22)

14. (uchylony).22)

Art. 62. 1. Rzeczywista masa całkowita przyczepy ciągniętej przez:

1) samochód osobowy, samochód ciężarowy o dopuszczalnej masie całkowitej nieprzekraczającej 3,5 t lub autobus -- nie może przekraczać rzeczywistej masy całkowitej pojazdu ciągnącego;

2) samochód ciężarowy o dopuszczalnej masie całkowitej przekraczającej 3,5t -- nie może przekraczać rzeczywistej masy całkowitej tego samochodu powiększonej o 40 %;

3) motocykl lub motorower -- nie może przekraczać masy własnej motocykla lub motoroweru, jednak nie może przekraczać 100 kg.

2. Przepis ust. 1 nie dotyczy naczep.

3. Przepisy ust. 1 i 2 nie dotyczą pojazdów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej³), Policji, Straży Granicznej oraz straży pożarnej.

4. Zespół pojazdów może składać się najwyżej z 3 pojazdów, a zespół ciągnięty przez pojazd silnikowy inny niż ciągnik rolniczy lub pojazd wolnobieżny -- z 2 pojazdów.

4a. Długość zespołu 2 pojazdów nie może przekraczać 18,75 m, a 3 pojazdów -- 22 m, z wyjątkiem zespołu pojazdów złożonego z:

1) pojazdu samochodowego i naczepy, których długość nie może przekraczać 16,5 m;

2) motocykla i przyczepy, motoroweru lub roweru i przyczepy, którego długość nie może przekraczać 4 m.

4b. Przejazd zespołu pojazdów złożonego z liczby pojazdów większej niż określona w ust. 4 lub o długości większej niż określona w ust. 4a wymaga zezwolenia, o którym mowa w art. 64 ust. 1.

5. Długości zespołów pojazdów określone w ust. 4a nie dotyczą tramwajów.

Art. 63. 1. Przewóz osób może odbywać się tylko pojazdem do tego przeznaczonym lub przystosowanym. Liczba przewożonych osób nie może przekraczać liczby miejsc określonych w dowodzie rejestracyjnym, z zastrzeżeniem ust. 4. W pojeździe niepodlegającym rejestracji liczba przewożonych osób wynika z konstrukcyjnego przeznaczenia pojazdu.

2. Dopuszcza się przewóz osób samochodem ciężarowym poza kabiną kierowcy, pod warunkiem że:

1) pojazd odpowiada wymaganym warunkom technicznym do przewozu osób;

2) osoby nie znajdują się między ładunkiem a kabiną kierowcy;

3) osoby przewożone są na miejscach siedzących;

4) pojazd nie przekracza prędkości 50 km/h.

3. Zabrania się przewozu osób w przyczepie, z tym że dopuszcza się przewóz:

1) dzieci do szkół lub przedszkoli i z powrotem w przyczepie dostosowanej do przewozu osób, ciągniętej przez ciągnik rolniczy;

2) konwojentów, drużyn roboczych i osób wykonujących czynności ładunkowe w przyczepie ciągniętej przez ciągnik

rolniczy pod warunkiem, że:

- a) liczba przewożonych osób nie przekracza 5,
- b) osoby stojące trzymają się uchwytów,
- c) osoby nie znajdują się pomiędzy ładunkiem a przednią ścianą przyczepy,
- d) prędkość zespołu pojazdów nie przekracza 20 km/h.

4. Przepisów ust. 1--3 nie stosuje się do przewozu pojazdami Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej³⁾, Policji, Straży Granicznej, Służby Więziennej oraz straży pożarnej.

5. Kierującemu pojazdem silnikowym, który przewozi osobę, zabrania się palenia tytoniu lub spożywania pokarmów w czasie jazdy. Nie dotyczy to kierującego samochodem ciężarowym, który przewozi osobę w kabinie kierowcy, i kierującego samochodem osobowym, z wyjątkiem taksówki.

Art. 64. 1. Ruch pojazdu lub zespołu pojazdów, którego naciski osi wraz z ładunkiem lub bez ładunku są większe od dopuszczalnych, przewidzianych dla danej drogi w przepisach o drogach publicznych, albo którego wymiary lub masa wraz z ładunkiem lub bez niego są większe od dopuszczalnych, przewidzianych w przepisach niniejszej ustawy, jest dozwolony tylko pod warunkiem uzyskania zezwolenia.

2. Zezwolenia na przejazd, o których mowa w ust. 1, wydaje się:

- 1) na czas nieokreślony;
- 2) na czas określony w zezwoleniu;
- 3) na jednokrotny przejazd w wyznaczonym czasie po ustalonej trasie;
- 4)23) na jednokrotny przejazd po drogach krajowych, w wyznaczonym czasie, pojazdu przekraczającego granicę państwa przy wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

3. Zezwolenia, o których mowa w ust. 2 pkt 1 i 2, wydaje starosta.

4. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 2 pkt 3, wydaje Generalny Dyrektor Dróg Krajowych i Autostrad lub upoważniona przez niego państwowa lub samorządowa jednostka organizacyjna, po uzgodnieniu z właściwymi dla trasy przejazdu zarządami dróg, jeżeli istnieje możliwość wyznaczenia trasy przejazdu, w szczególności ze względu na stan techniczny drogi i innych obiektów budowlanych położonych w jej pobliżu.

4a.24) Zezwolenie, o którym mowa w ust. 2 pkt 4, wydaje naczelnik urzędu celnego.

4b.24) W zezwoleniu, o którym mowa w ust. 2 pkt 3, określa się warunki przejazdu pojazdu lub zespołu pojazdów, o którym mowa w ust. 1, które mogą zawierać w szczególności wymóg pilotowania przez odpowiednio wyposażony i oznakowany inny pojazd.

5. Przepis ust. 1 nie dotyczy:

- 1) pojazdów straży pożarnej biorących udział w akcjach ratowniczych;
- 2) należących do Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej³⁾, Policji lub Straży Granicznej pojazdów specjalnych, pojazdów używanych do celów specjalnych oraz pojazdów używanych w związku z przewozem pojazdów specjalnych.

6.25) Minister właściwy do spraw transportu, w drodze rozporządzenia, określi:

1) szczegółowe warunki i tryb wydawania zezwoleń, o których mowa w ust. 1, ustalając w szczególności:

- a) pojazdy, dla których wydawane są poszczególne rodzaje zezwoleń,
- b) wymagania i stan techniczny dróg, które umożliwiają wyznaczenie trasy przejazdu,
- 2) warunki przejazdu pojazdu lub zespołu pojazdów, o którym mowa w ust. 1,
- 3) warunki i sposób pilotowania oraz wyposażenie i oznakowanie pojazdów wykonujących pilotaż

-- kierując się w szczególności koniecznością zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego.

7. Minister Obrony Narodowej oraz minister właściwy do spraw wewnętrznych i Minister Sprawiedliwości, uwzględniając

szczególny charakter zadań związanych z obronnością oraz konieczność zapewnienia porządku, sprawności i bezpieczeństwa ruchu, określa, w drodze rozporządzenia:

- 1) warunki poruszania się po drogach pojazdów, o których mowa w ust. 5;
- 2) warunki przewozu osób pojazdami, o których mowa w art. 63 ust. 4.

Oddział 5

Wykorzystanie dróg w sposób szczególny

Art. 65.26) Zawody sportowe, rajdy, wyścigi, zgromadzenia i inne imprezy, które powodują utrudnienia w ruchu lub wymagają korzystania z drogi w sposób szczególny, mogą się odbywać pod warunkiem zapewnienia bezpieczeństwa i porządku podczas trwania imprezy oraz uzyskania zezwolenia na jej przeprowadzenie.

Art. 65a.27) 1. Organizator imprezy jest obowiązany zapewnić bezpieczeństwo osobom obecnym na imprezie oraz porządek podczas trwania imprezy.

2. Organizator imprezy jest obowiązany zapewnić:

- 1) spełnienie wymagań określonych w szczególności w przepisach prawa budowlanego, przepisach sanitarnych, przepisach dotyczących ochrony przeciwpożarowej oraz ochrony środowiska;
- 2) wyróżniającą się elementami ubioru służbę porządkową i informacyjną;
- 3) pomoc medyczną i przedmedyczną, dostosowaną do liczby uczestników imprezy, a także odpowiednie zaplecze higieniczno-sanitarne;
- 4) drogi ewakuacyjne oraz drogi umożliwiające dojazd służb ratowniczych i Policji, Straży Granicznej oraz Żandarmerii Wojskowej;
- 5) warunki zorganizowania łączności między podmiotami biorącymi udział w zabezpieczeniu imprezy;
- 6) sprzęt ratowniczy i gaśniczy oraz środki gaśnicze niezbędne do zabezpieczenia działań ratowniczo-gaśniczych;
- 7) w razie potrzeby pomieszczenie dla służb kierujących zabezpieczeniem imprezy;
- 8) środki techniczne niezbędne do zabezpieczenia imprezy, a w szczególności:
  - a) znaki lub tablice ostrzegawcze i informacyjne,
  - b) liny, taśmy lub wstęgi służące do oznaczenia trasy lub miejsca imprezy,
  - c) bariery, płotki lub przegrody służące do odgradzania miejsca imprezy.

3. Organizator imprezy jest obowiązany:

- 1) uzgodnić z organami zarządzającymi ruchem na drogach przebieg trasy, na której ma się odbyć impreza;
- 2) współdziałać z Policją oraz, jeżeli impreza odbywa się w strefie nadgranicznej albo na drogach przebiegających przez tereny lub przyległych do terenów będących w zarządzie jednostek organizacyjnych podporządkowanych lub nadzorowanych przez Ministra Obrony Narodowej lub na drogach przyległych do tych terenów, odpowiednio ze Strażą Graniczną lub Żandarmerią Wojskową:
  - a) uzgadniając przebieg trasy lub miejsce imprezy,
  - b) stosując polecenia dotyczące prawidłowego zabezpieczenia imprezy,
  - c) dokonując wspólnego objazdu trasy lub miejsca imprezy;
- 3) sporządzić plan określający sposoby zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego podczas imprezy na terenie poszczególnych województw, obejmujący:
  - a) listę osób wchodzących w skład służby porządkowej, ich rozmieszczenie oraz elementy ubioru wyróżniające te osoby,
  - b) pisemną instrukcję określającą zadania służb porządkowych, opracowaną w uzgodnieniu z Policją,
  - c) rodzaj i ilość środków technicznych, o których mowa w ust. 2 pkt 8, oraz miejsce ich rozlokowania,

d) rodzaje, zakres i sposób zabezpieczenia ratowniczego imprezy, w uzgodnieniu z właściwym komendantem powiatowym Państwowej Straży Pożarnej oraz innymi służbami ratowniczymi, w tym z właściwym dysponentem jednostki w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz. U. Nr 191, poz. 1410),

e) sposób oznaczenia miejsc niebezpiecznych dla uczestników imprezy,

f) oznakowanie pojazdów uczestniczących w imprezie i towarzyszących tej imprezie,

g) rodzaje zezwoleń umożliwiających poruszanie się osób lub pojazdów w miejscach wyłączonych z ruchu publicznego,

h) organizację łączności bezprzewodowej między organizatorem imprezy a Policją w trakcie trwania imprezy,

i) sposób informowania o ograniczeniach w ruchu drogowym wynikających z przebiegu imprezy -- przed imprezą i w trakcie jej trwania;

4) opracować regulamin oraz program imprezy;

5) ustalić z Policją oraz, jeżeli impreza odbywa się w strefie nadgranicznej albo na drogach przebiegających przez tereny lub przyległych do terenów będących w zarządzie jednostek organizacyjnych podporządkowanych lub nadzorowanych przez Ministra Obrony Narodowej, odpowiednio ze Strażą Graniczną lub Żandarmerią Wojskową terminy wspólnych spotkań organizowanych w celu uzgodnienia spraw związanych z zabezpieczeniem " imprezy;

6) zapewnić realizację planu, o którym mowa w pkt 3;

7) uzgodnić z zarządcą drogi obszar wykorzystania pasa drogowego oraz sposób i termin przywrócenia go do stanu poprzedniego;

8) powiadomić przedsiębiorstwa komunikacji publicznej o przewidywanym czasie występowania utrudnień w ruchu drogowym;

9) na polecenie organu zarządzającego ruchem na drodze opracować projekt organizacji ruchu w uzgodnieniu z Policją;

10) udzielić dokładnych informacji dotyczących imprezy, na żądanie Policji lub innych podmiotów wymienionych w pkt 1, 2, 7 i 8, a także wojewody właściwego ze względu na miejsce odbywania się imprezy, jeżeli są one niezbędne do realizacji ich zadań w celu zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego;

11) przekazywać do wiadomości publicznej informacje o utrudnieniach w ruchu wynikających z planowanej imprezy.

4. Bezpieczeństwo i porządek podczas imprez zapewnia Policją, z tym że jeżeli impreza odbywa się w strefie nadgranicznej albo jest przeprowadzana na drogach przebiegających lub przyległych do terenów będących w zarządzie jednostek organizacyjnych podporządkowanych lub nadzorowanych przez Ministra Obrony Narodowej, odpowiednio we współdziałaniu ze Strażą Graniczną, Żandarmerią Wojskową lub z wojskowymi organami porządkowymi:

1) w czasie przygotowywania imprezy -- opracowując własny plan zabezpieczenia imprezy;

2) w czasie trwania imprezy:

a) wystawiając posterunki kierowania ruchem i blokady ruchu,

b) pilotując, w razie potrzeby, przejazd lub przejście uczestników imprezy,

c) organizując objazdy wynikające z przeprowadzonej imprezy na drodze;

3) po zakończeniu imprezy -- przywracając płynność ruchu na drodze.

Art. 65b.27) 1. Zezwolenie, o którym mowa w art. 65, wydaje w drodze decyzji administracyjnej, na pisemny wniosek organizatora imprezy, zwany dalej „wnioskiem”, złożony co najmniej na 30 dni przed planowym terminem jej rozpoczęcia, organ zarządzający ruchem na drodze, na której odbywa się impreza, z tym że jeżeli impreza odbywa się na drogach podległych kilku organom -- organem właściwym jest:

1) w przypadku dróg różnych kategorii -- organ zarządzający ruchem na drodze wyższej kategorii;

2) w przypadku dróg tej samej kategorii -- organ właściwy ze względu na miejsce rozpoczęcia imprezy.

2. Organizator imprezy przesyła w terminie określonym w ust. 1 kopię wniosku wraz z wymaganymi dokumentami do:

- 1) właściwego ze względu na miejsce rozpoczęcia imprezy komendanta wojewódzkiego Policji, a także
- 2) komendanta oddziału Straży Granicznej -- jeżeli impreza odbywa się w strefie nadgranicznej, lub
- 3) komendanta jednostki Żandarmerii Wojskowej -- jeżeli impreza jest przeprowadzana na drogach przebiegających lub przyległych do terenów będących w zarządzie jednostek organizacyjnych podporządkowanych lub nadzorowanych przez Ministra Obrony Narodowej.

3. Wniosek powinien zawierać w szczególności:

- 1) imię, nazwisko lub nazwę oraz adres zamieszkania lub siedzibę organizatora imprezy;
- 2) rodzaj i nazwę imprezy;
- 3) informację o miejscu i dacie rozpoczęcia, przebiegu oraz zakończenia imprezy;
- 4) informację o przewidywanej liczbie uczestników imprezy;
- 5) wykaz osób reprezentujących organizatora w sprawach zabezpieczenia trasy lub miejsca imprezy na terenie poszczególnych województw;
- 6) podpis organizatora lub jego przedstawiciela.

4. Do wniosku należy dołączyć:

- 1) szczegółowy regulamin imprezy, określający w szczególności zasady zachowania uczestników imprezy istotne dla bezpieczeństwa ruchu drogowego;
- 2) wykaz osób odpowiedzialnych za prawidłowy przebieg i zabezpieczenie imprezy na terenie poszczególnych województw oraz w miejscach rozpoczęcia i zakończenia każdego odcinka, a także w miejscach wymagających szczególnego zabezpieczenia;
- 3) program imprezy ze szczegółowym opisem trasy i podaniem odległości między poszczególnymi jej odcinkami oraz określony w minutach i kilometrach program przejazdu lub przejścia uczestników przez poszczególne miejscowości i granice województw;
- 4) plan zabezpieczenia trasy lub miejsca określony w art. 65a ust. 3 pkt 3;
- 5) zobowiązanie organizatora do przywrócenia do poprzedniego stanu pasa drogowego na trasie przejazdu, przejścia lub miejsca pobytu uczestników imprezy, a w przypadku uszkodzenia pasa drogowego lub urządzeń drogowych będącego następstwem imprezy -- do ich bezzwłocznego naprawienia lub pokrycia kosztów tych napraw;
- 6) pisemną zgodę właściciela lasu na przeprowadzenie imprezy w razie przeprowadzania jej na terenach leśnych.

5. Organ, o którym mowa w ust. 1, wydaje zezwolenie po:

- 1) zasięgnięciu opinii właściwego ze względu na miejsce imprezy komendanta wojewódzkiego Policji, a w przypadku imprezy odbywającej się na drogach w strefie nadgranicznej albo na drogach przebiegających lub przyległych do terenów będących w zarządzie jednostek organizacyjnych podporządkowanych lub nadzorowanych przez Ministra Obrony Narodowej -- odpowiednio właściwego komendanta oddziału Straży Granicznej lub komendanta jednostki Żandarmerii Wojskowej; opinię doręcza się organowi, który o nią wystąpił, w terminie 14 dni od dnia wystąpienia;
- 2) uzgodnieniu zakresu ograniczenia ruchu i wynikających stąd warunków przeprowadzenia imprezy z organami zarządzającymi ruchem na drogach, na których ma się odbyć impreza.

Art. 65c.27) Organ wydający zezwolenie odmawia jego wydania:

- 1) jeżeli organizator nie spełnia warunków określonych w art. 65a ust. 2 i 3;
- 2) jeżeli pomimo spełnienia warunków określonych w art. 65a ust. 2 i 3:
  - a) istnieje niebezpieczeństwo zagrożenia życia lub zdrowia ludzkiego albo mienia wielkiej wartości,
  - b) impreza zagraża bezpieczeństwu ruchu drogowego, a nie ma możliwości zorganizowania objazdów niepowodujących istotnego zwiększenia kosztów ponoszonych przez uczestników ruchu drogowego.

Art. 65d.27) 1. Organ wydający zezwolenie cofa wydane zezwolenie, gdy istnieje niebezpieczeństwo zagrożenia życia lub zdrowia albo mienia wielkiej wartości.

2. Organ, o którym mowa w ust. 1, może cofnąć zezwolenie, gdy impreza zagraża bezpieczeństwu ruchu drogowego.

3. Decyzji, o której mowa w ust. 1 i 2, nadaje się rygor natychmiastowej wykonalności.

Art. 65e.27) Decyzję o wydaniu lub odmowie wydania zezwolenia na odbycie imprezy wydaje się co najmniej na 7 dni przed planowanym terminem rozpoczęcia imprezy.

Art. 65f.27) Organ kontroli ruchu drogowego przerywa imprezę, jeżeli odbywa się ona bez zezwolenia.

Art. 65g.27) Organ kontroli ruchu drogowego może przerwać imprezę, jeżeli:

- 1) miejsce, trasa lub czas jej trwania nie są zgodne z warunkami określonymi w zezwoleniu;
- 2) istnieje niebezpieczeństwo zagrożenia życia lub zdrowia ludzkiego albo mienia wielkiej wartości;
- 3) jej przebieg powoduje zagrożenie bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Art. 65h.27) 1. Przepisy art. 65--65g nie dotyczą procesji, pielgrzymek i innych imprez o charakterze religijnym, które odbywają się na drogach na zasadach określonych w:

- 1) ustawie z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 29, poz. 154, z późn. zm.28));
- 2) ustawie z dnia 4 lipca 1991 r. o stosunku Państwa do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego (Dz. U. Nr 66, poz. 287, z późn. zm.29));
- 3) ustawie z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 97, poz. 481, z późn. zm.30));
- 4) ustawie z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Chrześcijan Baptystów w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 97, poz. 480, z późn. zm.31));
- 5) ustawie z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 97, poz. 479, z późn. zm.32));
- 6) ustawie z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Polskokatolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 97, poz. 482, z późn. zm.33));
- 7) ustawie z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do Kościoła Starokatolickiego Mariawitów w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 41, poz. 253 z późn. zm.34));
- 8) ustawie z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego Mariawitów w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 41, poz. 252 z późn. zm.35));
- 9) ustawie z dnia 20 lutego 1997 r. o stosunku Państwa do Kościoła Zielonoświątkowego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 41, poz. 254, z p zm.36)).

2. Przepisy art. 65--65g nie dotyczą także kom tów pogrzebowych, które poruszają się po drogach stosownie do miejscowego zwyczaju.

3. Do imprez, o których mowa w art. 65, nie stosuje się przepisów o bezpieczeństwie imprez masow z wyłączeniem przepisów regulujących organiz oraz uprawnienia służb porządkowych.

Art. 65i.27) W sprawach nieuregulowanych w art. 65--65h stosuje się przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego.

DZIAŁ III

Pojazdy

Rozdział 1

Warunki techniczne pojazdów

Art. 66. 1. Pojazd uczestniczący w ruchu ma tak zbudowany, wyposażony i utrzymany, aby korzy stanie z niego:

- 1) nie zagrażało bezpieczeństwu osób nim jadąc lub innych uczestników ruchu, nie naruszało rzędku ruchu na drodze i

nie narażało kogokolwiek na szkodę;

- 2) nie zakłócało spokoju publicznego przez powo wanie hałasu przekraczającego poziom określony w przepisach szczegółowych;
- 3) nie powodowało wydzielania szkodliwych substancji w stopniu przekraczającym wielkości określone w przepisach szczegółowych;
- 4) nie powodowało niszczenia drogi;
- 5) zapewniało dostateczne pole widzenia kierowcy oraz łatwe, wygodne i pewne posługiwanie urządzeniami do kierowania, hamowania, sygnalizacji i oświetlenia drogi przy równoczesnym jej obserwowaniu;
- 6) nie powodowało zakłóceń radioelektrycznych w stopniu przekraczającym wielkości określone w przepisach szczegółowych.

1a.37) Autobus, samochód ciężarowy o dopuszczalnej masie całkowitej przekraczającej 3,5 t i ciągnik samochodowy, dla którego określono dopuszczalną masę całkowitą zespołu pojazdów powyżej 3,5 t, powinny być wyposażone w homologowany ogranicznik prędkości montowany przez producenta lub jednostkę przez niego upoważnioną, ograniczający maksymalną prędkość autobusu do 100 km/h, a samochodu ciężarowego i ciągnika samochodowego do 90 km/h.

1b. Przepis ust. 1a nie dotyczy pojazdu:

- 1) specjalnego lub używanego do celów specjalnych Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Służby Więziennej, Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej i jednostek ochrony przeciwpożarowej;
- 2) zabytkowego;
- 3) nierozwijającego, ze względów konstrukcyjnych, prędkości większej niż odpowiednio określone w ust. 1a;
- 4) używanego do prowadzenia badań naukowych na drogach;
- 5) przeznaczonego wyłącznie do robót publicznych na obszarach miejskich.

1c. Minister właściwy do spraw transportu, mając na uwadze szczególne zagrożenia występujące podczas przewozu towarów niebezpiecznych, może określić w drodze rozporządzenia niższe niż ustalone w ust. 1a wartości ustawień urządzeń ograniczających maksymalną prędkość pojazdów przewożących niektóre towary niebezpieczne.

2. Urządzenia i wyposażenie pojazdu, w szczególności zapewniające bezpieczeństwo ruchu i ochronę środowiska przed ujemnymi skutkami używania pojazdu, powinny być utrzymane w należytym stanie oraz działać sprawnie i skutecznie.

3. Urządzenia służące do łączenia pojazdu ciągnącego z przyczepą powinny zapewnić bezpieczne ciągnięcie przyczepy o dopuszczalnej masie całkowitej przewidzianej do ciągnięcia przez ten pojazd, uniemożliwić samoczynne odłączenie się przyczepy oraz zapewnić prawidłowe działanie świateł i hamulców, o ile przyczepa jest w nie wyposażona.

3a. Pojazd uczestniczący w ruchu powinien posiadać nadane przez producenta, z zastrzeżeniem art. 66a, cechy identyfikacyjne:

- 1) numer VIN albo numer nadwozia, podwozia lub ramy;
- 2) (uchylony).

4. Zabrania się:

1) umieszczania wewnątrz i zewnątrz pojazdu wystających spiczastych albo ostrych części lub przedmiotów, które mogą spowodować uszkodzenie ciała osób jadących w pojeździe lub innych uczestników ruchu;

1a)38) stosowania w pojeździe przedmiotów wyposażenia i części wymontowanych z pojazdów, których ponowne użycie zagraża bezpieczeństwu ruchu drogowego lub negatywnie wpływa na środowisko;

2) stosowania w pojeździe przedmiotów wyposażenia i części nieodpowiadających warunkom określonym w przepisach szczegółowych;

3) umieszczania w pojeździe lub na nim urządzeń stanowiących obowiązkowe wyposażenie pojazdu uprzywilejowanego, wysyłających sygnały świetlne w postaci niebieskich lub czerwonych świateł błyskowych albo sygnał dźwiękowy o zmiennym tonie;

4) wyposażania pojazdu w urządzenie informujące o działaniu sprzętu kontrolno-pomiarowego używanego przez organy kontroli ruchu drogowego lub działanie to zakłócające albo przewożenia w pojeździe takiego urządzenia w stanie wskazującym na gotowość jego użycia; nie dotyczy to pojazdów specjalnych Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego i Straży Granicznej;

5) wymiany nadwozia pojazdu posiadającego cechy identyfikacyjne, o których mowa w ust. 3a pkt 1;

6) dokonywania zmian konstrukcyjnych zmieniających rodzaj pojazdu, z wyjątkiem:

- a) pojazdu, na którego typ zostało wydane świadectwo homologacji lub decyzja zwalniająca pojazd z homologacji,
- b) pojazdu, w którym zmian konstrukcyjnych dokonał przedsiębiorca prowadzący działalność gospodarczą w tym zakresie.

5. Minister właściwy do spraw transportu w porozumieniu z ministrami właściwym do spraw wewnętrznych oraz Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, warunki techniczne pojazdów oraz zakres ich niezbędnego wyposażenia.

6. Ministrowie Obrony Narodowej oraz właściwy do spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw transportu określą, w drodze rozporządzenia, warunki techniczne pojazdów specjalnych i używanych do celów specjalnych Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej³).

7. Minister właściwy do spraw wewnętrznych, Minister Obrony Narodowej, minister właściwy do spraw finansów publicznych oraz Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw transportu określą, w drodze rozporządzenia, warunki techniczne pojazdów specjalnych i używanych do celów specjalnych Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, kontroli skarbowej, Służby Celnej, Służby Więziennej i straży pożarnej.

8. W rozporządzeniach, o których mowa w ust. 5--7, należy uwzględnić w szczególności:

- 1) konieczność zapewnienia bezpiecznego korzystania z pojazdów;
- 2) zapewnienie możliwie najmniejszego negatywnego wpływu pojazdów na środowisko;
- 3) przepisy i porozumienia międzynarodowe dotyczące pojazdów, ich wyposażenia i części;
- 4) przeznaczenie pojazdów oraz sposób ich wykorzystania.

9.39) Minister właściwy do spraw transportu, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw gospodarki oraz ministrem właściwym do spraw środowiska, kierując się względami technicznymi, zasadami bezpieczeństwa ruchu drogowego i wymogami ochrony środowiska oraz mając na celu zapobieganie nieprawidłowościom w obrocie przedmiotami wyposażenia i częściami wymontowanymi z pojazdów, określi, w drodze rozporządzenia, wykaz przedmiotów wyposażenia i części wymontowanych z pojazdów, których ponowne użycie zagraża bezpieczeństwu ruchu drogowego lub negatywnie wpływa na środowisko.

Art. 66a. 1. Cechy identyfikacyjne, o których mowa w art. 66 ust. 3a, nadaje i umieszcza producent.

2. Starosta właściwy w sprawach rejestracji pojazdu wydaje decyzję o nadaniu cech identyfikacyjnych w przypadku pojazdu:

- 1) zbudowanego przy wykorzystaniu nadwozia, podwozia lub ramy konstrukcji własnej, którego markę określa się jako „SAM”;
- 2) w którym dokonano wymiany ramy lub podwozia na odpowiednio ramę lub podwozie bez numeru fabrycznego;
- 3) odzyskanego po kradzieży, w którym cecha identyfikacyjna uległa zatarciu lub sfalszowaniu;
- 4) nabytego na licytacji publicznej lub od podmiotu wykonującego orzeczenie o przepadku pojazdu na rzecz Skarbu Państwa, w którym cecha identyfikacyjna uległa zatarciu lub sfalszowaniu;
- 5) w którym cecha identyfikacyjna uległa zatarciu lub sfalszowaniu, a prawomocnym orzeczeniem sądu zostało ustalone prawo własności pojazdu;
- 6) w którym cecha identyfikacyjna uległa skorodowaniu lub została zniszczona podczas wypadku drogowego albo podczas naprawy.

3. Okoliczności, o których mowa w ust. 2 pkt 6, powinny być stwierdzone pisemną opinią rzeczoznawcy samochodowego, o którym mowa w art. 79a; opinia powinna wskazywać pierwotne cechy identyfikacyjne lub jednoznacznie wykluczać ingerencję w pole numerowe w celu umyślnego ich zniszczenia lub zafalszowania.

4. Umieszczone cechy identyfikacyjne starosta wpisuje w dowodzie rejestracyjnym i w karcie pojazdu, jeżeli była wydana.

5. Minister właściwy do spraw transportu, uwzględniając znaczenie cech identyfikacyjnych dla zapewnienia pewności i bezpieczeństwa obrotu pojazdami, określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy sposób oraz tryb ich nadawania i umieszczania w przypadkach, o których mowa w ust. 2.

Art. 67. 1. Minister właściwy do spraw transportu może w indywidualnych, uzasadnionych przypadkach zezwolić na odstępstwo od warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać pojazdy.

2. Rada powiatu może wprowadzić obowiązek wyposażenia pojazdów zaprzęgowych w hamulec uruchamiany z miejsca zajmowanego przez kierującego.

Art. 68.40) 1. Producent lub importer nowego pojazdu samochodowego, ciągnika rolniczego, motoroweru, tramwaju lub przyczepy oraz przedmiotów ich wyposażenia lub części jest obowiązany uzyskać dla każdego nowego typu tych pojazdów, przedmiotu ich wyposażenia i części świadectwo homologacji wydane przez ministra właściwego do spraw transportu.

2. Obowiązek, o którym mowa w ust. 1, nie dotyczy producenta lub importera samochodu osobowego z silnikiem spalinowym, ciągnika rolniczego, motocykla i motoroweru, który uzyskał w odniesieniu do poszczególnych tych pojazdów świadectwo homologacji wydane zgodnie ze wspólnotową procedurą homologacji przez właściwy organ państwa członkowskiego Unii Europejskiej.

3. Obowiązek, o którym mowa w ust. 1, nie dotyczy producenta lub importera przedmiotów wyposażenia lub części pojazdu, który uzyskał dla tych przedmiotów wyposażenia lub części świadectwo homologacji wydane przez właściwy organ państwa członkowskiego Unii Europejskiej.

4. Producent lub importer, o którym mowa w ust. 2, jest obowiązany przekazać ministrowi właściwemu do spraw transportu informację o uzyskanym świadectwie homologacji typu pojazdu wraz z opisem technicznym oraz dane i informacje o pojeździe, o których mowa w art. 80b ust. 1 pkt 1--4 i ust. 1a pkt 1, jeżeli opis techniczny ich nie zawiera.

5. Za producenta, o którym mowa w ust. 1, uważa się również podmiot dokonujący montażu lub zabudowy pojazdów.

6. Przepis ust. 1 dotyczy również instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem oraz sposobu jej montażu przez różne podmioty.

7. Świadectwo homologacji wydaje się za opłatą na podstawie wyników badań homologacyjnych polegających na sprawdzeniu, czy dany typ pojazdu, przedmiot jego wyposażenia lub część odpowiadają warunkom określonym w:

1) przepisach art. 66 oraz ust. 19;

2) regulaminach stanowiących załączniki do Porozumienia dotyczącego przyjęcia jednolitych wymagań technicznych dla pojazdów kołowych, wyposażenia i części, które mogą być stosowane w tych pojazdach, oraz wzajemnego uznawania homologacji udzielonych na podstawie tych wymagań, sporządzonego w Genewie dnia 20 marca 1958 r. (Dz. U. z 2001 r. Nr 104, poz. 1135 i 1136), przyjętych do stosowania przez Rzeczpospolitą Polską wraz ze zmianami obowiązującymi od daty wejścia ich w życie;

3) art. 8 ustawy z dnia 20 stycznia 2005 r. o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji (Dz. U. Nr 25, poz. 202).

8. Minister właściwy do spraw transportu lub jednostka przez niego upoważniona może przeprowadzać kontrolę produkcji pojazdów, przedmiotów ich wyposażenia lub części, objętych homologacją typu, co do ich zgodności z warunkami określonymi w świadectwie homologacji.

9. Koszty badań homologacyjnych, kontroli zgodności produkcji, zbieranie i przetwarzanie informacji, o których mowa w ust. 4, pokrywa producent, importer lub podmiot dokonujący montażu instalacji przystosowującej dany typ pojazdu do zasilania gazem.

10. W przypadku produkcji danego typu pojazdu przez różne podmioty badania homologacyjne przeprowadza się odrębnie dla każdej wersji typu pojazdu.

11. W razie zmiany warunków stanowiących podstawę wydania świadectwa homologacji producent lub importer jest obowiązany uzyskać zmianę posiadanego świadectwa homologacji polegającą na rozszerzeniu świadectwa homologacji danego typu pojazdu, przedmiotu wyposażenia lub części.

12. W razie wprowadzenia zmian w typie pojazdu, przedmiocie wyposażenia lub części wpływających na zmianę warunków stanowiących podstawę wydania świadectwa homologacji, producent lub importer jest obowiązany uzyskać zmianę posiadanego świadectwa homologacji polegającą na rozszerzeniu świadectwa homologacji danego typu pojazdu, przedmiotu wyposażenia lub części.

13. Zmianę świadectwa homologacji wydaje się za opłatą po sprawdzeniu, czy dany typ pojazdu, przedmiot jego wyposażenia lub część odpowiadają warunkom określonym w przepisach art. 66 oraz ust. 19, a także w regulaminach, o których mowa w ust. 7 pkt 2.

14. Świadectwo homologacji typu pojazdu wygasa, jeżeli:

1) producent lub importer pojazdu, w przypadkach, o których mowa w ust. 11 i 12, nie uzyska zmiany do tego świadectwa;

2) producent podejmie decyzję o ostatecznym zakończeniu produkcji danego typu pojazdu.

15. Producent lub importer pojazdu jest obowiązany przekazać ministrowi właściwemu do spraw transportu, na 60 dni przed terminem wygaśnięcia świadectwa homologacji, informację o wygaśnięciu świadectwa homologacji typu pojazdu, ze wskazaniem powodu i daty wygaśnięcia oraz numeru identyfikacyjnego VIN ostatniego pojazdu danego typu, zgodnego z wygasającym świadectwem homologacji.

16. Minister właściwy do spraw transportu cofa świadectwo homologacji w razie stwierdzenia, że pojazd, przedmiot wyposażenia lub część nie odpowiadają warunkom określonym w świadectwie homologacji i producent lub importer nie usunął stwierdzonych niezgodności w terminie 90 dni od ich stwierdzenia.

17. Przepisy ust. 1--16 nie dotyczą pojazdu:

1) zabytkowego;

2) zbudowanego przy wykorzystaniu nadwozia, podwozia lub ramy konstrukcji własnej, którego markę określa się jako „SAM”;

3) specjalnego lub używanego do celów specjalnych Sił Zbrojnych, Policji, Straży Granicznej, kontroli skarbowej. Służby Celnej, Służby Więziennej oraz Straży Pożarnej;

4) wyprodukowanego lub importowanego w ilości jednej sztuki rocznie; nie dotyczy to tramwajów i trolejbusów.

18. Pojazdy, o których mowa w ust. 17 pkt 1 i 2, podlegają badaniu co do zgodności z warunkami technicznymi, które przeprowadza się na koszt wnioskodawcy.

19. Minister właściwy do spraw transportu w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych i Ministrem Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia:

1) warunki i tryb wydawania, zmiany i cofania świadectw homologacji, zakres wymagań obowiązujących w procesie homologacji, zakres i sposób przeprowadzania badań homologacyjnych, kontroli zgodności produkcji lub montażu z warunkami homologacji, wzory dokumentów związanych z homologacją oraz jednostki upoważnione do przeprowadzania badań homologacyjnych, kontroli zgodności produkcji lub montażu z warunkami homologacji,

2) wysokość opłat za wydanie i zmianę świadectwa homologacji nie wyższych niż równowartość średniego kursu 1 000 euro, przeliczanego na złote według średniego kursu walut obcych ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski z ostatniego dnia roku poprzedzającego rok wydania rozporządzenia

-- uwzględniając w szczególności przepisy prawa Unii Europejskiej i porozumienia międzynarodowe dotyczące badań homologacyjnych oraz koszty wydania i zmiany świadectw homologacji w zależności od zakresu świadectwa.

20. Minister właściwy do spraw transportu określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy sposób przekazywania i przetwarzania danych i informacji o pojeździe, o których mowa w art. 80b ust. 1 pkt 1--4 i ust. 1a pkt 1, a także wysokość opłat z tym związanych, nie wyższych niż równowartość średniego kursu 100 euro, przeliczanego na złote według średniego kursu walut obcych ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski z ostatniego dnia roku poprzedzającego rok wydania rozporządzenia, za jedno świadectwo homologacji typu pojazdu lub jego zmianę oraz wzory dokumentów stosowanych w tym zakresie, mając na uwadze sprawność funkcjonowania procesu rejestracji i ewidencji pojazdów, możliwość prawidłowej identyfikacji pojazdów uzyskujących świadectwa homologacji typu pojazdu wydane przez właściwy organ innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej oraz koszty przygotowania informacji o tych pojazdach na potrzeby rejestracji i ewidencji pojazdów.

21. Minister właściwy do spraw transportu, uwzględniając konieczność zapewnienia bezpiecznego korzystania z pojazdów, o których mowa w ust. 17 pkt 1 i 2, oraz zakres warunków technicznych tych pojazdów podlegających badaniu, określi, w drodze rozporządzenia, zakres i sposób przeprowadzania badań zgodności tych pojazdów z

warunkami technicznymi, wzory dokumentów związanych z tymi badaniami oraz jednostki upoważnione do przeprowadzania tych badań.

Art. 68a.42) 1. Minister właściwy do spraw transportu przesyła, w terminie 30 dni od dnia wydania świadectwa homologacji zgodnie ze wspólnotową procedurą homologacji, do właściwych organów państw członkowskich Unii Europejskiej kopie tych świadectw wraz z opisem technicznym, wystawionych dla każdego typu pojazdu, w zakresie wydania, zmiany lub cofnięcia świadectwa homologacji typu pojazdu.

2. Minister właściwy do spraw transportu, co najmniej na 30 dni przed terminem wygaśnięcia świadectwa homologacji wydanego zgodnie ze wspólnotową procedurą homologacji, przesyła do właściwych organów państw członkowskich Unii Europejskiej informację o wygaśnięciu świadectwa homologacji typu pojazdu, ze wskazaniem powodu i daty wygaśnięcia oraz numeru identyfikacyjnego VIN ostatniego pojazdu danego typu zgodnego z wygasającym świadectwem homologacji.

3. Minister właściwy do spraw transportu przesyła raz w miesiącu do właściwych organów państw członkowskich Unii Europejskiej listę świadectw homologacji typu przedmiotów wyposażenia i części, w zakresie wydania, zmiany lub cofnięcia świadectwa homologacji.

4. Minister właściwy do spraw transportu w terminie 30 dni od dnia udzielenia zwolnienia od obowiązku, o którym mowa w art. 68 ust. 1, przesyła informację o udzielonych zwolnieniach do właściwych organów państw członkowskich Unii Europejskiej.

5. Minister właściwy do spraw transportu przekazuje Komisji Europejskiej i właściwym organom państw członkowskich Unii Europejskiej nazwy i adresy:

- 1) organu wydającego homologację typu pojazdu oraz typu przedmiotów jego wyposażenia lub części;
- 2) upoważnionych jednostek badawczych, z podaniem zakresu upoważnienia.

6. Minister właściwy do spraw transportu może upoważnić, w drodze rozporządzenia, jednostkę organizacyjną sobie podległą do wykonywania niektórych czynności, o których mowa w art. 68 oraz ust. 1--4, mając na uwadze usprawnienie procedury w tym zakresie.

7. Jednostka, o której mowa w ust. 6, otrzymuje prowizję w wysokości nie wyższej niż 30 % od opłat pobranych z tytułu niektórych czynności, o których mowa w art. 68 oraz ust. 1--4.

Art. 69. 1. Producent lub importer nowych pojazdów są obowiązani wydać wyciąg ze świadectwa homologacji do każdego pojazdu, na którego typ wydano świadectwo homologacji, lub odpis decyzji zwalniającej pojazd z homologacji.

2. Wyciąg ze świadectwa homologacji lub odpis decyzji zwalniającej pojazd z homologacji przekazuje się właścicielowi pojazdu.

Art. 70. Minister właściwy do spraw transportu może zwolnić producenta lub importera określonego typu pojazdu, przedmiotu wyposażenia lub części z obowiązku, o którym mowa w art. 68 ust. 1.

Rozdział 2

Warunki dopuszczenia pojazdów do ruchu

Art. 71. 1. Dokumentem stwierdzającym dopuszczenie do ruchu pojazdu samochodowego, ciągnika rolniczego, motoroweru lub przyczepy jest dowód rejestracyjny albo pozwolenie czasowe. Przepis ten nie dotyczy pojazdów, o których mowa w ust. 3.

2. Pojazdy określone w ust. 1 są dopuszczone do ruchu, jeżeli odpowiadają warunkom określonym w art. 66 oraz są zarejestrowane i zaopatrzone w zalegalizowane tablice (tablicę) rejestracyjne, a w przypadku pojazdów samochodowych, z wyłączeniem motocykli, w nalepkę kontrolną.

3. Pojazd niewymieniony w ust. 1, przyczepa motocyklowa oraz przyczepa specjalna przeznaczona do ciągnięcia przez ciągnik rolniczy lub pojazd wolnobieżny jest dopuszczony do ruchu, jeżeli odpowiada warunkom określonym w art. 66.

4. Zespół pojazdów składający się z pojazdu samochodowego o dopuszczalnej masie całkowitej nieprzekraczającej 3,5t i przyczepy albo autobusu i przyczepy może być dopuszczony do ruchu po uzyskaniu odpowiedniej adnotacji w dowodzie rejestracyjnym pojazdu silnikowego, dokonanej na podstawie przeprowadzonego badania technicznego. Przepis ten nie dotyczy motocykla.

5.43) Pojazd zarejestrowany za granicą dopuszcza się do ruchu, jeżeli odpowiada wymaganym warunkom technicznym i jest zaopatrzone w tablice rejestracyjne z numerem rejestracyjnym składającym się z liter alfabetu łacińskiego i cyfr arabskich, z zastrzeżeniem art. 59 ust. 2 i 3, a kierujący pojazdem ma przy sobie dokument stwierdzający dokonanie

rejestracji.

6.44) Pojazd sprowadzony z terytorium państwa niebędącego członkiem Unii Europejskiej, po dokonaniu ostatecznej odprawy celnej przywózowej, dopuszcza się do ruchu na okres 30 dni.

7.44) Właściciel pojazdu sprowadzonego z terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej jest obowiązany zarejestrować pojazd na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w terminie 30 dni od dnia jego sprowadzenia.

Art. 72. 1. Rejestracji dokonuje się na podstawie:

1) dowodu własności pojazdu lub dokumentu potwierdzającego powierzenie pojazdu, o którym mowa w art. 73 ust. 5;

2) karty pojazdu, jeżeli była wydana;

3) wyciągu ze świadectwa homologacji albo odpisu decyzji zwalniającej pojazd z homologacji, jeżeli są wymagane;

4) zaświadczenia o pozytywnym wyniku badania technicznego pojazdu, jeżeli jest wymagane;

5) dowodu rejestracyjnego, jeżeli pojazd był zarejestrowany;

6)45) dowodu odprawy celnej przywózowej, jeżeli pojazd został sprowadzony z terytorium państwa trzeciego i jest rejestrowany po raz pierwszy;

6a)46) dokumentu potwierdzającego zapłatę akcyzy na terytorium kraju, jeżeli samochód osobowy został sprowadzony z terytorium państwa członkowskiego i jest rejestrowany po raz pierwszy;

7) (uchylony);47)

8)48) zaświadczenia wydanego przez właściwy organ potwierdzający:

a) uiszczenie podatku od towarów i usług od pojazdów sprowadzanych z państw członkowskich Unii Europejskiej lub

b) brak obowiązku, o którym mowa w lit. a

-- jeżeli sprowadzany pojazd jest rejestrowany po raz pierwszy, z zastrzeżeniem ust. 1a;

9)49) dowodu wpłaty, o którym mowa w art. 12 ust. 2 ustawy z dnia 20 stycznia 2005 r. o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji, lub oświadczenia o podleganiu obowiązkowi zapewniania sieci zbierania pojazdów, o którym mowa w art. 11 ust. 4 tej ustawy, albo faktury zawierającej takie oświadczenie, jeżeli pojazd jest rejestrowany po raz pierwszy.

1a. 50) W przypadku gdy sprowadzany pojazd, który nie był zarejestrowany w celu dopuszczenia do ruchu drogowego lub nie podlegał obowiązkowi rejestracji w celu dopuszczenia do ruchu drogowego, jest przedmiotem dostawy dokonanej przez podatnika podatku od towarów i usług na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przed dokonaniem pierwszej rejestracji na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, zaświadczenie, o którym mowa w ust. 1 pkt 8 lit. a, może być zastąpione fakturą z wyszczególnioną kwotą podatku od towarów i usług potwierdzającą dokonanie tej dostawy przez tego podatnika, pod warunkiem że odsprzedaż pojazdów stanowi przedmiot działalności tego podatnika.

2.51) Wymagania ust. 1 nie dotyczą:

1) pojazdu, który był już zarejestrowany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej -- w zakresie ust. 1 pkt 3;

2) pojazdu zakupionego po przypadku na rzecz Skarbu Państwa lub na rzecz jednostki samorządu terytorialnego -- w zakresie ust. 1 pkt 2 i 5;

3) pojazdu zakupionego od Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej lub Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej -- w zakresie ust. 1 pkt 5;

4)52) pojazdu sprowadzonego z zagranicy -- w zakresie ust. 1 pkt 5; w tym przypadku zamiast dowodu rejestracyjnego dopuszcza się przedstawienie innego dokumentu stwierdzającego rejestrację pojazdu za granicą, wydanego przez organ właściwy do rejestracji pojazdów za granicą;

5)53) pojazdu wycofanego czasowo z ruchu -- w zakresie ust. 1 pkt 5; w tym przypadku zamiast dowodu rejestracyjnego wymaga się przedstawienia decyzji o czasowym wycofaniu pojazdu z ruchu;

6)54) pojazdu innego niż określony w art. 3 pkt 4 ustawy z dnia 20 stycznia 2005 r. o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji -- w zakresie ust. 1 pkt 9.

3. Dodatkowo wymaga się dokumentu potwierdzającego spełnienie wymagań, o których mowa w art. 2 pkt 39 -- w stosunku do pojazdów zabytkowych.

4. W przypadku zagubienia dowodu rejestracyjnego lub karty pojazdu, zamiast tych dokumentów należy przedstawić zaświadczenie wystawione przez organ rejestrujący właściwy ze względu na miejsce ostatniej rejestracji, potwierdzające dane zawarte w zagubionym dokumencie, niezbędne do rejestracji.

Art. 73. 1. Rejestracji pojazdu dokonuje, na wniosek właściciela, starosta właściwy ze względu na miejsce jego zamieszkania (siedzibę), wydając dowód rejestracyjny i zalegalizowane tablice (tablicę) rejestracyjne oraz nalepkę kontrolną, jeżeli jest wymagana, z zastrzeżeniem ust. 2--5.

2. Rejestracji pojazdu, którego właścicielem jest przedsiębiorstwo wielozakładowe lub inny podmiot, w skład którego wchodzi wydzielone jednostki organizacyjne, może dokonać starosta właściwy ze względu na siedzibę zakładu lub jednostki, na wniosek kierownika zakładu lub wydzielonej jednostki organizacyjnej upoważnionego przez właściciela.

3. Rejestracji pojazdów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, Biura Ochrony Rządu, Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, kontroli skarbowej i Służby Celnej dokonują właściwe organy tych jednostek. Organy te wydają dowód rejestracyjny i zalegalizowane tablice (tablicę) rejestracyjne oraz nalepkę kontrolną, chyba że dla danego pojazdu tablice (tablica) rejestracyjne lub nalepka kontrolna nie są wymagane, a numer rejestracyjny umieszcza się bezpośrednio na pojeździe.

3a. Producent blankietów dowodów rejestracyjnych, pozwoleń czasowych, nalepek kontrolnych i innych dokumentów wymaganych do rejestracji pojazdów, a także starostowie -- przekazują odpłatnie wojewodzie mazowieckiemu odpowiednio: blankiety dowodów rejestracyjnych, pozwoleń czasowych, nalepek kontrolnych i innych dokumentów wymaganych do rejestracji pojazdów, a także zalegalizowane tablice rejestracyjne niezbędne do rejestracji, o której mowa w art. 76 ust. 4. Informacje dotyczące przekazanych blankietów dowodów rejestracyjnych, pozwoleń czasowych, nalepek kontrolnych i innych dokumentów wymaganych do rejestracji oraz tablic rejestracyjnych są informacjami stanowiącymi tajemnicę państwową.

4. Rejestracji pojazdu należącego do przedstawicielstwa dyplomatycznego, urzędu konsularnego i misji specjalnej państw obcych lub organizacji międzynarodowej, a także ich personelu korzystającego z przywilejów i immunitetów dyplomatycznych lub konsularnych na mocy ustaw, umów bądź powszechnie uznanych zwyczajów międzynarodowych lub na zasadzie wzajemności, dokonuje wojewoda mazowiecki na wniosek ministra właściwego do spraw zagranicznych.

5. W razie powierzenia pojazdu przez zagraniczną osobę fizyczną lub prawną podmiotowi polskiemu, pojazd ten jest rejestrowany przez określony w ust. 1 organ właściwy ze względu na miejsce zamieszkania (siedzibę) podmiotu polskiego.

Art. 74. 1. Czasowej rejestracji pojazdu dokonuje, w przypadkach określonych w ust. 2, starosta właściwy ze względu na miejsce zamieszkania (siedzibę) właściciela pojazdu, wydając pozwolenie czasowe i zalegalizowane tablice (tablicę) rejestracyjne.

2. Czasowej rejestracji dokonuje się:

1) z urzędu -- po złożeniu wniosku o rejestrację pojazdu;

2) na wniosek właściciela pojazdu -- w celu umożliwienia:

a) wywozu pojazdu za granicę,

b) przejazdu pojazdu z miejsca jego zakupu lub odbioru na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,

c) przejazdu pojazdu związanego z koniecznością dokonania jego badania technicznego lub naprawy;

3) na wniosek jednostki upoważnionej do przeprowadzania badań homologacyjnych lub jednostki badawczej producenta pojazdu, jego wyposażenia lub części -- w celu umożliwienia odpowiednich badań.

3. Czasowej rejestracji dokonuje się na okres nie-przekraczający 30 dni, z zastrzeżeniem ust. 4. Termin ten może być jednorazowo przedłużony o 14 dni w celu wyjaśnienia spraw związanych z rejestracją pojazdu.

4. W przypadku, o którym mowa w ust. 2 pkt 3, rejestracji dokonuje się na okres wynikający z wniosku, nie dłuższy jednak niż 6 miesięcy.

5. Po upływie terminu czasowej rejestracji pozwolenie czasowe i tablice rejestracyjne zwraca się do organu, który je wydał, z wyjątkiem przypadku, o którym mowa w ust. 2 pkt 2 lit. a.

Art. 75. 1. Jeżeli używanie pojazdu uzależnione jest od szczególnych warunków określonych przepisami, starosta wpisuje w dowodzie rejestracyjnym lub pozwoleniu czasowym odpowiednie zastrzeżenie.

2.55) Dowód rejestracyjny, pozwolenie czasowe, zalegalizowane tablice (tablica) rejestracyjne i nalepka kontrolna są wydawane za opłatą oraz po uiszczeniu opłaty ewidencyjnej. Opłatę oraz opłatę ewidencyjną pobiera organ dokonujący rejestracji.

3. Zabrania się rejestracji pojazdu złożonego poza wytwórnia, z wyjątkiem pojazdu marki „SAM” oraz pojazdu zabytkowego.

Art. 75a. 1. Tablice rejestracyjne może produkować, po uzyskaniu zezwolenia marszałka województwa, przedsiębiorca, który spełnia następujące wymagania:

- 1) ma siedzibę lub miejsce zamieszkania na terenie Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) ma możliwości techniczne gwarantujące wykonywanie tablic rejestracyjnych lub materiałów służących do ich produkcji zgodnie z warunkami technicznymi; warunek ten nie dotyczy przedsiębiorców sprowadzających z zagranicy materiały służące do wyrobu tablic rejestracyjnych;
- 3) posiada certyfikat na zgodność tablic rejestracyjnych lub materiałów służących do ich produkcji z warunkami technicznymi;
- 4) nie jest podmiotem, w stosunku do którego wszczęto postępowanie upadłościowe lub likwidacyjne;
- 5) nie zalega z uiszczeniem podatków, opłat lub składek na ubezpieczenie społeczne;
- 6) nie był prawomocnie skazany za przestępstwo popełnione w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub przestępstwo przeciwko dokumentom -- dotyczy osoby fizycznej lub członków organów osoby prawnej.

2. Za przedsiębiorcę produkującego tablice rejestracyjne, o którym mowa w ust. 1, uważa się jednostkę:

- 1) produkującą tablice rejestracyjne z wytłoczonymi numerami rejestracyjnymi;
- 2) produkującą tablice rejestracyjne bez wytłoczonych numerów rejestracyjnych;
- 3) tłoczącą numery rejestracyjne;
- 4) produkującą lub sprowadzającą z zagranicy, określone przez ministra właściwego do spraw transportu, w drodze rozporządzenia, materiały służące do produkcji tablic rejestracyjnych.

3. Marszałek województwa wydaje zezwolenie na produkcję tablic rejestracyjnych na wniosek przedsiębiorcy, o ile spełnia on wymagania, o których mowa w ust. 1.

4. Do wniosku o wydanie zezwolenia przedsiębiorca ubiegający się o jego wydanie załącza:

- 1) dokument określający status jednostki będącej osobą prawną lub nieposiadającą osobowości prawnej jednostką organizacyjną albo dokument stwierdzający tożsamość w przypadku osoby fizycznej;
- 2) zaświadczenie z Krajowego Rejestru Karnego stwierdzające niekaralność za przestępstwo popełnione w celu osiągnięcia korzyści majątkowych lub przestępstwo przeciwko dokumentom:
  - a) przedsiębiorcy, jeżeli jest on osobą fizyczną,
  - b) osób -- członków władz organów osoby prawnej lub nieposiadającej osobowości prawnej jednostki organizacyjnej;
- 3) kopię zaświadczenia o nadaniu numeru identyfikacji statystycznej (REGON);
- 4) kopię zaświadczenia o nadaniu numeru identyfikacji podatkowej (NIP).

5. Marszałek województwa odmawia wydania zezwolenia w przypadku, gdy przedsiębiorca nie spełnia wymagań określonych w ust. 1.

6. Tablice rejestracyjne produkowane są wyłącznie na zamówienie:

- 1) organu właściwego w sprawach rejestracji pojazdów -- z wytłoczonymi numerami rejestracyjnymi;
- 2) przedsiębiorcy, o którym mowa w ust. 2 pkt 3 -- bez wytłoczonych numerów rejestracyjnych.

7. Materiały, o których mowa w ust. 2 pkt 4, są produkowane lub sprowadzane z zagranicy na zamówienie przedsiębiorcy posiadającego zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, lub ubiegającego się o jego wydanie.

8. Przedsiębiorca, o którym mowa w ust. 1, prowadzi ewidencje:

- 1) materiałów do produkcji tablic rejestracyjnych, o których mowa w ust. 2 pkt 4;
- 2) wyprodukowanych tablic rejestracyjnych;
- 3) sprzedanych tablic rejestracyjnych.

9. Marszałek województwa cofa zezwolenie, jeżeli przedsiębiorca przestaje spełniać co najmniej jeden z warunków, o których mowa w ust. 1, lub narusza przepisy w zakresie produkcji i dystrybucji tablic rejestracyjnych.

10. W przypadku cofnięcia zezwolenia do produkcji tablic rejestracyjnych, ponowne zezwolenie nie może być wydane wcześniej niż po upływie 5 lat od dnia, w którym decyzja o cofnięciu stała się ostateczna.

Art. 75b. Organ właściwy w sprawach rejestracji legalizuje tablice rejestracyjne, umieszczając na nich znak legalizacyjny.

Art. 75c. Minister właściwy do spraw transportu, uwzględniając konieczność prawidłowego zabezpieczenia obrotu tablicami rejestracyjnymi oraz materiałami związanymi z ich produkcją, określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) warunki produkcji i szczegółowy sposób dystrybucji tablic rejestracyjnych i znaków legalizacyjnych oraz prowadzenia ewidencji, o których mowa w art. 75a ust. 8;
- 2) tryb legalizacji tablic rejestracyjnych oraz warunki techniczne oraz wzór znaku legalizacyjnego, o którym mowa w art. 75b.

Art. 75d. Minister właściwy do spraw transportu dokona wyboru producenta blankietów dowodów rejestracyjnych, pozwoleń czasowych, znaków legalizacyjnych, nalepek kontrolnych oraz kart pojazdów na zasadach określonych przepisami o zamówieniach publicznych.

Art. 76. 1. Minister właściwy do spraw transportu określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych oraz Ministrem Obrony Narodowej:
    - a) warunki i tryb rejestracji pojazdów, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3, oraz wzory dowodu rejestracyjnego, pozwolenia czasowego, nalepki kontrolnej, tablic rejestracyjnych oraz innych tablic, cech identyfikacyjnych i oznaczeń, w które zaopatruje się pojazd, a także ich opis,
    - b) warunki dystrybucji blankietów dowodów rejestracyjnych, pozwoleń czasowych i nalepek kontrolnych;
  - 2) wysokość opłat za wydanie dowodu rejestracyjnego, pozwolenia czasowego i tablic (tablicy) rejestracyjnych;
  - 3) szczegółowe czynności organów w sprawach związanych z dopuszczeniem pojazdu do ruchu oraz wzory dokumentów w tych sprawach.
2. Minister Obrony Narodowej w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw transportu oraz ministrem właściwym do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, warunki i tryb rejestracji oraz wzory dowodu rejestracyjnego i tablic rejestracyjnych pojazdów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej³¹, a także jednostki organizacyjne właściwe w tych sprawach.

2a. Minister Obrony Narodowej w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw transportu oraz ministrem właściwym do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, warunki i tryb rejestracji oraz wzory dowodu rejestracyjnego i tablic rejestracyjnych pojazdów Służby Kontrwywiadu Wojskowego i Służby Wywiadu Wojskowego, a także jednostki organizacyjne właściwe w tych sprawach.

3. Minister właściwy do spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw transportu oraz Ministrem Obrony Narodowej oraz po zasięgnięciu opinii Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Szefa Agencji Wywiadu, Szefa Centralnego Biura Antykorupcyjnego określi, w drodze rozporządzenia, warunki i tryb rejestracji oraz wzory dowodu rejestracyjnego i tablic rejestracyjnych pojazdów Biura Ochrony Rządu, Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Centralnego Biura Antykorupcyjnego i Straży Granicznej, a także jednostki organizacyjne właściwe w tych sprawach.

4. Prezes Rady Ministrów, uwzględniając wymagania wynikające z obowiązku ochrony informacji niejawnych określi, w drodze zarządzenia niepodlegającego ogłoszeniu:

- 1) warunki i tryb rejestracji pojazdów resortu spraw wewnętrznych, obrony narodowej, Agencji Bezpieczeństwa

Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego i Centralnego Biura Antykorupcyjnego, wykorzystywanych do prowadzenia czynności operacyjno-rozpoznawczych;

2) szczególny tryb i warunki przekazywania blankietów dowodów rejestracyjnych, pozwoleń czasowych, nalepek kontrolnych i innych dokumentów wymaganych do rejestracji oraz tablic rejestracyjnych, o których mowa w art. 73 ust. 3a;

3) szczególne wymagania w zakresie personalizacji tych blankietów.

5. W rozporządzeniach, o których mowa w ust. 1--3, należy uwzględnić w szczególności:

- 1) konieczność przeciwdziałania dopuszczeniu do ruchu pojazdów pochodzących z kradzieży;
- 2) prawidłowe zabezpieczenie dokumentów związanych z rejestracją, tablicami rejestracyjnymi i innymi oznaczeniami;
- 3) koszty działania administracji publicznej w sprawach rejestracji pojazdów;
- 4) sposób wykorzystania pojazdów, o których mowa w ust. 2--3, przy wykonywaniu zadań określonych w przepisach dotyczących Biura Ochrony Rządu, Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego i Straży Granicznej.

Art. 77. 1. Producent lub importer nowych pojazdów jest obowiązany wydać kartę pojazdu dla każdego pojazdu samochodowego wprowadzonego do obrotu handlowego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Karta pojazdu jest przekazywana właścicielowi pojazdu.

3.56) Kartę pojazdu dla pojazdu samochodowego, innego niż określony w ust. 1, wydaje, za opłatą i po uiszczeniu opłaty ewidencyjnej, właściwy w sprawach rejestracji starosta przy pierwszej rejestracji pojazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, z wyłączeniem pojazdów zabytkowych i pojazdów, o których mowa w art. 73 ust. 4.

4. Minister właściwy do spraw transportu:

- 1) w porozumieniu z ministrami właściwym do spraw wewnętrznych oraz Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, warunki i tryb wydawania kart pojazdów oraz wzór karty pojazdu, a także jej opis;
- 2) określi, w drodze rozporządzenia, wysokość opłat za kartę pojazdu;
- 3) określi, w drodze rozporządzenia, dokumenty stanowiące podstawę wpisu danych do karty pojazdu oraz czynności jednostek zajmujących się dystrybucją, przechowywaniem i wydawaniem kart pojazdów;
- 4) określi, w drodze rozporządzenia, warunki dystrybucji kart pojazdów.

5. W rozporządzeniu, o którym mowa w ust. 4, należy uwzględnić znaczenie tych dokumentów dla rejestracji pojazdu oraz wysokość kosztów związanych z drukiem i dystrybucją kart pojazdów.

Art. 78. 1. W razie przeniesienia na inną osobę własności pojazdu zarejestrowanego, dotychczasowy właściciel przekazuje nowemu właścicielowi dowód rejestracyjny i kartę pojazdu, jeżeli była wydana.

1a.57) W razie przeniesienia na inną osobę własności pojazdu czasowo wycofanego z ruchu dotychczasowy właściciel przekazuje nowemu właścicielowi decyzję o czasowym wycofaniu pojazdu i kartę pojazdu, jeżeli była wydana.

2. Właściciel pojazdu zarejestrowanego jest obowiązany zawiadomić w terminie nieprzekraczającym 30 dni starostę o:

- 1) nabyciu lub zbyciu pojazdu;
- 2) zmianie stanu faktycznego wymagającej zmiany danych zamieszczonych w dowodzie rejestracyjnym.

3. Zdarzenia, o których mowa w ust. 2, są dokumentowane w karcie pojazdu; odpowiednich wpisów dokonuje starosta.

4. Właściciel lub posiadacz pojazdu jest obowiązany wskazać na żądanie uprawnionego organu, komu powierzył pojazd do kierowania lub używania w oznaczonym czasie, chyba że pojazd został użyty wbrew jego woli i wiedzy przez nieznaną osobę, czemu nie mógł zapobiec.

Art. 78a.58) 1. Czasowego wycofania pojazdu z ruchu dokonuje, na wniosek właściciela pojazdu lub podmiotu, któremu powierzono pojazd w trybie przepisu art. 73 ust. 5, starosta właściwy ze względu na miejsce ostatniej rejestracji pojazdu, wydając decyzję o czasowym wycofaniu pojazdu z ruchu.

2. Wycofaniu czasowemu, na wniosek podmiotów, o których mowa w ust. 1, podlegają zarejestrowane:

- 1) samochody ciężarowe i przyczepy o dopuszczalnej masie całkowitej od 3,5 t;
- 2) ciągniki samochodowe;
- 3) pojazdy specjalne;
- 4) autobusy.

3. Decyzję o czasowym wycofaniu pojazdu z ruchu wydaje za opłatą organ, o którym mowa w ust. 1, po złożeniu przez właściciela pojazdu lub podmiot, któremu powierzono pojazd w trybie przepisu art. 73 ust. 5, do depozytu w tym organie dowodu rejestracyjnego i tablic rejestracyjnych.

4. Pojazd może być czasowo wycofany z ruchu na okres od 2 do 6 miesięcy. Okres ten może być jednorazowo przedłużony, jednak łączny okres wycofania pojazdu z ruchu nie może przekraczać 9 miesięcy w roku, licząc od dnia jego wycofania z ruchu.

5. Właściciel pojazdu lub podmiot, któremu powierzono pojazd w trybie przepisu art. 73 ust. 5, jest obowiązany zapewnić wycofanemu z ruchu pojazdowi postój poza drogą publiczną i strefą zamieszkania. Przepisy art. 46 ust. 5 stosuje się odpowiednio.

6. Minister właściwy do spraw transportu określi, w drodze rozporządzenia, tryb i warunki czasowego wycofania pojazdów z ruchu, wysokość opłat w zależności od okresu wycofania z ruchu, w wysokości nie wyższej niż 150 zł, oraz wzory dokumentów stosowanych w tym zakresie, mając na względzie konieczność przeciwdziałania używaniu pojazdów czasowo wycofanych z ruchu oraz koszty ponoszone przez organy administracji publicznej.

Art. 79. 1. Pojazd podlega wyrejestrowaniu przez organ właściwy ze względu na miejsce ostatniej rejestracji pojazdu, na wniosek jego właściciela, w przypadku: 59)

1) 60) przekazania pojazdu do przedsiębiorcy prowadzącego stację demontażu lub przedsiębiorcy prowadzącego punkt zbierania pojazdów, na podstawie zaświadczenia o demontażu pojazdu, o którym mowa w ust. 2 bądź w art. 24 ust. 1 pkt 2 lub art. 33 ust. 3 ustawy z dnia 20 stycznia 2005 r. o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji, albo równoważnego dokumentu wydanego w innym państwie;

2) kradzieży pojazdu, jeżeli jego właściciel złożył stosowne oświadczenie pod odpowiedzialnością karną za fałszywe zeznania;

3) wywozu pojazdu z kraju, jeżeli pojazd został zarejestrowany za granicą lub zbyty za granicę;

4) zniszczenia (kasacji) pojazdu za granicą;

5) udokumentowanej trwałej i zupełnej utraty posiadania pojazdu bez zmiany w zakresie prawa własności;

6) 61) przekazania niekompletnego pojazdu do przedsiębiorcy prowadzącego stację demontażu lub przedsiębiorcy prowadzącego punkt zbierania pojazdów, na podstawie zaświadczenia o przyjęciu niekompletnego pojazdu, o którym mowa w art. 25 ust. 1 lub art. 33 ust. 3 ustawy z dnia 20 stycznia 2005 r. o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji, albo równoważnego dokumentu wydanego w innym państwie.

2.62) w przypadku przekazania przedsiębiorcy prowadzącemu stację demontażu lub przedsiębiorcy prowadzącemu punkt zbierania pojazdów pojazdu innego niż określony w art. 3 pkt 4 ustawy z dnia 20 stycznia 2005 r. o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji, w celu jego wyrejestrowania, przedsiębiorca wydaje zaświadczenie o demontażu tego pojazdu, odpowiadające wymogom określonym dla zaświadczenia, o którym mowa w art. 24 ust. 1 pkt 2 lub art. 33 ust. 3 tej ustawy.

3.63) W przypadku nieprzedłożenia przez właściciela pojazdu zaświadczenia o demontażu pojazdu, o którym mowa w ust. 2 bądź w art. 24 ust. 1 pkt 2 lub art. 33 ust. 3 ustawy z dnia 20 stycznia 2005 r. o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji, lub zaświadczenia o przyjęciu niekompletnego pojazdu, o którym mowa w art. 25 ust. 1 lub art. 33 ust. 3 tej ustawy, albo równoważnego dokumentu wydanego w innym państwie, organ rejestrujący, po upływie 30 dni od dnia otrzymania zaświadczenia od przedsiębiorcy prowadzącego stację demontażu, dokonuje wyrejestrowania pojazdu z urzędu.

4. Pojazd wyrejestrowany nie podlega powtórnej rejestracji, z wyjątkiem pojazdu:

1) odzyskanego po kradzieży;

2) zabytkowego;

3) mającego co najmniej 25 lat, którego model nie jest produkowany od lat 15, uznanego przez rzeczoznawcę

samochodowego za unikatowy lub mający szczególne znaczenie dla udokumentowania historii motoryzacji;

4) ciągnika i przyczepy rolniczej.

5.64) w przypadku, o którym mowa w ust. 1 pkt 5, warunkiem wyrejestrowania pojazdu jest wniesienie przez właściciela pojazdu opłaty na rzecz gminy na realizację zadań związanych z utrzymaniem czystości i porządku w gminach. Przepisu nie stosuje się do pojazdów Policji i jednostek ochrony przeciwpożarowej.

6. Minister właściwy do spraw administracji publicznej, uwzględniając w szczególności koszty ponoszone przez gminy związane z usuwaniem negatywnych skutków utraty pojazdu oraz kosztów związanych z usuwaniem wraków, określi, w drodze rozporządzenia, wysokość opłaty, o której mowa w ust. 5.

Art. 79a. 1. Rzeczoznawcą samochodowym jest osoba, która:

1) (uchylony);65)

2) posiada wyższe wykształcenie;

3) posiada 5-letnią wymaganą praktykę zawodową w dziedzinie związanej z motoryzacją;

4) posiada prawo jazdy kategorii A, B oraz C1 lub C;

5) nie była karana wyrokiem sądu za przestępstwo umyślne;

6) posiada certyfikat w zakresie rzeczoznawstwa samochodowego wydany przez jednostkę akredytowaną w polskim systemie akredytacji;

7) została wpisana na listę rzeczoznawców samochodowych.

2.66) Minister właściwy do spraw transportu wpisuje na listę rzeczoznawców samochodowych osobę, która spełnia wymagania określone w ust. 1 pkt 2--6, i potwierdza wpis, wydając zaświadczenie.

3. Wpis dokonywany jest za opłatą, na okres wynikający z terminu ważności certyfikatu, o którym mowa w ust. 1 pkt 6.

4. Na liście rzeczoznawców samochodowych umieszcza się imię i nazwisko rzeczoznawcy oraz jego numer identyfikacyjny.

5. Lista rzeczoznawców jest ogólnie dostępna.

6. Minister właściwy do spraw transportu prowadzi ewidencję i listę rzeczoznawców samochodowych.

7. Minister właściwy do spraw transportu skreśla rzeczoznawcę z listy rzeczoznawców samochodowych:

1) po upływie terminu, o którym mowa w ust. 3;

2)67) niespełniającego wymagań, o których mowa w ust. 1 pkt 2--6;

3) w razie śmierci rzeczoznawcy.

8. Minister właściwy do spraw transportu określi, w drodze rozporządzenia, wysokość opłaty za wpis na listę rzeczoznawców samochodowych oraz wzory dokumentów z tym związanych, w szczególności zaświadczenia potwierdzającego wpis.

Art. 79b. W przypadku gdy zmiana stanu faktycznego w zakresie adresu właściciela lub posiadacza pojazdu, wymagająca wydania nowego dowodu rejestracyjnego pojazdu, spowodowana została zmianami administracyjnymi, rada powiatu może, w drodze uchwały, zmniejszyć opłatę lub zwolnić od jej uiszczenia osobę obowiązane do ubiegania się o wydanie tego dokumentu.

Art. 80. Zadania i kompetencje określone w art. 73 ust. 1 i 2, art. 74 ust. 1, art. 75, art. 77 ust. 3 i art. 78 ust. 3 nie mogą być powierzone w drodze porozumienia gminie. Przepis ten nie dotyczy powiatu warszawskiego68)

Rozdział 2a

Centralna ewidencja pojazdów

Art. 80a. 1. Tworzy się centralną ewidencję pojazdów, zwaną dalej „ewidencją”.

2. W ewidencji gromadzi się dane i informacje o pojazdach zarejestrowanych oraz o ich właścicielach lub niektórych

posiadaczach.

3. W ewidencji wyodrębnia się zbiór danych i informacji o pojazdach, o których mowa w art. 73 ust. 3. Wytwarzanie, przechowywanie, przetwarzanie lub przekazywanie danych i informacji o tych pojazdach odbywa się z zachowaniem wymogów określonych w przepisach o ochronie informacji niejawnych.

4. Ewidencję prowadzi minister właściwy do spraw administracji publicznej w systemie teleinformatycznym. W rozumieniu niniejszej ustawy minister ten jest administratorem danych i informacji zgromadzonych w ewidencji.

Art. 80b. 1. W ewidencji gromadzi się:

1) dane o pojeździe:

a) markę, typ i model,

b) rodzaj,

c) numer rejestracyjny,

d) numer identyfikacyjny VIN lub numer nadwozia (podwozia),

e) (uchylony),

f) rok produkcji,

g) datę pierwszej rejestracji,

h) termin badania technicznego,

i) zastrzeżenia, o których mowa w art. 75 ust. 1,

j)69) informację o dodatkowym badaniu technicznym, o którym mowa w art. 81 ust. 8 pkt 4, przeprowadzonym po naprawie wynikającej ze zdarzenia powodującego odpowiedzialność zakładu ubezpieczeń z tytułu zawartej umowy ubezpieczenia określonego w grupie 3 działu II załącznika do ustawy o działalności ubezpieczeniowej;

2) serię i numer dowodu rejestracyjnego albo pozwolenia czasowego oraz datę ich wydania;

3) serię i numer karty pojazdu, jeżeli została wydana;

4) nazwę organu, który dokonał rejestracji pojazdu;

5) dane o właścicielu pojazdu oraz o posiadaczu, o którym mowa w art. 73 ust. 5:

a) imię i nazwisko (nazwę lub firmę),

b) adres zamieszkania (siedziby),

c) numer ewidencyjny Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności (PESEL),

d) numer identyfikacyjny REGON;

6) informacje o:

a) nadaniu i wybiciu numeru nadwozia (podwozia),

b) kradzieży pojazdu oraz jego odnalezieniu,

c) utracie dowodu rejestracyjnego i tablic rejestracyjnych, pozwolenia czasowego i tablic tymczasowych oraz karty pojazdu, a także ich odnalezieniu,

d) zatrzymaniu dowodu rejestracyjnego albo pozwolenia czasowego,

e) (uchylona);70)

7) informacje o zawartej umowie obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu, określające:

a) imię i nazwisko (nazwę lub firmę) ubezpieczonego i jego adres zamieszkania (siedziby),

- b) nazwę zakładu ubezpieczeń, który zawarł umowę,
- c) nazwę, serię i numer dokumentu potwierdzającego zawarcie umowy,
- d) datę zawarcia umowy,
- e) okres odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń,
- f) datę rozwiązania umowy.

1a.71) W ewidencji gromadzi się także dane i informacje wymagane do dopuszczenia pojazdu do ruchu oraz informacje o wydawanych dokumentach i oznaczeniach pojazdu:

1) dane o pojeździe podlegającym rejestracji:

- a) przeznaczenie,
- b) pojemność i moc silnika,
- c) dopuszczalna masa całkowita,
- d) dopuszczalna ładowność,
- e) liczba osi,
- f) największy dopuszczalny nacisk osi,
- g) dopuszczalna masa całkowita ciągniętej przyczepy,
- h) liczba miejsc,
- i) data pierwszej rejestracji za granicą,
- j) poprzedni numer rejestracyjny i nazwa organu, który dokonał rejestracji;

2) informacje o:

- a) dowodzie rejestracyjnym -- seria, numer oraz data wydania wtórnika,
- b) pozwoleniu czasowym -- data ważności, data przedłużenia ważności, cel wydania, seria, numer oraz data wydania wtórnika,
- c) karcie pojazdu -- seria, numer oraz data wydania wtórnika.
- d) nalepce kontrolnej -- data wydania wtórnika,
- e) znakach legalizacyjnych -- seria, numer oraz data wydania wtórnika,
- f) nalepce na tablice tymczasowe -- data wydania wtórnika,
- g) wyrejestrowaniu pojazdu -- data i przyczyna wyrejestrowania,
- h) zbyciu pojazdu -- dane nowego właściciela pojazdu,

i)72) czasowym wycofaniu pojazdu z ruchu i jego ponownym dopuszczeniu do ruchu po tym wycofaniu,

j)73) wydanym zaświadczeniu o demontażu pojazdu, o którym mowa w art. 79 ust. 2 bądź w art. 24 ust. 1 pkt 2 lub art. 33 ust. 3 ustawy z dnia 20 stycznia 2005 r. o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji, lub zaświadczeniu o przyjęciu niekompletnego pojazdu, o którym mowa w art. 79 ust. 2 bądź w art. 25 ust. 1 lub art. 33 ust. 3 tej ustawy -- data wydania i dane przedsiębiorcy prowadzącego stację demontażu;

3) inne dane i informacje stanowiące treść adnotacji urzędowych zamieszczanych w dokumentach pojazdu zgodnie z ustawą oraz z odrębnymi przepisami;

4) identyfikator osoby dokonującej w bazie danych zamieszczenia lub zmiany danych i informacji.

2.74) Dane lub informacje, o których mowa w ust. 1 i ust. 1a, przekazuje do ewidencji:

1) wymienione w ust. 1 pkt 1--5 -- organ właściwy w sprawach rejestracji pojazdów, niezwłocznie po zarejestrowaniu pojazdu, oraz -- w przypadkach, o których mowa w pkt 1 lit. h i lit. j -- także stacja kontroli pojazdów, która wykonała badanie techniczne pojazdu, niezwłocznie po jego wykonaniu;

2) wymienione w ust. 1 pkt 6:

a) w lit. a -- organ właściwy w sprawach rejestracji pojazdów, niezwłocznie po dokonaniu zmiany danych w dowodzie rejestracyjnym,

b) w lit. b -- właściwa jednostka organizacyjna Policji, niezwłocznie po wystąpieniu tych zdarzeń,

c) w lit. c -- organ właściwy w sprawach rejestracji pojazdów, niezwłocznie po dokonaniu informacji o wystąpieniu tych zdarzeń,

d) w lit. d -- właściwa jednostka organizacyjna Policji, Inspekcji Transportu Drogowego lub Żandarmerii Wojskowej albo stacja kontroli pojazdów, niezwłocznie po dokonaniu tych czynności;

3)75) wymienione w ust. 1 pkt 7 -- ośrodek informacji określony przepisami ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. Nr 124, poz. 1152, z późn. zm.76)), niezwłocznie po ich zaewidencjonowaniu;

4) wymienione w ust. 1a -- organ właściwy w sprawach rejestracji pojazdów, niezwłocznie po ich uzyskaniu.

3. Z ewidencji nie usuwa się danych lub informacji o:

1) właścicieli lub posiadaczy pojazdu -- w przypadku ich zmiany;

2) pojeździe, który został wyrejestrowany.

4. Administrator danych przetwarzający dane osobowe na potrzeby ewidencji jest zwolniony z obowiązku informacyjnego określonego w art. 25 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926 i Nr 153, poz. 1271 oraz z 2004 r. Nr 25, poz. 219 i Nr 33, poz. 285).

Art. 80c. 1. Dane lub informacje zgromadzone w ewidencji udostępnia się, o ile są one niezbędne do realizacji ich ustawowych zadań, następującym podmiotom, z zastrzeżeniem ust. 2:

1) Policji;

1a) Inspekcji Transportu Drogowego;

2) Żandarmerii Wojskowej;

3) Straży Granicznej;

4) Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu;

4a) Centralnemu Biuru Antykorupcyjnemu,

5) Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego;

6) sądom;

7) prokuraturze;

8)77) organom kontroli skarbowej, organom celnym i wywiadowi skarbowemu;

9) Ubezpieczeniowemu Funduszowi Gwarancyjnemu;

9a)78) Polskiemu Biuru Ubezpieczycieli Komunikacyjnych;

9b)79) Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych -- w celu umożliwienia zabezpieczenia ustawowym prawem zastawu należności z tytułu składek, do których poboru Zakład Ubezpieczeń Społecznych jest zobowiązany;

10)80) organom właściwym w sprawach rejestracji pojazdów;

10a)81) strażom gminnym (miejskim);

- 11) Szefowi Krajowego Centrum Informacji Kryminalnych;
- 12) komornikom sądowym;
- 13)82) administracyjnym organom egzekucyjnym oraz organom podatkowym;
- 14)83) wojskowym komendantom uzupełnień;
- 15)84) ministrowi właściwemu do spraw środowiska.

2. Dane lub informacje o pojazdach, o których mowa w art. 73 ust. 3, udostępnia się wyłącznie podmiotom określonym w ust. 1 pkt 1--7.

3. Dane lub informacje zgromadzone w ewidencji udostępnia się także na wniosek właściciela lub posiadacza pojazdu wymienionego w art. 73 ust. 5, których one dotyczą.

4. Minister właściwy do spraw administracji publicznej może udostępnić dane lub informacje zgromadzone w ewidencji innym podmiotom niż wymienione w ust. 1--3, w tym osobom fizycznym, osobom prawnym lub jednostkom organizacyjnym nieposiadającym osobowości prawnej, jeżeli wykażą swój uzasadniony interes.

5. Dane lub informacje zgromadzone w ewidencji mogą być udostępnione do celów komercyjnych, statystycznych lub badawczych w formie uzgodnionej przez strony, w sposób wykluczający możliwość identyfikacji osób lub pojazdów, z zachowaniem trybu określonego w ust. 4.

6. Dane lub informacje zebrane w ewidencji udostępnia się, z zastrzeżeniem ust. 7, na pisemny, uzasadniony wniosek zainteresowanego podmiotu.

7. Minister właściwy do spraw administracji publicznej może wyrazić zgodę, w drodze decyzji, na udostępnienie danych lub informacji zgromadzonych w ewidencji podmiotom, o których mowa w ust. 1, albo ich jednostkom organizacyjnym, za pomocą urządzeń teletransmisji danych, bez konieczności składania pisemnego wniosku, jeżeli spełniają łącznie następujące warunki:

- 1) posiadają urządzenia umożliwiające odnotowanie w systemie, kto, kiedy, w jakim celu oraz jakie dane lub informacje uzyskał;
- 2) posiadają zabezpieczenia techniczne i organizacyjne uniemożliwiające wykorzystanie danych lub informacji niezgodnie z celem ich uzyskania;
- 3) jest to uzasadnione specyfiką lub zakresem wykonywanych zadań albo prowadzonej działalności.

8.85) Minister właściwy do spraw administracji publicznej, kierując się potrzebami ujednoczenia wniosków oraz usprawnienia procesu udostępniania danych z centralnej ewidencji pojazdów, określi, w drodze rozporządzenia, wzór wniosku, o którym mowa w ust. 3 i 6.

Art. 80d.86) 1. Udostępnienie danych lub informacji zgromadzonych w ewidencji następuje:

- 1) dla podmiotów, o których mowa w art. 80c ust. 1--3 -- nieodpłatnie;
  - 2) dla podmiotów, o których mowa w art. 80c ust. 4 i 5 -- odpłatnie.
2. Tworzy się Fundusz -- Centralna Ewidencja Pojazdów i Kierowców, zwany dalej „Funduszem”, którego dysponentem jest minister właściwy do spraw administracji publicznej.
3. Fundusz jest państwowym funduszem celowym.
4. Przychodami Funduszu są:
- 1) opłaty pobrane za udostępnienie danych lub informacji z centralnej ewidencji pojazdów i centralnej ewidencji kierowców;
  - 2) opłata ewidencyjna, o której mowa w art. 75 ust. 2, art. 77 ust. 3, art. 82 ust. 2, art. 97 ust. 1, art. 115h ust. 6 pkt 2 i art. 150 ust. 1;
  - 3) opłata ewidencyjna, o której mowa w art. 30 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych. Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych.
  - 4) opłata ewidencyjna, o której mowa w art. 39g ust. 9 pkt 2 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym (Dz. U. z 2004 r. Nr 204, poz. 2088, z późn. zm.).

5. Wydatki Funduszu są przeznaczone na finansowanie wydatków związanych z utworzeniem, rozwojem i funkcjonowaniem centralnej ewidencji pojazdów i centralnej ewidencji kierowców.

6. Wysokość każdej opłaty ewidencyjnej, o której mowa w art. 75 ust. 2, art. 77 ust. 3, art. 82 ust. 2, art. 97 ust. 1, art. 115h ust. 6 pkt 2 i art. 150 ust. 1, a także w art. 39g ust. 9 pkt 2 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym, nie może przekroczyć równowartości w złotych 0,5 euro ustalonej przy zastosowaniu kursu średniego ustalonego przez Narodowy Bank Polski w dniu wydania rozporządzenia, o którym mowa w ust. 1.

7. Minister właściwy do spraw administracji publicznej w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw transportu oraz ministrem właściwym do spraw instytucji finansowych określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) wysokość opłaty ewidencyjnej, o której mowa w art. 75 ust. 2, art. 77 ust. 3, art. 82 ust. 2, art. 97 ust. 1, art. 115h ust. 6 pkt 2 i art. 150 ust. 1, a także w art. 39g ust. 9 pkt 2 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym, oraz sposób jej wnoszenia;
- 2) tryb i zasady pobierania, ewidencjonowania, przekazywania i rozliczania opłaty ewidencyjnej przez organy i podmioty zobowiązane do jej pobierania.

8. W rozporządzeniu, o którym mowa w ust. 7, należy uwzględnić w szczególności:

- 1) przypadki uiszczania opłaty ewidencyjnej;
- 2) zróżnicowaną wysokość opłaty w zależności od rodzaju czynności, której dokonanie jest uzależnione od jej uiszczenia;
- 3) koszty związane z funkcjonowaniem centralnej ewidencji pojazdów i centralnej ewidencji kierowców;
- 4) terminy przekazywania i rozliczania opłaty ewidencyjnej przez organy i podmioty zobowiązane do jej pobierania.

Art. 80e. 1. Minister właściwy do spraw administracji publicznej w porozumieniu z ministrami właściwymi do spraw wewnętrznych, transportu oraz finansów publicznych określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) sposób prowadzenia ewidencji;
- 2) warunki i sposób współdziałania podmiotów, które przekazują dane lub informacje do ewidencji;
- 3) rodzaj danych lub informacji zgromadzonych w ewidencji, które mogą być udostępnione poszczególnym podmiotom, o których mowa w art. 80c ust. 1 i 3--5;
- 4) wysokość opłat za udostępnienie danych lub informacji zgromadzonych w ewidencji oraz warunki i sposób ich wnoszenia.

W rozporządzeniu należy określić w szczególności:

- organizację systemu teleinformatycznego, w którym prowadzona jest ewidencja,
- nieprzekraczalne terminy przekazywania danych lub informacji do ewidencji oraz sposób ich przekazywania.
- zakres danych lub informacji udostępnianych poszczególnym podmiotom,
- zróżnicowaną wysokość opłat w zależności od zakresu udostępnianych danych lub informacji oraz konieczności przetwarzania danych lub informacji, o których mowa w art. 80c ust. 5.

2. Minister właściwy do spraw administracji publicznej w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych oraz Ministrem Obrony Narodowej, po zasięgnięciu opinii Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Szefa Agencji Wywiadu i Szefa Centralnego Biura Antykorupcyjnego, a także Szefa Służby Kontrwywiadu Wojskowego i Szefa Służby Wywiadu Wojskowego, określi, w drodze zarządzenia, sposób wyodrębnienia w ewidencji zbioru danych i informacji o pojazdach, o których mowa w art. 73 ust. 3.

Rozdział 2b

(uchylony).87)

Rozdział 3

Badania techniczne pojazdów

Art. 81. 1. Właściciel pojazdu samochodowego, ciągnika rolniczego, motoroweru lub przyczepy jest obowiązany

przedstawić go do badania technicznego.

2. Pierwsze badanie techniczne jest przeprowadzane przed pierwszą rejestracją. Badaniu temu nie podlega nowy pojazd, na którego typ zostało wydane świadectwo homologacji lub decyzja zwalniająca z obowiązku homologacji, z wyjątkiem taksówki osobowej, pojazdu uprzywilejowanego lub pojazdu odpowiednio przystosowanego lub wyposażonego zgodnie z przepisami o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych.

3. Okresowe badanie techniczne pojazdu jest przeprowadzane corocznie, z zastrzeżeniem ust. 4--7.

4.88) Okresowe badanie techniczne samochodu osobowego, samochodu ciężarowego o dopuszczalnej masie całkowitej nieprzekraczającej 3,5 t, motocykla lub przyczepy o dopuszczalnej masie całkowitej nieprzekraczającej 3,5 t przeprowadza się przed upływem 3 lat od dnia pierwszej rejestracji, następnie przed upływem 2 lat od dnia przeprowadzenia badania, a potem corocznie. Nie dotyczy to pojazdu przewożącego towary niebezpieczne, taksówki osobowej, pojazdu samochodowego konstrukcyjnie przeznaczonego do przewozu osób w liczbie od 5 do 9, wykorzystywanego do zarobkowego transportu drogowego osób, pojazdu marki „SAM”, pojazdu zasilanego gazem, pojazdu uprzywilejowanego oraz pojazdu używanego do nauki jazdy lub egzaminu państwowego, które podlegają corocznym badaniom technicznym.

4a. Okresowe badanie techniczne ciągnika rolniczego przeprowadza się przed upływem 3 lat od dnia pierwszej rejestracji, a następnie przed upływem każdych kolejnych 2 lat od dnia przeprowadzenia badania.

5. Przepisy ust. 4 i 4a dotyczą również samochodu osobowego, samochodu ciężarowego o dopuszczalnej masie całkowitej nieprzekraczającej 3,5 t, ciągnika rolniczego, motocykla lub przyczepy, zarejestrowanych po raz pierwszy za granicą. W tym przypadku za dzień pierwszej rejestracji, o której mowa w ust. 4, przyjmuje się dzień pierwszej rejestracji za granicą.

6.89) Okresowe badanie techniczne autobusu o liczbie miejsc powyżej 15 łącznie z miejscem kierowcy przeprowadza się przed upływem roku od dnia pierwszej rejestracji i następnie co 6 miesięcy.

7. Motorower, przyczepa lekka i pojazd zabytkowy nie podlegają okresowym badaniom technicznym.

8. Niezależnie od badań, o których mowa w ust. 2 i 3, dodatkowemu badaniu technicznemu podlega również pojazd:

1)90) skierowany przez organ kontroli ruchu drogowego lub starostę w razie uzasadnionego przypuszczenia, że:

a) zagraża bezpieczeństwu ruchu,

b) narusza wymagania ochrony środowiska,

c) uczestniczył w wypadku drogowym, w którym zostały uszkodzone zasadnicze elementy nośne konstrukcji nadwozia, podwozia lub ramy, z zastrzeżeniem pkt 4;

1a)91) skierowany przez starostę w celu ustalenia danych pojazdu niezbędnych do jego rejestracji;

2) w którym dokonano zmian konstrukcyjnych lub wymiany elementów powodujących zmianę danych w dowodzie rejestracyjnym, z zastrzeżeniem art. 66 ust. 4 pkt 5 i 6, oraz z wyłączeniem montażu instalacji do zasilania gazem;

3) który ma być używany jako taksówka osobowa lub bagażowa, pojazd uprzywilejowany, pojazd do nauki jazdy, pojazd do przeprowadzania egzaminu państwowego lub pojazd odpowiednio przystosowany lub wyposażony zgodnie z przepisami o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych;

4)92) w którym została dokonana naprawa wynikająca ze zdarzenia powodującego odpowiedzialność zakładu ubezpieczeń z tytułu zawartej umowy ubezpieczenia określonego w grupie 3 i 10 działu II załącznika do ustawy o działalności ubezpieczeniowej na kwotę przekraczającą 2 000 zł;

5)93) sprowadzony z zagranicy i noszący ślady uszkodzeń lub którego stan techniczny wskazuje na naruszenie elementów nośnych konstrukcji pojazdu, mogących stwarzać zagrożenie dla bezpieczeństwa ruchu drogowego;

6)94) dla którego określono wymagania techniczne w przepisach ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz. U. Nr 54, poz. 535 oraz z 2005 r. Nr 14, poz. 113 i Nr 90, poz. 756).

9. Badanie techniczne pojazdu z zamontowanym urządzeniem technicznym podlegającym dozorowi technicznemu może być przeprowadzone po przedstawieniu opinii rzeczoznawcy samochodowego, o którym mowa w art. 79a, stwierdzającego sprawność urządzenia technicznego.

9a. W razie powstania trudności w ustaleniu podstawowych parametrów pojazdu, badanie techniczne może być przeprowadzone po przedstawieniu opinii rzeczoznawcy samochodowego, o którym mowa w art. 79a.

10. Minister właściwy do spraw transportu, uwzględniając w szczególności zakres warunków technicznych pojazdów podlegających badaniu, określi, w drodze rozporządzenia, zakres i sposób przeprowadzenia badań technicznych oraz wzory dokumentów stosowanych przy tych badaniach.

Art. 82. 1. Organ dokonujący rejestracji pojazdu wpisuje do dowodu rejestracyjnego termin badania technicznego pojazdu.

2.95) Jeżeli pojazd jest zarejestrowany, kolejny termin badania technicznego wpisuje do dowodu rejestracyjnego uprawniony diagnosta po stwierdzeniu pozytywnego wyniku badania i po uiszczeniu przez właściciela pojazdu opłaty ewidencyjnej.

Art. 83.96) 1. Badanie techniczne jest przeprowadzane na koszt właściciela pojazdu, przez:

1) podstawową stację kontroli pojazdów -- w zakresie:

a) sprawdzenia oraz oceny prawidłowości działania poszczególnych zespołów i układów pojazdu, w szczególności pod względem bezpieczeństwa jazdy i ochrony środowiska,

b) badań technicznych, o których mowa w lit. a, oraz niektórych badań technicznych, o których mowa w pkt 2, jeżeli stacja posiadała zezwolenie starosty na wykonywanie tych badań wydane przed dniem wejścia w życie ustawy -- Przepisy wprowadzające ustawę o swobodzie działalności gospodarczej;

2) 97a) okręgową stację kontroli pojazdów -- w zakresie badań technicznych określonych w pkt 1 lit. a oraz w zakresie badań co do zgodności z warunkami technicznymi autobusu, którego dopuszczalna prędkość na autostradzie i drodze ekspresowej wynosi 100 km/h, pojazdu przeznaczonego do przewozu towarów niebezpiecznych, pojazdu przystosowanego do zasilania gazem, pojazdu zarejestrowanego po raz pierwszy za granicą (przed rejestracją w kraju), pojazdu zabytkowego, pojazdu marki „SAM”, pojazdu, w którym dokonano zmian konstrukcyjnych lub wymiany elementów powodujących zmianę danych w dowodzie rejestracyjnym, pojazdu skierowanego na badania techniczne przez organ kontroli ruchu drogowego lub starostę, pojazdu sprowadzonego z zagranicy i noszącego ślady uszkodzeń lub którego stan techniczny wskazuje na naruszenie elementów nośnych konstrukcji pojazdu, mogących stwarzać zagrożenie dla bezpieczeństwa ruchu drogowego, oraz pojazdu, dla którego określono wymagania techniczne w przepisach ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług;

2. Działalność gospodarcza w zakresie prowadzenia stacji kontroli pojazdów jest działalnością regulowaną w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. Nr 173, poz. 1807 i Nr 281, poz. 2777 oraz z 2005 r. Nr 33, poz. 289 i Nr 94, poz. 788) i wymaga uzyskania wpisu do rejestru przedsiębiorców prowadzących stację kontroli pojazdów.

3. Stację kontroli pojazdów może prowadzić przedsiębiorca, który:

1) posiada siedzibę lub miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;

2) nie jest przedsiębiorcą, w stosunku do którego otwarto likwidację lub ogłoszono upadłość;

3) nie był prawomocnie skazany za przestępstwo popełnione w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub przestępstwo przeciwko dokumentom -- dotyczy osoby fizycznej lub członków organów osoby prawnej;

4) posiada wyposażenie kontrolno-pomiarowe oraz warunki lokalowe gwarantujące wykonywanie odpowiedniego zakresu badań technicznych pojazdów zgodnie ze szczegółowymi warunkami przeprowadzania tych badań;

5) posiada poświadczenie zgodności wyposażenia i warunków lokalowych z wymaganiami odpowiednio do zakresu przeprowadzanych badań wpisanego do rejestru przedsiębiorców prowadzących stację kontroli pojazdów;

6) zatrudnia uprawnionych diagnostów.

4. Poświadczenie, o którym mowa w ust. 3 pkt 5, wydaje za opłatą, w drodze decyzji, Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego, po dokonaniu sprawdzenia stacji kontroli pojazdów. Poświadczenie zachowuje ważność do czasu zmiany stanu faktycznego, dla którego zostało wydane, nie dłużej niż przez 5 lat od daty jego wydania.

Art. 83a.98) 1. Organem właściwym do prowadzenia rejestru przedsiębiorców prowadzących stację kontroli pojazdów jest starosta właściwy ze względu na miejsce wykonywania działalności objętej wpisem.

2. W przypadku gdy przedsiębiorca wykonuje działalność gospodarczą, o której mowa w art. 83 ust. 2, w jednostkach organizacyjnych położonych na obszarze różnych powiatów, jest on obowiązany uzyskać wpis w odrębnych właściwych rejestrach na każdą z tych jednostek.

3. Wpis do rejestru przedsiębiorców prowadzących stację kontroli pojazdów jest dokonywany na wniosek przedsiębiorcy zawierający następujące dane:

- 1) firmę przedsiębiorcy;
- 2) numer w rejestrze przedsiębiorców albo ewidencji działalności gospodarczej oraz numer identyfikacji podatkowej (NIP), o ile przedsiębiorca taki numer posiada;
- 3) adres zamieszkania albo siedziby przedsiębiorcy;
- 4) adres stacji kontroli pojazdów przedsiębiorcy;
- 5) zakres badań;
- 6) imiona i nazwiska zatrudnionych diagnostów wraz numerami ich uprawnień.

4. Wraz z wnioskiem przedsiębiorca składa oświadczenie następującej treści:

„Oświadczam, że:

1) dane zawarte we wniosku o wpis do rejestru przedsiębiorców prowadzących stację kontroli pojazdów są kompletne i zgodne z prawdą;

2) znane mi są i spełniam warunki wykonywania działalności gospodarczej w zakresie prowadzenia stacji kontroli pojazdów, określone w ustawie z dnia 20 czerwca 1997 r. -- Prawo o ruchu drogowym.”.

5. Oświadczenie powinno również zawierać:

- 1) firmę przedsiębiorcy oraz jego miejsce zamieszkania albo siedzibę i adres;
- 2) oznaczenie miejsca i datę złożenia oświadczenia;
- 3) podpis osoby uprawnionej do reprezentowania przedsiębiorcy, ze wskazaniem imienia i nazwiska oraz pełnionej funkcji.

6. W rejestrze przedsiębiorców prowadzących stację kontroli pojazdów umieszcza się dane przedsiębiorcy, o których mowa w ust. 3, z wyjątkiem adresu zamieszkania, jeżeli jest on inny niż adres siedziby.

7. Starosta może wyrazić zgodę na umieszczanie nadanych cech identyfikacyjnych pojazdu przez stację kontroli pojazdów.

Art. 83b.98) 1. Nadzór nad stacjami kontroli pojazdów sprawuje starosta.

2. W ramach wykonywanego nadzoru starosta:

- 1) co najmniej raz w roku przeprowadza kontrolę stacji kontroli pojazdów w zakresie:
  - a) zgodności stacji z wymaganiami, o których mowa w art. 83 ust. 3,
  - b) prawidłowości wykonywania badań technicznych pojazdów,
  - c) prawidłowości prowadzenia wymaganej dokumentacji;
- 2) wydaje zalecenia pokontrolne i wyznacza termin usunięcia naruszeń warunków wykonywania działalności gospodarczej w zakresie prowadzenia stacji kontroli pojazdów;
- 3) wydaje decyzję o zakazie prowadzenia przez przedsiębiorcę stacji kontroli pojazdów, skreślając przedsiębiorcę z rejestru działalności regulowanej, jeżeli przedsiębiorca:
  - a) złożył oświadczenie, o którym mowa w art. 83a ust. 4, niezgodne ze stanem faktycznym,
  - b) nie usunął naruszeń warunków wykonywania działalności gospodarczej w zakresie prowadzenia stacji kontroli pojazdów w wyznaczonym przez starostę terminie,
  - c) rażąco naruszył warunki wykonywania działalności gospodarczej w zakresie prowadzenia stacji kontroli pojazdów.

3. Starosta może powierzyć, w drodze porozumienia, czynności kontrolne Dyrektorowi Transportowego Dozoru Technicznego.

4. W przypadku wykreślenia przedsiębiorcy z rejestru przedsiębiorców prowadzących stację kontroli pojazdów, ponowny

wpis do rejestru działalności regulowanej w tym zakresie może nastąpić jedynie na zasadach i w terminie określonym w art. 72 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej.

Art. 84. 1. Badanie techniczne pojazdów wykonuje zatrudniony w stacji kontroli pojazdów uprawniony diagnosta.

2.99) Starosta wydaje uprawnienie do wykonywania badań technicznych, jeżeli osoba ubiegająca się o jego wydanie posiada wymagane wykształcenie techniczne i praktykę, odbyła wymagane szkolenie oraz zdała z wynikiem pozytywnym egzamin kwalifikacyjny.

2a.100) Egzamin, o którym mowa w ust. 2, przeprowadza za opłatą komisja powołana przez Dyrektora Transportowego Dozoru Technicznego.

3. Starosta cofa diagnoście uprawnienie do wykonywania badań technicznych, jeżeli w wyniku przeprowadzonej kontroli, o której mowa w art. 83 ust. 6101), stwierdzono:

- 1) przeprowadzenie przez diagnostę badania technicznego niezgodnie z określonym zakresem i sposobem wykonania;
- 2) wydanie przez diagnostę zaświadczenia albo dokonanie wpisu do dowodu rejestracyjnego pojazdu niezgodnie ze stanem faktycznym lub przepisami.

4. W przypadku cofnięcia diagnoście uprawnienia do wykonywania badań technicznych, ponowne uprawnienie nie może być wydane wcześniej niż po upływie 5 lat od dnia, w którym decyzja o cofnięciu stała się ostateczna.

Art. 84a. 1. Minister właściwy do spraw transportu określi, w drodze rozporządzenia:

1)102) szczegółowe wymagania w stosunku do stacji kontroli pojazdów przeprowadzających badania techniczne w określonym zakresie;

1a)103) wzór wniosku o wpis do rejestru przedsiębiorców prowadzących stację kontroli pojazdów oraz wzór zaświadczenia potwierdzającego wpis przedsiębiorcy do tego rejestru;

2)104) szczegółowe wymagania w stosunku do diagnostów, program szkolenia diagnostów, zasady przeprowadzania egzaminu, o którym mowa w art. 84 ust. 2, i wysokość opłaty za egzamin oraz wzory dokumentów związanych z uzyskaniem uprawnień do wykonywania badań technicznych;

3)104) wysokość opłat za:

a) wydanie poświadczenia, o którym mowa w art. 83 ust. 3 pkt 5,

b) przeprowadzenie badań technicznych.

2. Wydając rozporządzenie, o którym mowa w ust. 1, minister właściwy do spraw transportu uwzględni w szczególności warunki techniczne pojazdów podlegających badaniu, konieczność zapewnienia odpowiednich kwalifikacji diagnostów wykonujących badanie oraz koszty wykonywania badań.

Art. 85. 1. Tramwaj i trolejbus podlegają odrębnym badaniom technicznym.

2. Minister właściwy do spraw transportu określi, w drodze rozporządzenia, zakres, warunki, terminy i sposób przeprowadzania badań technicznych tramwajów i trolejbusów oraz jednostki wykonujące te badania, uwzględniając w szczególności:

1) warunki techniczne pojazdów podlegających badaniu;

2) proces zużywania podstawowych części i elementów wyposażenia tych pojazdów mających bezpośredni wpływ na bezpieczeństwo ruchu;

3) odpowiednie wyposażenie jednostek wykonujących te badania.

Art. 86. 1. Do pojazdów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, i Straży Granicznej, których dotyczą warunki i tryb rejestracji określone w art. 73 ust. 3, a także do pojazdów Państwowej Straży Pożarnej, mają zastosowanie przepisy art. 83 ust. 1, z zastrzeżeniem ust. 2.

2. Minister właściwy do spraw wewnętrznych oraz Minister Obrony Narodowej, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw transportu oraz po zasięgnięciu opinii Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Szefa Agencji Wywiadu i Szefa Centralnego Biura Antykorupcyjnego, a także Szefa Służby Kontrwywiadu Wojskowego i Szefa Służby Wywiadu Wojskowego, uwzględniając specyfikę wynikającą z przeznaczenia pojazdów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, Policji i innych pojazdów użytkowanych w sposób szczególny, określą, w drodze rozporządzenia:

- 1) jednostki organizacyjne sprawujące nadzór nad stacjami kontroli pojazdów oraz wydające upoważnienia do przeprowadzania badań technicznych, wzory dokumentów związanych z uzyskaniem upoważnień do wykonywania badań oraz wzór upoważnienia do ich przeprowadzania;
- 2) wymagania w stosunku do stacji kontroli pojazdów upoważnionych do przeprowadzania badań technicznych pojazdów;
- 3) wzory dokumentów stosowanych przy badaniach technicznych pojazdów;
- 4) warunki i terminy przeprowadzania badań technicznych pojazdów specjalnych Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, Policji i innych pojazdów użytkowanych w sposób szczególny;
- 5) warunki przeprowadzania badań technicznych niektórych pojazdów w stacjach kontroli pojazdów;
- 6) jednostki organizacyjne prowadzące szkolenie diagnostów;
- 7) warunki współdziałania jednostek organizacyjnych sprawujących nadzór nad stacjami kontroli pojazdów ze starostami.

DZIAŁ IV

Kierujący

Rozdział 1

Uprawnienia do kierowania

Art. 87. 1. Kierującym może być osoba, która osiągnęła wymagany wiek i jest sprawna pod względem fizycznym i psychicznym oraz spełnia jeden z warunków określonych w pkt 1--3:

- 1) posiada wymagane umiejętności do kierowania w sposób niezagrażający bezpieczeństwu ruchu drogowego i nienarządzający kogokolwiek na szkodę oraz wymagany dokument stwierdzający uprawnienie do kierowania pojazdem;
- 2) odbywa, w ramach szkolenia, naukę jazdy odpowiednio przystosowanym pojazdem pod nadzorem instruktora;
- 3) zdaje egzamin państwowy odpowiednio przystosowanym pojazdem pod nadzorem egzaminatora.

2. Osoba niepełnosprawna pod względem fizycznym może być kierującym, jeżeli w wyniku badania lekarskiego nie stwierdzono przeciwwskazań zdrowotnych do kierowania pojazdem.

3. Nie wymaga się uprawnienia do:

- 1) kierowania rowerem, motorowerem lub pojazdem zaprzęgowym od osoby, która ukończyła 18 lat;
- 2) prowadzenia kolumny pieszych, jazdy wierzchem lub pędzenia zwierząt.

Art. 88. 1. Dokumentem stwierdzającym uprawnienie do kierowania pojazdem silnikowym jest prawo jazdy określonej kategorii.

2. Prawo jazdy uprawnia do kierowania:

- 1) kategorii A--motocyklem;
- 2) kategorii A1 -- motocyklem o pojemności skokowej silnika nieprzekraczającej 125 cm³ i mocy nieprzekraczającej 11 kW;
- 3) kategorii B:
  - a) pojazdem samochodowym o dopuszczalnej masie całkowitej nieprzekraczającej 3,5 t, z wyjątkiem autobusu lub motocykla,
  - b) pojazdem, o którym mowa w lit. a, z przyczepą o dopuszczalnej masie całkowitej nieprzekraczającej masy własnej pojazdu ciągnącego, o ile łączna dopuszczalna masa całkowita zespołu tych pojazdów nie przekracza 3,5 t,
  - c) ciągnikiem rolniczym lub pojazdem wolnobieżnym;
- 4) kategorii B1 -- trójkołowym lub czterokołowym pojazdem samochodowym o masie własnej nieprzekraczającej 550 kg,

z wyjątkiem motocykla;

- 5) kategorii C -- pojazdem samochodowym o dopuszczalnej masie całkowitej przekraczającej 3,5t, z wyjątkiem autobusu, a także ciągnikiem rolniczym lub pojazdem wolnobieżnym;
- 6) kategorii C1 -- pojazdem samochodowym o dopuszczalnej masie całkowitej przekraczającej 3,5t i nieprzekraczającej 7,5t, z wyjątkiem autobusu, a także ciągnikiem rolniczym lub pojazdem wolnobieżnym;
- 7) kategorii D -- autobusem, ciągnikiem rolniczym lub pojazdem wolnobieżnym;
- 8) kategorii D1 -- autobusem przeznaczonym konstrukcyjnie do przewozu nie więcej niż 17 osób łącznie z kierowcą, a także ciągnikiem rolniczym lub pojazdem wolnobieżnym;
- 9) kategorii T -- ciągnikiem rolniczym z przyczepą (przyczepami) lub pojazdem wolnobieżnym;
- 10) kategorii B+E, C+E lub D+E -- pojazdem określonym odpowiednio w kategorii B, C lub D, łącznie z przyczepą;
- 11) kategorii C1+E -- zespołem pojazdów o dopuszczalnej masie całkowitej nieprzekraczającej 12 t, składającym się z pojazdu ciągnącego określonego w kategorii C1 i przyczepy o dopuszczalnej masie całkowitej nieprzekraczającej masy własnej pojazdu ciągnącego;
- 12) kategorii D1+E -- zespołem pojazdów o dopuszczalnej masie całkowitej nieprzekraczającej 12 t, składającym się z pojazdu ciągnącego określonego w kategorii D1 i przyczepy o dopuszczalnej masie całkowitej nieprzekraczającej masy własnej pojazdu ciągnącego.

3. Prawo jazdy:

- 1) kategorii B i C+E lub B i D+E -- uprawnia do kierowania zespołem pojazdów określonych w kategorii B+E;
- 2) kategorii C+E i D -- uprawnia do kierowania zespołem pojazdów określonych w kategorii D+E;
- 3) kategorii A, B, B1, C, C1, D lub D1 -- uprawnia do kierowania pojazdem w nich wymienionym z przyczepą lekką;
- 4) kategorii B+E, C+E, C1+E, D+E lub D1+E -- uprawnia do kierowania ciągnikiem rolniczym z przyczepą (przyczepami).

4. (uchylony).107)

5. (uchylony).107)

6.108) Żołnierz w czynnej służbie wojskowej może kierować pojazdem specjalnym i używanym do celów specjalnych Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej:

1) na podwoziu kołowym lub zespołem pojazdów specjalnych składających się z pojazdu kołowego i przyczepy specjalnej, jeżeli ukończył z wynikiem pozytywnym kurs z zasad eksploatacji i kierowania pojazdem specjalnym i używanym do celów specjalnych w wojskowym ośrodku szkolenia kierowców i posiada:

a) prawo jazdy, które uprawnia do kierowania:

-- kategorii B -- pojazdem o dopuszczalnej masie całkowitej nieprzekraczającej 3,5t oraz zespołem pojazdów składających się z pojazdu specjalnego i używanego do celów specjalnych o dopuszczalnej masie całkowitej nieprzekraczającej masy własnej pojazdu o ile łączna dopuszczalna masa całkowita zespołu tych pojazdów nie przekracza 3,5 t oraz pojazdem specjalnym wolnobieżnym,

-- kategorii C -- pojazdem o dopuszczalnej masie całkowitej przekraczającej 3,5 t, łącznie z przyczepą specjalną oraz używaną do celów specjalnych, o dopuszczalnej masie całkowitej nieprzekraczającej 2,5 t,

-- kategorii C+E -- zespołem pojazdów specjalnych oraz używanych do celów specjalnych określonych odpowiednio w kategorii B lub C, łącznie z przyczepą specjalną oraz używaną do celów specjalnych,

b) pozwolenie do kierowania:

-- kategorii B -- pojazdem o dopuszczalnej masie całkowitej nieprzekraczającej 3,5t oraz zespołem pojazdów składających się z pojazdu specjalnego i używanego do celów specjalnych i przyczepy specjalnej oraz używanej do celów specjalnych o dopuszczalnej masie całkowitej nieprzekraczającej masy przyczepy specjalnej oraz używanej do celów specjalnych o dopuszczalnej masie całkowitej nieprzekraczającej masy własnej pojazdu o ile łączna dopuszczalna masa całkowita zespołu tych pojazdów nie przekracza 3,51 oraz pojazdem specjalnym wolnobieżnym,

-- kategorii C -- pojazdem o dopuszczalnej masie całkowitej przekraczającej 3,5 t łącznie z przyczepą specjalną oraz używaną do celów specjalnych o dopuszczalnej masie całkowitej nieprzekraczającej 2,5 t,

-- kategorii C+E -- zespołem pojazdów specjalnych oraz używanych do celów specjalnych określonych w kategorii C, łącznie z przyczepą specjalną,

-- kategorii D -- autobusem specjalnym lub pojazdem specjalnym wolnobieżnym łącznie z przyczepą specjalną oraz używaną do celów specjalnych o dopuszczalnej masie całkowitej nieprzekraczającej 2,5 t;

2) na podwoziu gaśnicowym lub zespołem pojazdów specjalnych składającym się z pojazdu gaśnicowego i przyczepy specjalnej oraz używanej do celów specjalnych, jeżeli ukończył z wynikiem pozytywnym kurs z zasad eksploatacji i kierowania pojazdem specjalnym i używanym do celów specjalnych w wojskowym ośrodku szkolenia kierowców i posiada prawo jazdy kategorii B, C, C1, T lub pozwolenie do kierowania pojazdem kategorii B, C, C+E, D;

3) w razie konieczności ewakuacji zagrożonego mienia jednostki wojskowej, pojazdem specjalnym i używanym do celów specjalnych, na rozkaz dowódcy jednostki wojskowej, każdy żołnierz, jeżeli posiada prawo jazdy lub pozwolenie do kierowania pojazdem co najmniej kategorii B i umiejętność kierowania danym pojazdem.

7. 109) Minister Obrony Narodowej, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw transportu, uwzględniając konieczność posiadania szczególnych kwalifikacji przez żołnierzy w czynnej służbie wojskowej kierujących pojazdami specjalnymi i używanymi do celów specjalnych, określi, w drodze rozporządzenia, wzór i opis świadectwa ukończenia kursu z zasad eksploatacji i kierowania pojazdem specjalnym i używanym do celów specjalnych w wojskowym ośrodku szkolenia kierowców, uwzględniającego rodzaj ukończonego kursu i rodzaj pojazdu.

Art. 89. (uchylony).110)

Art. 90. 1. Prawo jazdy otrzymuje osoba, jeżeli:

1) osiągnęła wymagany dla danej kategorii wiek;

2) uzyskała orzeczenie lekarskie o braku przeciwwskazań zdrowotnych do kierowania pojazdem i orzeczenie psychologiczne o braku przeciwwskazań psychologicznych do kierowania pojazdem, o ile jest ono wymagane;

3) odbyła wymagane dla danej kategorii szkolenie;

4) zdała z wynikiem pozytywnym egzamin państwowy wymagany dla danej kategorii,

5) przebywa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez co najmniej 185 dni w każdym roku kalendarzowym ze względu na swoje więzi osobiste lub zawodowe albo przedstawi zaświadczenie, że studiuje od co najmniej sześciu miesięcy.

2. Wymagany dla danej kategorii wiek wynosi:

1) 16 lat -- dla kategorii A1, B1 lub T;

2) (uchylony);111)

3) 18 lat -- dla kategorii A, B, B+E, C, C+E, C1 lub C1+E;

4) 21 lat -- dla kategorii D, D+E, D1 lub D1+E, z zastrzeżeniem ust. 4.

3. Osoba, która nie ukończyła 18 lat, może uzyskać prawo jazdy kategorii A1, B1 lub T za pisemną zgodą rodziców lub opiekunów.

4. Wymagany wiek do uzyskania prawa jazdy kategorii D lub D1 przez żołnierza zasadniczej służby wojskowej posiadającego prawo jazdy kategorii B wynosi 19 lat.

5. Dodatkowym warunkiem uzyskania prawa jazdy:

1) dla kategorii C, C1, D lub D1 --jest spełnienie wymagań, o których mowa w ust. 1 pkt 3 i 4, określonych dla prawa jazdy kategorii B;

2) dla kategorii B+E, C+E, C1+E, D+E lub D1+E --jest spełnienie wymagań, o których mowa w ust. 1 pkt 3 i 4, określonych odpowiednio dla praw jazdy kategorii B, C, C1, D lub D1.

Art. 91. Prawo jazdy nie może być wydane osobie:

1) u której w wyniku badania lekarskiego stwierdzono aktywną formę uzależnienia od alkoholu lub środka działającego

podobnie do alkoholu;

2) w stosunku do której orzeczony został -- prawomocnym wyrokiem sądu, orzeczeniem kolegium do spraw wykroczeń lub orzeczeniem innego organu uprawnionego do orzekania w sprawach o wykroczenia w trybie dyscyplinarnym¹¹²)-- zakaz prowadzenia pojazdów mechanicznych -- w okresie obowiązywania tego zakazu.

Art. 92. 1. Prawo jazdy może zawierać wymagania lub ograniczenia wynikające:

- 1) ze stanu zdrowia kierowcy;
- 2) z możliwości prowadzenia określonego pojazdu;
- 3) z przepisów ustawy.

2. Wymagania lub ograniczenia, o których mowa w ust. 1, mogą dotyczyć:

- 1) korekty lub ochrony wzroku;
- 2) korekty słuchu;
- 3) protezy lub szyny ortopedycznej;
- 4) możliwości ograniczonego korzystania z pojazdu;
- 5) konieczności modyfikacji lub dostosowania pojazdu;
- 6) ograniczenia uprawnienia do wskazanych pojazdów;
- 7) dodatkowego oznakowania pojazdu;
- 8) terminu ważności prawa jazdy.

Art. 93. 1. Prawo jazdy, z wyjątkiem prawa jazdy kategorii T, uprawnia do kierowania określonym w nim pojazdem w ruchu międzynarodowym, chyba że władze danego państwa wymagają, aby kierowca posiadał międzynarodowe prawo jazdy.

2. Międzynarodowe prawo jazdy jest wydawane za opłatą przez każdego starostę. Międzynarodowe prawo jazdy jest wydawane na podstawie krajowego prawa jazdy na okres 3 lat. Okres jego ważności nie może jednak przekraczać terminu ważności krajowego prawa jazdy.

Art. 94. 1. Na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej odpowiednim pojazdem silnikowym może kierować osoba posiadająca ważne zagraniczne prawo jazdy wydane przez:

- 1) państwo członkowskie Unii Europejskiej -- w okresie ważności prawa jazdy;
- 2) państwo:
  - a) będące stroną Konwencji o ruchu drogowym, sporządzonej w Wiedniu dnia 8 listopada 1968 r. (Dz. U. z 1988 r. Nr 5, poz. 40 i 44),
  - b) państwo trzecie, którego wzór prawa jazdy jest zgodny z wzorem określonym w Konwencji, o której mowa w lit. a-- w okresie 6 miesięcy od daty rozpoczęcia stałego lub czasowego pobytu, nie dłużej jednak niż przez okres ważności prawa jazdy.

2. Osoba posiadająca krajowe prawo jazdy wydane za granicą, która zamieszkuje na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, może otrzymać polskie krajowe prawo jazdy po oddaniu zagranicznego ważnego prawa jazdy organowi wydającemu prawo jazdy, z zastrzeżeniem ust. 4. Jeżeli zagraniczne prawo jazdy nie jest zgodne z wzorem określonym w Konwencji wymienionej w ust. 1 pkt 2 lit. a, dodatkowym warunkiem otrzymania polskiego prawa jazdy jest zdanie części teoretycznej egzaminu państwowego -- warunek ten nie dotyczy prawa jazdy wydanego przez państwo członkowskie Unii Europejskiej.

3. Jeżeli prawo jazdy wydane za granicą zawiera ograniczenie terminu ważności, ograniczenie ze względu na stan zdrowia lub inne, należy to ograniczenie uwzględnić w wydanym prawie jazdy.

4. Minister właściwy do spraw transportu może określić, w drodze rozporządzenia, w stosunku do obywateli niektórych państw, ze względu na zasadę wzajemności, warunki wydawania praw jazdy odmienne niż te, które przewiduje ust. 2.

Art. 95. 1. Dokumentem stwierdzającym uprawnienie do kierowania tramwajem jest pozwolenie.

2.113) Pozwolenie może uzyskać osoba, jeżeli:

- 1) ukończyła 20 lat;
- 2) przedstawiła orzeczenia: lekarskie oraz psychologiczne o braku przeciwwskazań zdrowotnych i psychologicznych do kierowania tramwajem;
- 3) odbyła wymagane szkolenie i zdała egzamin państwowy z wynikiem pozytywnym.

2a.114) Pozwolenie jest wydawane na okres wynikający z terminów badań, o których mowa w art. 122 ust. 2.

3. Przepis art. 91 stosuje się odpowiednio do osoby ubiegającej się o pozwolenie.

Art. 95a.115) 1. Kierującym pojazdem uprzywilejowanym może być osoba, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3, która:

- 1) ukończyła 21 lat;
- 2) posiada zaświadczenie wydane przez pracodawcę, potwierdzające jej zatrudnienie oraz spełnienie wymagań w zakresie badań lekarskich, o których mowa w art. 122 ust. 2, i psychologicznych, o których mowa w art. 124 ust. 2.
2. Kierującym pojazdem uprzywilejowanym Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej może być osoba, która posiada zaświadczenie wydane przez dowódcę jednostki wojskowej, potwierdzające spełnienie wymagań w zakresie badań lekarskich, o których mowa w art. 122 ust. 2, oraz psychologicznych, o których mowa w art. 124 ust. 2.
3. Kierującym pojazdem uprzywilejowanym Policji może być osoba, która posiada zaświadczenie wydane przez odpowiedni organ Policji, potwierdzające spełnienie wymagań w zakresie badań lekarskich, o których mowa w art. 122 ust. 2, oraz psychologicznych, o których mowa w art. 124 ust. 2.

Art. 96. 1. Dokumentem stwierdzającym uprawnienie do kierowania przez osobę, która nie ukończyła 18 lat:

- 1) rowerem -- jest karta rowerowa, motorowerowa lub prawo jazdy;
  - 2) motorowerem -- jest karta motorowerowa lub prawo jazdy;
  - 3) pojazdem zaprzęgowym -- jest prawo jazdy, karta motorowerowa lub rowerowa, jeżeli osoba uprawniona ukończyła 15 lat.
2. Kartę rowerową lub motorowerową może uzyskać osoba, która wykazała się niezbędnymi kwalifikacjami i osiągnęła wymagany wiek: 10 lat w przypadku karty rowerowej i 13 lat w przypadku karty motorowerowej.
3. Kierować rowerem wieloosobowym oraz przewozić na rowerze inną osobę może osoba, która ukończyła 17 lat, a kierować po jezdni wózkami inwalidzkimi poruszonymi siłą mięśni kierującego -- osoba, która ukończyła 13 lat.

Art. 97. 1.116) Dokument stwierdzający uprawnienie do kierowania pojazdem wydaje, za opłatą oraz po uiszczeniu opłaty ewidencyjnej, starosta właściwy ze względu na miejsce zamieszkania osoby ubiegającej się, a w uzasadnionych przypadkach -- właściwy ze względu na miejsce czasowego pobytu, z zastrzeżeniem ust. 2.

2. Kartę rowerową wydaje nieodpłatnie dyrektor szkoły podstawowej, gimnazjum, szkoły ponadgimnazjalnej oraz szkoły ponadpodstawowej.

2a. Kartę motorowerową wydaje nieodpłatnie dyrektor gimnazjum, szkoły ponadgimnazjalnej lub szkoły ponadpodstawowej.

3. Szefom i cudzoziemskiemu personelowi przedstawicielstw dyplomatycznych, urzędów konsularnych i misji specjalnych państw obcych oraz organizacji międzynarodowych, korzystających z przywilejów i immunitetów dyplomatycznych lub konsularnych na mocy ustaw, umów bądź powszechnie uznanych zwyczajów międzynarodowych lub na zasadzie wzajemności, oraz innym osobom korzystającym z tych przywilejów i immunitetów uprawnienie do kierowania pojazdem wydaje, za opłatą, marszałek województwa mazowieckiego, na wniosek ministra właściwego do spraw zagranicznych.

3a. Żołnierzom zasadniczej służby wojskowej dokument stwierdzający uprawnienie do kierowania pojazdem wydaje na czas nie dłuższy niż jeden rok dowódca jednostki wojskowej.

3b. Po zakończeniu zasadniczej służby wojskowej wydany przez dowódcę jednostki dokument stwierdzający uprawnienie do kierowania pojazdem podlega wymianie na dokument, o którym mowa w ust. 1.

4. Kierujący może posiadać tylko jedno ważne krajowe prawo jazdy lub pozwolenie do kierowania tramwajem.

Art. 97a. 1. Organy, o których mowa w art. 97 ust. 1 i 3, dokonują w prawie jazdy wpisu potwierdzającego uzyskanie kwalifikacji wstępnej lub szkolenia okresowego, o których mowa w przepisach ustawy z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym.

2. Wpis dokonywany jest na pisemny wniosek kierowcy na podstawie przedłożonych kopii:

1) świadectwa kwalifikacji zawodowej potwierdzającego uzyskanie kwalifikacji wstępnej albo świadectwa kwalifikacji zawodowej potwierdzającego ukończenie szkolenia okresowego;

2) orzeczenia lekarskiego stwierdzającego brak przeciwwskazań lekarskich do wykonywania pracy na stanowisku kierowcy;

3) orzeczenia psychologicznego stwierdzającego brak przeciwwskazań psychologicznych do wykonywania pracy na stanowisku kierowcy

-- o których mowa w przepisach ustawy wymienionej w ust. 1.

3. Wpis dokonywany jest w formie wymiany prawa jazdy. Prawo jazdy w zakresie kategorii, której dotyczy wpis, wydaje się na okres 5 lat, liczony od daty wydania świadectwa kwalifikacji zawodowej, o którym mowa w ustawie z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym, przy czym termin ten nie może być dłuższy niż okres ważności orzeczenia, o którym mowa w art. 39j ust. 4 lub art. 39k ust. 3 tej ustawy.

4. Za dokonanie wpisu pobiera się opłaty, o których mowa w art. 97 ust. 1.

Art. 98. 1.117) Osoba posiadająca uprawnienie do kierowania pojazdem jest obowiązana niezwłocznie zawiadomić starostę o utracie prawa jazdy, pozwolenia do kierowania tramwajem, o zniszczeniu tych dokumentów w stopniu powodującym ich nieczytelność, a także zmianie stanu faktycznego wymagającego zmiany danych w nich zawartych.

2. W sytuacji, o której mowa w ust. 1, starosta, na wniosek osoby uprawnionej, wydaje za opłatą wórniki dokumentu pod warunkiem:

1) złożenia, pod rygorem odpowiedzialności karnej za fałszywe zeznania, oświadczenia o utracie dokumentu;

2) zwrotu zniszczonego dokumentu albo

3) zwrotu dokumentu wymagającego zmiany danych.

3. W razie odzyskania utraconego dokumentu, o którym mowa w ust. 1, dokument ten należy zwrócić do starosty.

4. W razie utraty lub zniszczenia karty rowerowej lub motorowerowej wórniki tych dokumentów wydaje organ, który je wydał.

5. W stosunku do osób, o których mowa w art. 97 ust. 3, organem właściwym w sprawach określonych w ust. 1--2a jest marszałek województwa mazowieckiego.

Art. 98a. W przypadku gdy zmiana stanu faktycznego w zakresie adresu kierowcy wymagająca wydania nowego prawa jazdy, spowodowana została zmianami administracyjnymi, rada powiatu może, w drodze uchwały, zmniejszyć opłatę lub zwolnić od jej uiszczenia osoby obowiązane do ubiegania się o wydanie tego dokumentu.

Art. 99. Zadania i kompetencje określone w art. 89 ust. 2 i 3110), art. 93 ust. 2 i art. 97 ust. 1 nie mogą być powierzone w drodze porozumienia gminie. Przepis ten nie dotyczy powiatu warszawskiego.68)

Art. 99a.118) Minister właściwy do spraw transportu dokona wyboru producenta blankietów praw jazdy i pozwoleń do kierowania tramwajem w trybie określonym przepisami o zamówieniach publicznych.

Art. 100. 1. Minister właściwy do spraw transportu w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych, uwzględniając konieczność prawidłowego zabezpieczenia praw jazdy przed podrobieniem, przerobieniem lub kradzieżą, określi, w drodze rozporządzenia:

1) wzory dokumentów stwierdzających uprawnienia do kierowania pojazdami oraz ich opis;

2)119) szczegółowe czynności organów w sprawach związanych z wydawaniem dokumentów, cofaniem i przywracaniem uprawnień do kierowania oraz wzory dokumentów stosowanych w tych sprawach.

2. Minister Obrony Narodowej, kierując się koniecznością zapewnienia zgodności tego dokumentu z obowiązującym

podziałem uprawnień oraz mając na uwadze skrócenie okresu niezbędnego do uzyskania prawa jazdy, określi, w drodze rozporządzenia, wzór i opis dokumentu stwierdzającego uprawnienie do kierowania pojazdem przez żołnierza zasadniczej służby wojskowej.

Rozdział 1a

Centralna ewidencja kierowców

Art. 100a. 1. Tworzy się centralną ewidencję kierowców, zwaną dalej „ewidencją”.

2. W ewidencji gromadzi się dane o osobach posiadających lub którym cofnięto uprawnienia do kierowania pojazdami silnikowymi lub tramwajami, zwane dalej „uprawnieniami”.

3. W ewidencji gromadzi się także dane o osobach nieposiadających uprawnień, w stosunku do których orzeczono środek karny w postaci zakazu prowadzenia pojazdów.

4. Ewidencję prowadzi minister właściwy do spraw administracji publicznej w systemie teleinformatycznym. W rozumieniu niniejszej ustawy minister ten jest administratorem danych zgromadzonych w ewidencji.

Art. 100b. 1. W ewidencji gromadzi się dane o osobach nią objętych:

1) imię i nazwisko;

1a) datę i miejsce urodzenia;

2) numer ewidencyjny Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności (PESEL);

3) adres zamieszkania;

4) rodzaj oraz zakres uzyskanego uprawnienia;

5) datę uzyskania pierwszego uprawnienia, a w przypadku jego cofnięcia -- także datę ponownego uzyskania uprawnienia;

6) datę ważności uprawnienia;

7) numer dokumentu stwierdzającego uprawnienie;

8) ograniczenia dotyczące uprawnienia;

8a) spełnianie wymagań dotyczących uprawnień;

9) nazwę organu, który wydał dokument stwierdzający uprawnienie;

10) dotyczące:

a) zatrzymania dokumentu stwierdzającego uprawnienie oraz jego zwrócenia,

b) cofnięcia uprawnienia oraz jego przywrócenia,

c) utraty dokumentu stwierdzającego uprawnienie oraz jego odnalezienia,

d) zastosowania środka karnego w postaci zakazu prowadzenia pojazdów;

11) zakres i numer zaświadczenia ADR, o którym mowa w przepisach o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych, a także okres, na jaki zostało ono wydane.

12) zakres, numer i datę wydania świadectwa kwalifikacji zawodowej potwierdzającego uzyskanie kwalifikacji wstępnej, o którym mowa w art. 39c ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym;

13) zakres, numer i datę wydania świadectwa kwalifikacji zawodowej potwierdzającego ukończenie szkolenia okresowego, o którym mowa w art. 39e ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym;

14) zakres, numer i datę wydania karty kwalifikacji kierowcy, o której mowa w art. 39f ustawy z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym.

2. Dane, o których mowa w ust. 1, przekazują do ewidencji:

1) wymienione w pkt 1-9 i 14 -- organ właściwy w sprawach wydawania dokumentów stwierdzających uprawnienia do kierowania pojazdami, niezwłocznie po wydaniu dokumentu stwierdzającego uprawnienie;

2) wymienione w pkt 10:

a) w lit. a -- odpowiednio do swoich kompetencji: właściwa jednostka organizacyjna Policji, Inspekcji Transportu Drogowego lub Żandarmerii Wojskowej, organ właściwy w sprawach wydawania dokumentów stwierdzających uprawnienia do kierowania pojazdami, prokurator, sąd, kolegium do spraw wykroczeń lub inny organ uprawniony do orzekania w sprawach o wykroczenia w trybie dyscyplinarnym¹¹²), niezwłocznie po dokonaniu tych czynności,

b) w lit. b -- organ właściwy w sprawach wydawania dokumentów stwierdzających uprawnienia do kierowania pojazdami, niezwłocznie po podjęciu decyzji o dokonaniu tych czynności,

c) w lit. c -- organ właściwy w sprawach wydawania dokumentów stwierdzających uprawnienia do kierowania pojazdami, niezwłocznie po uzyskaniu informacji o wystąpieniu tych zdarzeń,

d) w lit. d -- sąd, kolegium do spraw wykroczeń lub inny organ uprawniony do orzekania w sprawach o wykroczenia w trybie dyscyplinarnym¹¹²), niezwłocznie po uprawomocnieniu się orzeczenia;

3) wymienione w pkt 11 -- podmiot prowadzący kursy dokształcające dla kierowców przewożących towary niebezpieczne, o których mowa w przepisach o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych.

4) wymienione w pkt 12 -- wojewoda lub dyrektor Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej;

5) wymienione w pkt 13 -- kierownik ośrodka szkolenia, o którym mowa w przepisach ustawy z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym.

3. Dane, o których mowa w ust. 1 pkt 10 lit. d, zgromadzone w ewidencji, podlegają usunięciu z tej ewidencji, jeżeli skazanie, na podstawie którego orzeczono środek karny w postaci zakazu prowadzenia pojazdów, uległo zatarciu. Informacje o zatarciu przekazuje do ewidencji Biuro Informacyjne Krajowego Rejestru Karnego.

4. Administrator danych przetwarzający dane osobowe na potrzeby ewidencji jest zwolniony z obowiązku informacyjnego określonego w art. 25 ust. 1 ustawy, o której mowa w art. 80b ust. 4.

Art. 100c. 1. Dane zgromadzone w ewidencji udostępnia się, o ile są one niezbędne do realizacji ich ustawowych zadań, następującym podmiotom:

1) Policji;

1a) Inspekcji Transportu Drogowego;

2) Żandarmerii Wojskowej;

3) Straży Granicznej;

4) Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu;

4a) Centralnemu Biuru Antykorupcyjnemu,

5) Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego;

6) sądom;

7) prokuraturze;

8) starostom;

8a)120) gminnym (miejskim);

9) Szefowi Krajowego Centrum Informacji Kryminalnych;

10)121) organom kontroli skarbowej, organom celnym, wywiadowi skarbowemu i komórkom, o których mowa w art. 11g ustawy z dnia 28 września 1991 r. o kontroli skarbowej (Dz. U. z 2004 r. Nr 8, poz. 65, z późn. zm.¹²²));

11)123) wojskowym komendantom uzupełnień,

12) podmiotowi wydającemu karty, o którym mowa w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o systemie tachografów cyfrowych (Dz. U. Nr 180, poz. 1494);

13) ministrowi właściwemu do spraw transportu w celu umożliwienia organom i służbom uprawnionym do korzystania z systemu Tachonet wymianę danych z organami i uprawnionymi służbami w innych państwach, w których funkcjonuje system tachografu cyfrowego.

2. Dane zgromadzone w ewidencji udostępnia się także na wniosek osoby, której one dotyczą.

3. Minister właściwy do spraw administracji publicznej może udostępnić, w formie zaświadczenia, dane zgromadzone w ewidencji innym podmiotom niż wymienione w ust. 1 i 2, w tym osobom fizycznym, osobom prawnym lub jednostkom organizacyjnym nieposiadającym osobowości prawnej, jeżeli wykażą swój uzasadniony interes.

4. Dane zgromadzone w ewidencji udostępnia się, z zastrzeżeniem ust. 5, na pisemny, umotywowany wniosek zainteresowanego podmiotu.

5. Minister właściwy do spraw administracji publicznej może wyrazić zgodę, w drodze decyzji, na udostępnienie danych zgromadzonych w ewidencji podmiotom, o których mowa w ust. 1, albo ich jednostkom organizacyjnym, za pomocą urządzeń teletransmisji danych, bez konieczności składania pisemnego wniosku, jeżeli spełniają łącznie następujące warunki:

- 1) posiadają urządzenia umożliwiające odnotowanie w systemie, kto, kiedy, w jakim celu oraz jakie dane uzyskał;
- 2) posiadają zabezpieczenia techniczne i organizacyjne uniemożliwiające wykorzystanie danych niezgodnie z celem ich uzyskania;
- 3) jest to uzasadnione specyfiką lub zakresem wykonywanych zadań albo prowadzonej działalności.

Art. 100d. 1. Udostępnienie danych zgromadzonych w ewidencji następuje:

- 1) dla podmiotów, o których mowa w art. 100c ust. 1 i 2 -- nieodpłatnie;
- 2) dla podmiotów, o których mowa w art. 100c ust. 3 -- odpłatnie.

2. (uchylony).124)

Art. 100e. 1. Minister właściwy do spraw administracji publicznej, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych, transportu oraz finansów publicznych, określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) sposób prowadzenia ewidencji;
- 2) warunki i sposób współdziałania podmiotów, które przekazują dane do ewidencji;
- 3) rodzaj danych zgromadzonych w ewidencji, które mogą być udostępnione poszczególnym podmiotom, o których mowa w art. 100c ust. 1--3;
- 4) wysokość opłat za udostępnienie danych zgromadzonych w ewidencji oraz warunki i sposób ich wnoszenia.

2. W rozporządzeniu należy uwzględnić w szczególności:

- 1) organizację systemu teleinformatycznego, w którym prowadzona jest ewidencja;
- 2) nieprzekraczalne terminy przekazywania danych do ewidencji oraz sposób ich przekazywania;
- 3) zakres danych udostępnianych poszczególnym podmiotom;
- 4) zróżnicowaną wysokość opłat w zależności od zakresu udostępnianych danych.

Rozdział 2

Szkolenie i egzaminowanie

Art. 101. Osoba ubiegająca się o uprawnienie do kierowania pojazdem silnikowym albo tramwajem może rozpocząć szkolenie najwcześniej 3 miesiące przed osiągnięciem wieku wymaganego do uzyskania prawa jazdy albo pozwolenia, a jeżeli osobą tą jest uczeń szkoły, której program nauczania obejmuje szkolenie osób ubiegających się o prawo jazdy, okres ten wynosi 12 miesięcy.

Art. 102.125) 1. Szkolenie osoby ubiegającej się o wydanie uprawnienia do kierowania pojazdem silnikowym albo tramwajem jest prowadzone:

1) w formie kursu -- w ośrodku szkolenia kierowców;

2) w formie zajęć szkolnych dla uczniów -- przez szkołę, w której programie nauczania jest przewidziane uzyskanie umiejętności kierowania pojazdem silnikowym.

2. Ośrodek szkolenia kierowców może być prowadzony przez:

1) przedsiębiorcę;

2) jednostkę wojskową -- w zakresie szkolenia żołnierzy na potrzeby Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej;

3) jednostkę resortu spraw wewnętrznych -- w zakresie szkolenia osób na potrzeby resortu.

Art. 103.126) 1. Działalność gospodarcza w zakresie prowadzenia ośrodka szkolenia kierowców jest działalnością regulowaną w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej i wymaga uzyskania wpisu do rejestru przedsiębiorców prowadzących ośrodki szkolenia kierowców.

2. Ośrodek szkolenia kierowców może prowadzić przedsiębiorca:

1) który posiada siedzibę lub miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;

2) w stosunku do którego nie ;:ostała otwarta likwidacja lub nie ogłoszono upadłości;

3) który nie był prawomocnie skazany za przestępstwo popełnione w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub przestępstwo przeciwko dokumentom -- dotyczy osoby fizycznej lub członków organów osoby prawnej;

4) który posiada warunki lokalowe, wyposażenie dydaktyczne, plac do wykonywania manewrów oraz co najmniej jeden pojazd przystosowany do nauki jazdy;

5) który gwarantuje przeprowadzenie szkolenia zgodnie z jego szczegółowymi warunkami;

6) który zatrudnia co najmniej jednego instruktora lub sam jest instruktorem.

3. Organem właściwym do prowadzenia rejestru przedsiębiorców prowadzących ośrodki szkolenia kierowców jest starosta właściwy ze względu na miejsce wykonywania działalności objętej wpisem.

4. W przypadku gdy przedsiębiorca wykonuje działalność gospodarczą, o której mowa w ust. 1, w jednostkach organizacyjnych położonych na obszarze różnych powiatów, jest obowiązany uzyskać wpis w odrębnych właściwych rejestrach na każdą z tych jednostek.

5. Wpis do rejestru przedsiębiorców prowadzących ośrodki szkolenia kierowców jest dokonywany na wniosek przedsiębiorcy zawierający następujące dane:

1) firmę przedsiębiorcy;

2) numer w rejestrze przedsiębiorców albo ewidencji działalności gospodarczej oraz numer identyfikacji podatkowej (NIP), o ile przedsiębiorca taki numer posiada;

3) adres zamieszkania lub siedziby przedsiębiorcy;

4) adres ośrodka szkolenia kierowców;

5) zakres prowadzonego szkolenia;

6) imiona i nazwiska instruktorów wraz z numerami ich uprawnień.

6. Wraz z wnioskiem przedsiębiorca składa oświadczenie następującej treści:

„Oświadczam, że:

1) dane zawarte we wniosku o wpis do rejestru przedsiębiorców prowadzących ośrodki szkolenia kierowców są kompletne i zgodne z prawdą;

2) znane mi są i spełniam warunki wykonywania działalności gospodarczej w zakresie prowadzenia ośrodka szkolenia kierowców, określone w ustawie z dnia 20 czerwca 1997 r. -- Prawo o ruchu drogowym.”.

7. Oświadczenie powinno również zawierać:

- 1) firmę przedsiębiorcy oraz jego siedzibę i adres albo adres zamieszkania;
  - 2) oznaczenie miejsca i datę złożenia oświadczenia;
  - 3) podpis osoby uprawnionej do reprezentowania przedsiębiorcy, ze wskazaniem imienia i nazwiska oraz pełnionej funkcji.
8. W rejestrze przedsiębiorców prowadzących ośrodek szkolenia kierowców umieszcza się dane, o których mowa w ust. 5, z wyjątkiem adresu zamieszkania, jeżeli jest on inny niż adres siedziby.
9. Jednostka wojskowa lub jednostka resortu spraw wewnętrznych mogą prowadzić szkolenie w zakresie wskazanym odpowiednio w art. 102 ust. 2 pkt 2 i 3, po spełnieniu wymagań, o których mowa w ust. 2 pkt 4.
10. Szkoła może prowadzić szkolenie, o którym mowa w art. 102 ust. 1 pkt 2, po spełnieniu wymagań, o których mowa w ust. 2 pkt 4.

Art. 103a. (uchylony).127)

Art. 104.128) 1. Starosta wydaje decyzję o zakazie prowadzenia przez przedsiębiorcę ośrodka szkolenia kierowców, skreślając przedsiębiorcę z rejestru działalności regulowanej, jeżeli przedsiębiorca:

- 1) złożył oświadczenie, o którym mowa w art. 103 ust. 6, niezgodne ze stanem faktycznym;
  - 2) nie usunął naruszeń warunków wykonywania działalności gospodarczej w zakresie prowadzenia ośrodka szkolenia kierowców w wyznaczonym przez starostę terminie;
  - 3) rażąco naruszył warunki wykonywania działalności gospodarczej w zakresie prowadzenia ośrodka szkolenia kierowców.
2. Rażącem naruszeniem warunków wykonywania działalności gospodarczej w zakresie prowadzenia ośrodka szkolenia kierowców jest:
- 1) szkolenie niezgodnie z obowiązującym programem szkolenia;
  - 2) wydanie niezgodnie ze stanem faktycznym zaświadczenia o ukończeniu szkolenia.
3. W przypadku wykreślenia przedsiębiorcy z rejestru przedsiębiorców prowadzących ośrodki szkolenia kierowców, ponowny wpis do rejestru działalności regulowanej w tym zakresie może nastąpić wyłącznie na zasadach określonych w art. 72 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej.

Art. 105. 1. Szkolenie osoby ubiegającej się o uprawnienie do kierowania pojazdem silnikowym albo tramwajem jest prowadzone przez instruktora, z zastrzeżeniem ust. 3.

2. Instruktorem jest osoba, która:

- 1) ma co najmniej wykształcenie średnie;
- 2) posiada, przez okres co najmniej 3 lat, uprawnienie do kierowania pojazdami rodzaju objętego szkoleniem;
- 3) przedstawiła orzeczenie lekarskie o braku przeciwwskazań zdrowotnych do kierowania pojazdem oraz orzeczenie psychologiczne o braku przeciwwskazań psychologicznych do kierowania pojazdem;
- 4)129) ukończyła kurs kwalifikacyjny;
- 5) zdała egzamin przed komisją powołaną przez wojewodę;
- 6) nie była karana wyrokiem sądu lub orzeczeniem kolegium do spraw wykroczeń129) za przestępstwo lub wykroczenie przeciwko bezpieczeństwu w ruchu drogowym;
- 7) została wpisana do ewidencji instruktorów.

3. Szkolenie w zakresie udzielania pierwszej pomocy jest prowadzone przez osobę, która spełnia warunki określone w art. 8 ust. 2 ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym.

Art. 106. 1.130) Starosta dokonuje wpisu osoby do ewidencji instruktorów, jeżeli spełnia ona warunki określone w art. 105 ust. 2 pkt 1--6, i wydaje jej legitymację instruktora na okres wynikający z terminów badań, o których mowa w art. 122 ust. 2.

2.130) Instruktor podlega kontrolnym badaniom lekarskim i badaniom psychologicznym, o których mowa w art. 122 ust. 2 i art. 124 ust. 2.

3. Instruktor jest obowiązany posiadać w czasie szkolenia legitymację instruktora i okazywać ją na żądanie.

Art. 107. 1. Starosta skreśla instruktora z ewidencji, jeżeli instruktor:

- 1) nie spełnia warunków określonych w art. 105 ust. 2 pkt 1--6;
- 2) nie przedstawił orzeczenia lekarskiego o braku przeciwwskazań zdrowotnych do kierowania pojazdem lub orzeczenia psychologicznego o braku przeciwwskazań psychologicznych do kierowania pojazdem;
- 3) nie zdał egzaminu, o którym mowa w art. 108 ust. 2 pkt 2131), w wyznaczonym terminie;
- 4) dopuścił się rażącego naruszenia przepisów w zakresie szkolenia.

2. W przypadku skreślenia instruktora z ewidencji z przyczyny określonej w ust. 1 pkt 4, ponowny wpis do ewidencji nie może być dokonany wcześniej niż po upływie 2 lat od dnia, w którym decyzja o skreśleniu stała się ostateczna.

Art. 108. 1.132) Nadzór nad szkoleniem sprawują:

- 1) starosta -- w zakresie szkolenia prowadzonego przez przedsiębiorcę;
- 2) odpowiedni organ podległy Ministrowi Obrony Narodowej właściwy w sprawach transportu i ruchu wojsk -- w zakresie szkolenia prowadzonego przez jednostkę wojskową;
- 3) odpowiedni organ resortu spraw wewnętrznych -- w zakresie szkolenia prowadzonego przez jednostkę tego resortu;
- 4) organ właściwy do wykonywania nadzoru pedagogicznego -- w zakresie szkolenia prowadzonego przez szkołę.

2.132) Organ sprawujący nadzór może w szczególności:

- 1) kontrolować dokumentację i działalność związaną ze szkoleniem;
- 2) wyznaczyć termin usunięcia naruszeń warunków wykonywania działalności.

3.133) W przypadku uzasadnionych wątpliwości co do wiedzy i umiejętności instruktora, starosta może skierować go na egzamin, o którym mowa w art. 105 ust. 2 pkt 5:

- 1) z urzędu;
- 2) na wniosek organu sprawującego nadzór, o którym mowa w ust. 1 pkt 2--4.

Art. 109. 1. Egzamin państwowy sprawdzający kwalifikacje osoby ubiegającej się o uprawnienie do kierowania pojazdem oraz osoby, o której mowa w art. 114, przeprowadza egzaminator zatrudniony przez dyrektora wojewódzkiego ośrodka ruchu drogowego:

- 1) na podstawie umowy o pracę -- w zakresie wszystkich kategorii prawa jazdy;
- 2) na podstawie umowy zlecenia -- w zakresie pozwolenia do kierowania tramwajem.

2. Egzamin państwowy jest organizowany w:

- 1) wojewódzkim ośrodku ruchu drogowego -- w zakresie wszystkich kategorii prawa jazdy;
- 2) przedsiębiorstwie komunikacji publicznej, upoważnionym przez starostę -- w zakresie pozwolenia do kierowania tramwajem.

3. Egzamin państwowy w zakresie wszystkich kategorii prawa jazdy jest przeprowadzany w mieście wojewódzkim lub w zależności od potrzeb w mieście na prawach powiatu, albo w mieście, w którym do dnia 31 grudnia 1998 r. funkcjonował wojewódzki ośrodek ruchu drogowego.

4. Sprawdzenia kwalifikacji osoby ubiegającej się o kartę rowerową lub motorowerową dokonują:

- 1) nauczyciel wychowania komunikacyjnego uprawniony przez dyrektora szkoły;
- 2) policjant posiadający specjalistyczne przeszkolenie z zakresu ruchu drogowego;

3) egzaminator.

Art. 110. 1. Egzaminatorem może być osoba, która:

1) (uchylony);134)

2) posiada wykształcenie wyższe;

3) posiada prawo jazdy kategorii B przez okres co najmniej 6 lat oraz uprawnienie do kierowania pojazdami rodzaju objętego egzaminowaniem przez okres co najmniej 1 roku;

4) przedstawiła orzeczenie lekarskie o braku przeciwwskazań zdrowotnych do kierowania pojazdem oraz orzeczenie psychologiczne o braku przeciwwskazań psychologicznych do kierowania pojazdem;

5) nie była karana wyrokiem sądu lub orzeczeniem kolegium do spraw wykroczeń¹¹²⁾ za przestępstwo lub wykroczenie przeciwko bezpieczeństwu w ruchu drogowym;

6)¹³⁵⁾ ukończyła kurs kwalifikacyjny w wojewódzkim ośrodku ruchu drogowego;

7) uczestniczyła w 7 egzaminach państwowych w charakterze obserwatora oraz przeprowadziła co najmniej 3 takie egzaminy pod kierunkiem egzaminatora wyznaczonego przez dyrektora wojewódzkiego ośrodka ruchu drogowego i uzyskała pozytywną opinię;

8) zdała egzamin przed komisją weryfikacyjną powołaną przez:

a) ministra właściwego do spraw transportu -- w zakresie sprawdzania kwalifikacji na wszystkie kategorie prawa jazdy, z wyjątkiem kategorii T,

b) starostę -- w zakresie sprawdzania kwalifikacji na prawo jazdy kategorii T lub pozwolenie do kierowania tramwajem;

9) daje rękojmię należytego wykonywania swoich obowiązków;

10) została wpisana do ewidencji egzaminatorów prowadzonej przez marszałka województwa.

2. Wymagań, o których mowa w ust. 1 pkt 2, 6 i 7, nie stosuje się do egzaminatora osoby ubiegającej się o prawo jazdy kategorii T lub o pozwolenie do kierowania tramwajem.

Art. 110a. 1. Egzaminator zobowiązany jest do:

1) rzetelnego i bezstronnego wykonywania powierzonych zadań;

2) rozwijania wiedzy zawodowej i podnoszenia kwalifikacji;

3) godnego zachowania w czasie wykonywania obowiązków.

2. Egzaminator zatrudniony w wojewódzkim ośrodku ruchu drogowego nie może jednocześnie prowadzić szkoleń dla kandydatów na kierowców, szkoły nauki jazdy ani być jej właścicielem lub współwłaścicielem.

3. Egzaminator w czasie wykonywania obowiązków zawodowych podlega ochronie przysługującej funkcjonariuszowi publicznemu.

Art. 111. 1.136) Marszałek województwa dokonuje wpisu osoby do ewidencji egzaminatorów, jeżeli spełnia ona warunki określone w art. 110 ust. 1 pkt 2--9.

2.137) Dyrektor wojewódzkiego ośrodka ruchu drogowego wydaje na okres wynikający z terminów badań, o których mowa w art. 122 ust. 2 i art. 124 ust. 2, legitymację egzaminatora osobie, o której mowa w ust. 1, zatrudnionej w wojewódzkim ośrodku ruchu drogowego.

3.137) Egzaminator podlega kontrolnym badaniom lekarskim i badaniom psychologicznym, o których mowa w art. 122 ust. 2 i art. 124 ust. 2.

4. Egzaminator zatrudniony w wojewódzkim ośrodku ruchu drogowego podlega corocznie szkoleniu organizowanemu przez dyrektora wojewódzkiego ośrodka ruchu drogowego.

5. Egzaminator jest obowiązany posiadać w czasie prowadzenia egzaminów legitymację egzaminatora oraz okazywać ją na żądanie.

Art. 112. 1. Nadzór nad przeprowadzaniem egzaminów państwowych sprawuje marszałek województwa.

2. Organ sprawujący nadzór może w szczególności:

- 1) kontrolować dokumentację i działalność związaną z egzaminowaniem;
- 2) przerwać lub unieważnić egzamin państwowy prowadzony niezgodnie z przepisami;
- 3) w razie stwierdzenia rażących uchybień zawiesić działalność odpowiedniej jednostki w zakresie prowadzenia egzaminów państwowych -- do czasu usunięcia uchybień;
- 4) w uzasadnionych przypadkach skierować egzaminatora na egzamin, o którym mowa w art. 110 ust. 1 pkt 8.

Art. 113. 1. Marszałek województwa skreśla egzaminatora z ewidencji, jeżeli:

- 1) nie spełnia warunków określonych w art. 110 ust. 1 pkt 2--9;
- 2) nie odbył okresowego szkolenia;
- 3) nie przedstawił orzeczenia lekarskiego o braku przeciwwskazań zdrowotnych do kierowania pojazdem lub orzeczenia psychologicznego o braku przeciwwskazań psychologicznych do kierowania pojazdem;
- 4) nie zdał egzaminu, o którym mowa w art. 110 ust. 1 pkt 8, w wyznaczonym terminie;
- 5) naruszył zasady egzaminowania.

2. W przypadku skreślenia egzaminatora z ewidencji z przyczyny określonej w ust. 1 pkt 5, ponowny wpis do ewidencji nie może być dokonany wcześniej niż po upływie 2 lat od dnia, w którym decyzja o skreśleniu stała się ostateczna.

Art. 114. 1. Kontrolnemu sprawdzeniu kwalifikacji podlega:

- 1) osoba posiadająca uprawnienie do kierowania pojazdem, skierowana decyzją starosty:
  - a) w razie uzasadnionych zastrzeżeń co do jej kwalifikacji,
  - b) na wniosek komendanta wojewódzkiego Policji, w razie przekroczenia 24 punktów otrzymanych na podstawie art. 130 ust. 1;
- 2) osoba ubiegająca się o:
  - a) przywrócenie uprawnienia do kierowania pojazdem cofniętego na okres przekraczający 1 rok lub w związku z utratą kwalifikacji,
  - b) zwrot zatrzymanego prawa jazdy lub pozwolenia do kierowania tramwajem, którego była pozbawiona na okres przekraczający 1 rok.

2. Zadanie i kompetencja określone w ust. 1 pkt 1 nie mogą być powierzone w drodze porozumienia gminie. Przepis ten nie dotyczy powiatu warszawskiego⁶⁸).

3. W stosunku do osób, o których mowa w art. 97 ust. 3, decyzję o skierowaniu na kontrolne sprawdzenie kwalifikacji, w przypadkach określonych w ust. 1 pkt 1, wydaje marszałek województwa mazowieckiego.

4. W przypadkach określonych w ust. 1 pkt 2 dokument stwierdzający uprawnienie do kierowania pojazdem wydaje się po zdaniu, przez osobę ubiegającą się o jego wydanie, odpowiedniego do rodzaju uprawnienia egzaminu państwowego sprawdzającego kwalifikacje.

Art. 115. 1. Minister właściwy do spraw transportu w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych oraz Ministrem Obrony Narodowej, uwzględniając konieczność właściwego przygotowania osób ubiegających się o wydanie uprawnień do kierowania pojazdami oraz zapewnienie obiektywnego sprawdzenia ich kwalifikacji, określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) wymagania w stosunku do podmiotów prowadzących szkolenie w zakresie wyposażenia dydaktycznego, warunków lokalowych, placu manewrowego, pojazdów przeznaczonych do szkolenia;
- 2) wymagania w stosunku do podmiotów prowadzących egzaminy państwowe w zakresie wyposażenia, warunków lokalowych, placu manewrowego i pojazdów przeznaczonych do egzaminowania;
- 3) program szkolenia osób ubiegających się o uprawnienia do kierowania pojazdami silnikowymi, tramwajami oraz kandydatów na instruktorów i egzaminatorów;

4) warunki i tryb:

a) uzyskiwania uprawnień do kierowania pojazdami silnikowymi i tramwajami, szkolenia i egzaminowania osób ubiegających się o te uprawnienia lub podlegających sprawdzeniu kwalifikacji oraz wzory dokumentów z tym związanych,

b) szkolenia i egzaminowania kandydatów na instruktorów i egzaminatorów, pracy komisji egzaminacyjnych oraz wzory dokumentów z tym związanych;

5)139) Wzór wniosku o wpis do rejestru przedsiębiorców prowadzących ośrodki szkolenia kierowców oraz wzór zaświadczenia potwierdzającego wpis przedsiębiorcy do tego rejestru.

2. Minister właściwy do spraw transportu, uwzględniając koszty związane z prowadzeniem egzaminów sprawdzających kwalifikacje oraz koszty związane z wydawaniem dokumentów, określi, w drodze rozporządzenia:

1) wysokość opłat za sprawdzenie kwalifikacji kandydatów na instruktorów i instruktorów oraz wysokość wynagrodzenia członków komisji sprawdzających ich kwalifikacje;

2) wysokość opłat za sprawdzenie kwalifikacji osób ubiegających się o wydanie uprawnienia do kierowania pojazdami lub podlegających sprawdzeniu kwalifikacji;

3) wysokość stawek wynagrodzenia egzaminatorów zatrudnionych na podstawie umowy zlecenia;

4)140) wysokość opłat za wydanie prawa jazdy, pozwolenia do kierowania tramwajem, legitymacji instruktora i egzaminatora;

5)141) wysokość opłat za sprawdzenie kwalifikacji kandydatów na egzaminatorów i egzaminatorów oraz wysokość wynagrodzenia członków komisji sprawdzających ich kwalifikacje.

Rozdział 2a

(uchylony).142)

Rozdział 2b

Doskonalenie umiejętności osób posiadających uprawnienia do kierowania pojazdem silnikowym

Art. 115f. 1. Doskonalenie umiejętności osób posiadających uprawnienie do kierowania pojazdem silnikowym jest prowadzone w ośrodku doskonalenia techniki jazdy.

2. Ośrodek doskonalenia techniki jazdy może być prowadzony przez:

1) przedsiębiorcę;

2) jednostkę wojskową lub jednostkę organizacyjną resortu spraw wewnętrznych -- w zakresie szkolenia kierowców na potrzeby jednostek organizacyjnych tych resortów.

Art. 115g. 1. Działalność gospodarcza w zakresie prowadzenia ośrodka doskonalenia techniki jazdy stanowi działalność regulowaną w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. Nr 173, poz. 1807, z późn. zm.8)) i wymaga uzyskania wpisu do rejestru przedsiębiorców prowadzących ośrodek doskonalenia techniki jazdy.

2. Ośrodek doskonalenia techniki jazdy może prowadzić przedsiębiorca, który:

1) posiada:

a) infrastrukturę techniczną,

b) pojazdy odpowiednie do prowadzenia zajęć,

c) warunki lokalowe i wyposażenie dydaktyczne

-- pozwalające na bezpieczne i zgodne z programem wykonywanie ćwiczeń praktycznych;

2) zapewnia prowadzenie ćwiczeń praktycznych przez instruktorów techniki jazdy;

3) nie był, jako osoba fizyczna lub członek organu osoby prawnej, prawomocnie skazany za przestępstwo popełnione w

celu osiągnięcia korzyści majątkowych lub przestępstwo przeciwko wiarygodności dokumentów.

Art. 115h. 1. Organem prowadzącym rejestr przedsiębiorców prowadzących ośrodki doskonalenia techniki jazdy jest wojewoda właściwy ze względu na miejsce wykonywania działalności objętej wpisem.

2. Wpis do rejestru przedsiębiorców prowadzących ośrodki doskonalenia techniki jazdy dokonywany jest na wniosek przedsiębiorcy zawierający następujące dane:

- 1) firmę przedsiębiorcy oraz jego siedzibę i adres albo miejsce zamieszkania;
- 2) numer w ewidencji działalności gospodarczej albo w rejestrze przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym -- o ile są wymagane;
- 3) numer identyfikacji podatkowej (NIP) przedsiębiorcy;
- 4) adres ośrodka doskonalenia techniki jazdy;
- 5) imiona i nazwiska instruktorów techniki jazdy wraz z numerami nadanych uprawnień;
- 6) numer w rejestrze.

3. Do wniosku o wpis do rejestru przedsiębiorców prowadzących ośrodki doskonalenia techniki jazdy przedsiębiorca obowiązany jest dołączyć oświadczenie o następującej treści:

„Oświadczam, że:

1) dane zawarte we wniosku o wpis do rejestru przedsiębiorców prowadzących ośrodki doskonalenia techniki jazdy są kompletne i zgodne z prawdą;

2) znane mi są i spełniam warunki wykonywania działalności gospodarczej w zakresie prowadzenia ośrodka doskonalenia techniki jazdy, określone w ustawie z dnia 20 czerwca 1997 r. -- Prawo o ruchu drogowym.".

4. Oświadczenie, o którym mowa w ust. 3, powinno zawierać również:

- 1) firmę przedsiębiorcy oraz jego siedzibę i adres albo miejsce zamieszkania;
- 2) oznaczenie miejsca i datę złożenia oświadczenia;
- 3) podpis osoby uprawnionej do reprezentowania przedsiębiorcy, z podaniem jej imienia i nazwiska oraz pełnionej funkcji.

5. W rejestrze przedsiębiorców prowadzących ośrodki doskonalenia techniki jazdy umieszcza się dane przedsiębiorcy, o których mowa w ust. 2, z wyjątkiem adresu zamieszkania, jeżeli jest on inny niż adres siedziby, oraz numer przedsiębiorcy w tym rejestrze.

6. Dokonując wpisu, wojewoda pobiera:

- 1) opłatę za wpis -- stanowiącą dochód budżetu państwa;
- 2) opłatę ewidencyjną -- na pokrycie kosztów działania centralnej ewidencji kierowców.

7. Wojewoda przekazuje:

1) do centralnej ewidencji kierowców informację o dokonaniu wpisu przedsiębiorcy do rejestru przedsiębiorców prowadzących ośrodki doskonalenia techniki jazdy -- w terminie 14 dni od dnia dokonania wpisu;

2) opłatę ewidencyjną do Funduszu -- Centralna Ewidencja Pojazdów i Kierowców -- na zasadach i w terminach określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 80d ust. 7.

Art. 115i. 1. Jednostki wojskowe lub jednostki resortu spraw wewnętrznych mogą prowadzić ośrodek doskonalenia techniki jazdy w zakresie określonym w art. 115f ust. 2 pkt 2 po spełnieniu wymagań, o których mowa w art. 115g ust. 2 pkt 1 i 2.

2. O rozpoczęciu działalności jednostki, o których mowa w ust. 1, zawiadamiają wojewodę najpóźniej na 14 dni przed dniem jej rozpoczęcia.

3. W zawiadomieniu, o którym mowa w ust. 2, określa się:

- 1) nazwę i adres jednostki prowadzącej ośrodek doskonalenia techniki jazdy;
  - 2) miejsce prowadzenia ośrodka doskonalenia techniki jazdy;
  - 3) imiona i nazwiska instruktorów techniki jazdy wraz z numerami nadanych im uprawnień.
4. Wojewoda prowadzi ewidencję ośrodków doskonalenia techniki jazdy prowadzonych przez jednostki wojskowe lub jednostki resortu spraw wewnętrznych. W ewidencji umieszcza się:

- 1) nazwę i adres jednostki prowadzącej ośrodek doskonalenia techniki jazdy;
- 2) miejsce prowadzenia ośrodka doskonalenia techniki jazdy;
- 3) imiona i nazwiska instruktorów techniki jazdy wraz z numerami nadanych im uprawnień;
- 4) numer ewidencyjny.

5. Wojewoda przekazuje do centralnej ewidencji kierowców informację o dokonaniu wpisu do ewidencji ośrodków doskonalenia techniki jazdy -- w terminie 14 dni od dnia dokonania wpisu.

Art. 115j. 1. Ćwiczenia praktyczne w zakresie doskonalenia techniki jazdy są prowadzone przez instruktora techniki jazdy.

2. Instruktorem techniki jazdy może być osoba, która:

- 1) ma co najmniej wykształcenie średnie;
- 2) posiada uprawnienia instruktora, o których mowa w art. 106 ust. 1, w zakresie rodzaju pojazdu objętego szkoleniem;
- 3) zdała egzamin z wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych przed komisją egzaminacyjną powołaną przez wojewodę;
- 4) została wpisana do ewidencji instruktorów techniki jazdy prowadzonej przez wojewodę.

3. Wojewoda, wpisując osobę, która spełnia warunki, o których mowa w ust. 2 pkt 1-3, do ewidencji:

- 1) pobiera opłatę;
- 2) wydaje świadectwo instruktora techniki jazdy;
- 3) nadaje numer ewidencyjny.

4. Wpis dokonywany jest na okres ważności legitymacji instruktora, o której mowa w art. 106 ust. 1.

5. W ewidencji instruktorów techniki jazdy umieszcza się następujące dane:

- 1) numer ewidencyjny;
- 2) imię i nazwisko;
- 3) numer ewidencyjny Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności (PESEL) albo rodzaj, serię, numer oraz państwo wydania dokumentu potwierdzającego tożsamość -- w przypadku osoby nieposiadającej numeru PESEL;
- 4) numer i datę ważności legitymacji instruktora, o której mowa w art. 106 ust. 1;
- 5) adres zamieszkania.

6. Za dokonanie wpisu instruktora techniki jazdy do ewidencji pobiera się opłatę, która stanowi dochód budżetu państwa.

Art. 115k. 1. Nadzór nad ośrodkami doskonalenia techniki jazdy sprawuje wojewoda.

2. W ramach sprawowanego nadzoru wojewoda:

- 1) przeprowadza kontrolę w zakresie:
  - a) spełniania przez ośrodek doskonalenia techniki jazdy wymagań,

o których mowa w art. 115g ust. 2,

b) zgodności prowadzonego szkolenia z obowiązującym programem doskonalenia techniki jazdy,

c) prawidłowości prowadzonych dokumentów w związku z realizacją szkolenia;

2) w przypadku ustalenia naruszeń warunków wykonywania działalności wyznacza termin ich usunięcia;

3) wydaje decyzję o zakazie prowadzenia przez przedsiębiorcę ośrodka doskonalenia techniki jazdy oraz wykreśla z urzędu przedsiębiorcę z rejestru działalności regulowanej, jeżeli przedsiębiorca:

a) złożył oświadczenie, o którym mowa w art. 115h ust. 3, niezgodne ze stanem faktycznym,

b) nie usunął naruszeń warunków wykonywania działalności gospodarczej w zakresie prowadzenia ośrodka doskonalenia techniki jazdy w wyznaczonym przez wojewodę terminie,

c) rażąco naruszył warunki wykonywania działalności gospodarczej w zakresie prowadzenia ośrodka doskonalenia techniki jazdy.

3. Rażąco naruszeniem warunków wykonywania działalności gospodarczej w zakresie prowadzenia ośrodka doskonalenia techniki jazdy jest:

1) wydanie zaświadczenia o ukończeniu szkolenia niezgodnego ze stanem faktycznym;

2) odmowa poddania się kontroli, o której mowa w ust. 2 pkt 1.

4. Informację o wykreśleniu przedsiębiorcy z rejestru przedsiębiorców prowadzących ośrodki doskonalenia techniki jazdy wojewoda przekazuje do centralnej ewidencji kierowców w terminie 14 dni od dnia wydania decyzji o zakazie prowadzenia przez przedsiębiorcę ośrodka doskonalenia techniki jazdy.

5. Wojewoda wydaje decyzję o wykreśleniu instruktora techniki jazdy z ewidencji instruktorów techniki jazdy w przypadku:

1) wykreślenia z ewidencji instruktorów, o której mowa w art. 106 ust. 1;

2) zaprzestania spełniania wymagań, o których mowa w art. 115j ust. 2 pkt 1-3;

3) śmierci instruktora;

4) naruszania przez instruktora techniki jazdy w trakcie prowadzenia szkolenia w ośrodku doskonalenia techniki jazdy zasad bezpieczeństwa i spowodowania zagrożenia bezpieczeństwa osób biorących udział w szkoleniu.

6. W przypadku wykreślenia instruktora techniki jazdy z ewidencji z przyczyn określonych w ust. 5 pkt 1, 2 i 4, ponowny wpis do ewidencji nie może być dokonany wcześniej niż po upływie 2 lat od dnia wykreślenia instruktora z ewidencji.

Art. 115l. 1. Minister właściwy do spraw transportu określi, w drodze rozporządzenia:

1) infrastrukturę techniczną, warunki lokalowe i wyposażenie dydaktyczne, wymagane do prowadzenia ośrodka doskonalenia techniki jazdy;

2) program egzaminu oraz zakres wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych sprawdzanych na egzaminie oraz sposób powoływania komisji egzaminacyjnej dla kandydatów na instruktorów techniki jazdy;

3) wysokość:

a) opłaty za egzamin dla kandydatów na instruktorów techniki jazdy, z tym że wysokość tej opłaty nie może być wyższa niż 400 zł,

b) stawek wynagrodzenia dla członków komisji egzaminacyjnej dla kandydatów na instruktorów techniki jazdy,

c) opłaty za wpis do ewidencji instruktorów techniki jazdy, z tym że jej wysokość nie może być wyższa niż 50 zł,

d) opłaty za wpis przedsiębiorcy do rejestru przedsiębiorców prowadzących ośrodki doskonalenia techniki jazdy;

4) wzór:

a) wniosku o wpis do rejestru przedsiębiorców prowadzących ośrodki doskonalenia techniki jazdy,

b) zaświadczenia potwierdzającego wpis przedsiębiorcy do rejestru przedsiębiorców prowadzących ośrodek doskonalenia techniki jazdy,

c) wniosku o wpis do ewidencji instruktorów techniki jazdy.

d) świadectwa instruktora techniki jazdy;

5) sposób prowadzenia rejestru osób szkolonych oraz wzór zaświadczenia o ukończeniu szkolenia;

6) budowę numerów ewidencyjnych ośrodków doskonalenia techniki jazdy i numerów w rejestrze instruktorów techniki jazdy oraz sposób ich nadawania.

2. Wydając rozporządzenie, o którym mowa w ust. 1, minister właściwy do spraw transportu uwzględni odpowiednio:

1) konieczność stworzenia prawidłowych i bezpiecznych warunków szkolenia prowadzonego przez ośrodek doskonalenia techniki jazdy oraz zapewnienia należytych wymagań organizacyjno-technicznych przeprowadzanego szkolenia;

2) wysokość rzeczywistych kosztów związanych z prowadzeniem:

a) egzaminu,

b) ewidencji,

c) rejestru przedsiębiorców prowadzących ośrodki doskonalenia techniki jazdy;

3) zakres niezbędnych danych dotyczących osób uczestniczących w szkoleniu, instruktorów, ośrodków doskonalenia techniki jazdy i organów właściwych w sprawach wpisu do rejestru;

4) potrzebę ujednoczenia trybu postępowania w sprawach dotyczących dokumentacji szkoleniowej;

5) konieczność zapewnienia ujednoczonych procedur oznaczania ośrodków doskonalenia techniki jazdy oraz instruktorów techniki jazdy.

Rozdział 3

Wojewódzki ośrodek ruchu drogowego

Art. 116. 1. Zarząd województwa tworzy, po uzgodnieniu z ministrem właściwym do spraw transportu, wojewódzkie ośrodki ruchu drogowego na obszarze województwa.

2. Ośrodek jest samorządową wojewódzką osobą prawną.

3. Zarząd województwa sprawuje nadzór nad ośrodkiem.

Art. 117. 1. Do zadań ośrodka należy organizowanie egzaminów państwowych sprawdzających kwalifikacje osób ubiegających się o uprawnienia do kierowania pojazdami oraz kierujących pojazdami.

2. Ośrodek może wykonywać inne zadania z zakresu bezpieczeństwa ruchu drogowego.

3. Ośrodek może wykonywać działalność gospodarczą, której wyniki będą przeznaczane na działalność, o której mowa w ust. 1 i 2.

Art. 118. 1. Działalnością ośrodka kieruje dyrektor.

2. Dyrektor jest powoływany i odwoływany przez zarząd województwa.

3. Zarząd województwa ustala wynagrodzenie dyrektora.

Art. 119. 1. Ośrodek prowadzi samodzielną gospodarkę finansową na zasadach określonych w niniejszej ustawie.

2. Przychodami ośrodka są:

1) wpływy z opłat za przeprowadzanie egzaminów osób ubiegających się o uprawnienia do kierowania pojazdami;

2) wpływy za wykonanie innych zadań z zakresu bezpieczeństwa ruchu drogowego;

3) wpływy z działalności, o której mowa w art. 117 ust. 3.

3. Rozchodami ośrodka są wydatki na:

- 1) bieżące utrzymanie ośrodka;
- 2) prowadzenie egzaminów państwowych w zakresie prawa jazdy poszczególnych kategorii i pozwolenia do kierowania tramwajem;
- 3) inwestycje związane z działalnością ośrodka, o której mowa w art. 117;
- 4) poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego na obszarze województwa, w szczególności na popularyzację przepisów o ruchu drogowym i podnoszenie kultury jazdy kierowców, na które ośrodek może przeznaczyć pozostałe wolne środki, niewykorzystane na wydatki, o których mowa w pkt 1--3.

4. (uchylony).143)

5. Ośrodek może zaciągać kredyty, za zgodą zarządu województwa, na zasadach ogólnych.

6. Składniki majątkowe nabyte w ramach pierwszego wyposażenia ośrodka tworzą jego fundusz założycielski.

7. Ośrodek prowadzi odrębnie ewidencję przychodów i kosztów związanych z prowadzeniem szkolenia lub egzaminowaniem jako działalnością oświatową i odrębnie dla każdej innej działalności.

Art. 120. 1. Zarząd województwa nadaje ośrodkowi statut.

2. Statut ośrodka określa w szczególności jego organizację i warunki tworzenia oddziałów terenowych.

Art. 121. Minister właściwy do spraw transportu określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw budżetu, spraw instytucji finansowych oraz spraw finansów publicznych -- szczegółowe warunki gospodarki finansowej ośrodka oraz szczegółowe warunki ewidencji przychodów i kosztów, o których mowa w art. 119 ust. 7;
- 2) w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw pracy -- warunki wynagradzania egzaminatorów.

Rozdział 4

Sprawdzanie stanu zdrowia i predyspozycji psychicznych do kierowania pojazdami

Art. 122.144) 1. Badaniu lekarskiemu przeprowadzanemu w celu stwierdzenia istnienia lub braku przeciwwskazań zdrowotnych do kierowania pojazdem podlega:

- 1) osoba ubiegająca się o wydanie prawa jazdy;
- 2) osoba ubiegająca się o przywrócenie uprawnienia do kierowania pojazdem cofniętego ze względu na stan zdrowia;
- 3) kierujący pojazdem skierowany przez organ kontroli ruchu drogowego, jeżeli:
  - a) uczestniczy w wypadku drogowym, w następstwie którego jest śmierć innej osoby lub ciężki uszczerbek na jej zdrowiu,
  - b) kierował pojazdem w stanie nietrzeźwości lub po użyciu środka działającego podobnie do alkoholu;
- 4) kierujący pojazdem skierowany decyzją starosty w przypadkach nasuwających zastrzeżenia co do stanu zdrowia;
- 5) osoba niepełnosprawna posiadająca prawo jazdy lub pozwolenie do kierowania tramwajem, skierowana decyzją starosty na podstawie zawiadomienia powiatowego lub wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o stopniu niepełnosprawności;
- 6) kandydat na instruktora lub egzaminatora osób ubiegających się o uprawnienia do kierowania pojazdami.

2. Kierowca pojazdu uprzywilejowanego, instruktor, egzaminator oraz kierujący tramwajem podlegają kontrolnym badaniom lekarskim:

- 1) w wieku do 55 lat -- co 5 lat;
- 2) w wieku od 55 lat do 65 -- co 2 lata;
- 3) powyżej 65. roku życia -- corocznie.

3. Zadania i kompetencje określone w ust. 1 pkt 4 i 5 nie mogą być powierzone w drodze porozumienia gminie.
4. Badania lekarskie przeprowadza uprawniony lekarz.
5. Przepisy ust. 1 stosuje się odpowiednio do kierującego tramwajem.
6. Badanie lekarskie, o którym mowa w ust. 1, jest wykonywane na koszt osoby badanej, chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej.
7. Badanie lekarskie, o którym mowa w ust. 2, jest przeprowadzane na koszt podmiotu zatrudniającego lub osoby badanej, gdy nie pozostaje w stosunku pracy lub służby.
8. Przeprowadzanie badań lekarskich i wydawanie orzeczeń podlega kontroli marszałka województwa.
9. W stosunku do osób, o których mowa w art. 97 ust. 3, decyzję o skierowaniu na badanie lekarskie, w trybie określonym w ust. 1 pkt 4, wydaje marszałek województwa mazowieckiego.

Art. 123. Minister właściwy do spraw zdrowia w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw transportu, ministrem właściwym do spraw wewnętrznych oraz Ministrem Obrony Narodowej, uwzględniając zróżnicowane wymagania zdrowotne oraz konieczność przyjęcia obiektywnych i niezbędnych kryteriów oceny stanu zdrowia, określi, w drodze rozporządzenia:

1) szczegółowe warunki i tryb:

- a) kierowania na badania lekarskie i ich przeprowadzania w celu stwierdzenia istnienia lub braku przeciwwskazań zdrowotnych do kierowania pojazdami silnikowymi oraz kierowania tramwajami,
  - b) wydawania orzeczeń lekarskich stwierdzających istnienie lub brak przeciwwskazań zdrowotnych do kierowania pojazdami,
  - c) odwoływania się od orzeczeń lekarskich,
  - d) uzyskiwania uprawnień przez lekarzy przeprowadzających badania lekarskie;
- 2) zakres badań lekarskich;
  - 3) dodatkowe kwalifikacje lekarzy przeprowadzających badania lekarskie;
  - 4) sposób postępowania z dokumentacją związaną z badaniami lekarskimi oraz wzory stosowanych dokumentów;
  - 5) maksymalne stawki opłat za badania lekarskie.

Art. 124.145) 1. Badaniu psychologicznemu przeprowadzanemu w celu orzeczenia istnienia lub braku przeciwwskazań psychologicznych do kierowania pojazdem podlega:

- 1) kandydat na instruktora lub egzaminatora osób ubiegających się o uprawnienia do kierowania pojazdami oraz osoba ubiegająca się o pozwolenie do kierowania tramwajem;
- 2) kierujący pojazdem silnikowym skierowany, w drodze decyzji, przez organ kontroli ruchu drogowego, jeżeli:
  - a) kierował pojazdem w stanie nietrzeźwości lub po użyciu środka działającego podobnie do alkoholu,
  - b) przekroczył liczbę 24 punktów otrzymanych na podstawie art. 130 ust. 1;
  - 3) kierujący będący sprawcą wypadku drogowego, w którym jest zabity lub ranny;
  - 4) kierujący skierowany przez lekarza, jeżeli w wyniku badania lekarskiego stwierdzona zostanie konieczność przeprowadzenia badania psychologicznego;
  - 5) osoba skierowana przez kierownika właściwej jednostki organizacyjnej Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli jest ona przewidziana do szkolenia na kierowcę na potrzeby wojska;
  - 6) osoba ubiegająca się o przywrócenie uprawnienia do kierowania pojazdem silnikowym, cofniętego ze względu na istnienie przeciwwskazań psychologicznych do kierowania pojazdami.

2. Instruktor, egzaminator, kierowca pojazdu, uprzywilejowanego oraz kierujący tramwajem podlegają kontrolnym badaniom psychologicznym co 5 lat do ukończenia 65. roku życia i następnie corocznie.

3.146) Badania, o których mowa w ust. 1 i 2, są przeprowadzane przez uprawnionego do orzekania psychologa w pracowni psychologicznej.

4. Przepisy ust. 1 stosuje się odpowiednio do kierującego tramwajem.

5. Badanie psychologiczne jest wykonywane na koszt osoby badanej, chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej.

Art. 124a.147) 1. Działalność gospodarcza w zakresie prowadzenia pracowni psychologicznej jest działalnością regulowaną w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej i wymaga uzyskania wpisu do rejestru przedsiębiorców prowadzących pracownię psychologiczną.

2. Pracownię psychologiczną może prowadzić przedsiębiorca, który:

- 1) posiada siedzibę lub miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) posiada zestaw metod badawczych określonych metodyką oraz warunki lokalowe gwarantujące wykonywanie badań psychologicznych zgodnie ze standardami określonymi w metodyce;
- 3) zatrudnia psychologa uprawnionego do orzekania lub sam jest uprawnionym psychologiem;
- 4) nie jest przedsiębiorcą, w stosunku do którego otwarto likwidację lub ogłoszono upadłość.

3. Organem właściwym do prowadzenia rejestru przedsiębiorców prowadzących pracownię psychologiczną jest marszałek województwa właściwy ze względu na siedzibę przedsiębiorcy lub miejsce zamieszkania uprawnionego psychologa.

4. W przypadku gdy przedsiębiorca wykonuje działalność gospodarczą, o której mowa w ust. 1, w jednostkach organizacyjnych położonych na obszarze różnych województw, jest obowiązany uzyskać wpis w odrębnych właściwych rejestrach na każdą z tych jednostek.

5. Wpis do rejestru przedsiębiorców prowadzących pracownię psychologiczną jest dokonywany na wniosek przedsiębiorcy zawierający następujące dane:

- 1) firmę przedsiębiorcy;
- 2) numer w rejestrze przedsiębiorców albo ewidencji działalności gospodarczej oraz numer identyfikacji podatkowej (NIP), o ile przedsiębiorca taki numer posiada;
- 3) adres zamieszkania lub siedziby;
- 4) adres pracowni psychologicznej;
- 5) zakres prowadzonych badań;
- 6) imiona i nazwiska zatrudnionych psychologów wraz z numerami ich uprawnień.

6. Wraz z wnioskiem przedsiębiorca składa oświadczenie następującej treści:

„Oświadczam, że:

- 1) dane zawarte we wniosku o wpis do rejestru przedsiębiorców prowadzących pracownię psychologiczną są kompletne i zgodne z prawdą;
- 2) znane mi są i spełniam warunki wykonywania działalności gospodarczej w zakresie prowadzenia pracowni psychologicznej, określone w ustawie z dnia 20 czerwca 1997 r. -- Prawo o ruchu drogowym.”.

7. Oświadczenie powinno również zawierać:

- 1) firmę przedsiębiorcy oraz jego siedzibę i adres;
- 2) oznaczenie miejsca i datę złożenia oświadczenia;
- 3) podpis osoby uprawnionej do reprezentowania przedsiębiorcy, ze wskazaniem imienia i nazwiska oraz pełnionej funkcji.

8. W rejestrze przedsiębiorców prowadzących pracownię psychologiczną umieszcza się dane, o których mowa w ust. 5, z wyjątkiem adresu zamieszkania, jeżeli jest on inny niż adres siedziby.

9. Psychologiem uprawnionym do wykonywania badań psychologicznych, o których mowa w art. 124 ust. 1 i 2, przeprowadzania badań psychologicznych i orzekania w zakresie zdolności do prowadzenia pojazdów mechanicznych jest osoba, która:

- 1) posiada prawo wykonywania zawodu psychologa;
- 2) ukończyła podyplomowe studia w zakresie psychologii transportu prowadzone przez szkołę wyższą posiadającą prawo wydawania dyplomów magisterskich kierunku psychologia;
- 3) nie była skazana prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo przeciwko dokumentom lub przestępstwo popełnione w celu osiągnięcia korzyści majątkowych;
- 4) została wpisana do ewidencji psychologów uprawnionych do wykonywania badań psychologicznych.

10. Ewidencję psychologów uprawnionych do wykonywania badań psychologicznych w zakresie psychologii transportu prowadzi marszałek województwa, który:

- 1) wpisuje do ewidencji za opłatą osobę spełniającą warunki określone w ust. 9 pkt 1--3;
- 2) wydaje zaświadczenie o wpisie;
- 3) nadaje numer ewidencyjny.

11. W ewidencji, o której mowa w ust. 10, umieszcza się następujące dane:

- 1) numer ewidencyjny;
- 2) imię i nazwisko oraz numer PESEL;
- 3) adres zamieszkania.

Art. 124b. 1. Marszałek województwa sprawuje nadzór nad wykonywaniem badań psychologicznych.

2.148) W ramach sprawowanego nadzoru marszałek województwa:

- 1) prowadzi kontrolę w zakresie:
  - a) zasad i metodyki prowadzonych badań,
  - b) wymaganej i prowadzonej dokumentacji,
  - c) wydawanych orzeczeń,
  - d) warunków lokalowych;
- 2) w przypadku ustalenia naruszeń warunków wykonywania działalności, może wyznaczyć termin ich usunięcia.

3. 149) Marszałek województwa wydaje decyzję o zakazie prowadzenia przez przedsiębiorcę pracowni psychologicznej, skreślając przedsiębiorcę z rejestru działalności regulowanej, jeżeli przedsiębiorca:

- 1) złożył oświadczenie, o którym mowa w art. 124a ust. 6, niezgodne ze stanem faktycznym;
- 2) nie usunął naruszeń warunków wykonywania działalności gospodarczej w zakresie prowadzenia pracowni psychologicznej w wyznaczonym przez wojewodę terminie;
- 3) rażąco naruszył warunki wykonywania działalności gospodarczej w zakresie prowadzenia pracowni psychologicznej.

3a.150) Rażąco naruszeniem warunków wykonywania działalności gospodarczej w zakresie prowadzenia pracowni psychologicznej jest wydanie orzeczenia psychologicznego niezgodnego ze stanem faktycznym.

4.151) W przypadku wykreślenia przedsiębiorcy z rejestru przedsiębiorców prowadzących pracownię psychologiczną, ponowny wpis do rejestru działalności regulowanej w tym zakresie może nastąpić wyłącznie na zasadach i w terminie określonym w art. 72 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej.

5. 152) Marszałek województwa skreśla psychologa z ewidencji psychologów uprawnionych do wykonywania badań psychologicznych i orzekania w zakresie zdolności do prowadzenia pojazdów mechanicznych w przypadku:

- 1) śmierci psychologa;
- 2) gdy psycholog przestał spełniać wymagania określone w art. 124a ust. 2 pkt 1;
- 3) naruszenia przez niego przepisów, zasad lub metodyki przeprowadzania badań.

Art. 125.153) Minister właściwy do spraw zdrowia w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw transportu, uwzględniając konieczność przyjęcia obiektywnych i niezbędnych kryteriów oceny istnienia lub braku przeciwwskazań psychologicznych do kierowania pojazdem oraz wpływ sprawności psychicznej i fizycznej na zagrożenie bezpieczeństwa ruchu drogowego, określi, w drodze rozporządzenia:

1) szczegółowe warunki i tryb:

- a) kierowania osób na badania psychologiczne,
- b) odwoływania się od orzeczeń psychologicznych;

2)154) szczegółowy tryb uzyskiwania i cofania uprawnień w zakresie przeprowadzania badań psychologicznych i orzekania w zakresie zdolności do prowadzenia pojazdów mechanicznych;

3) warunki, zakres i sposób przeprowadzania badań psychologicznych;

4) sposób postępowania z dokumentacją związaną z przeprowadzaniem badań psychologicznych oraz wzory stosowanych dokumentów;

4a)155) wzór wniosku o wpis do rejestru przedsiębiorców prowadzących pracownię psychologiczną oraz wzór zaświadczenia potwierdzającego wpis przedsiębiorcy do tego rejestru;

5) szczegółowe warunki, jakie musi spełniać pracownia psychologiczna;

6) maksymalne stawki opłat za badania psychologiczne.

Art. 126. 1. Badanie w celu ustalenia zawartości w organizmie alkoholu przeprowadza się przy użyciu urządzeń elektronicznych dokonujących pomiaru stężenia alkoholu w wydychanym powietrzu.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się, jeżeli stan osoby podlegającej badaniu uniemożliwia jego przeprowadzenie urządzeniem elektronicznym. W takim przypadku ustalenie zawartości w organizmie alkoholu następuje na podstawie badania krwi lub moczu.

3. Badanie w celu ustalenia zawartości w organizmie alkoholu może być przeprowadzone również w razie braku zgody kierującego, o czym należy go uprzedzić.

4. Warunki oraz sposób przeprowadzania badań, o których mowa w ust. 1 i 2, określają odrębne przepisy.

Art. 127. 1. Badanie w celu ustalenia w organizmie obecności środka działającego podobnie do alkoholu przeprowadza się przy użyciu metod niewymagających badania laboratoryjnego.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się, jeżeli stan osoby podlegającej badaniu uniemożliwia jego przeprowadzenie metodą niewymagającą badania laboratoryjnego. W takim przypadku ustalenie w organizmie obecności środka działającego podobnie do alkoholu następuje na podstawie badania krwi lub moczu.

3. Badanie w celu ustalenia obecności w organizmie środka działającego podobnie do alkoholu może być przeprowadzone również w razie braku zgody kierującego, o czym należy go uprzedzić.

4. Minister właściwy do spraw zdrowia, kierując się skutkami oddziaływania na organizm kierowcy środków działających podobnie do alkoholu, określi, w drodze rozporządzenia:

1) wykaz tych środków;

2) warunki i sposób przeprowadzania badań na ich obecność w organizmie.

Art. 128. 1. W razie uczestniczenia w wypadku drogowym, w którym jest zabity lub ranny, kierujący pojazdem jest poddawany badaniu na zawartość w organizmie alkoholu lub środka działającego podobnie do alkoholu.

2. Badaniu, o którym mowa w ust. 1, można poddać także inną osobę, jeżeli zachodzi uzasadnione podejrzenie, że mogła kierować pojazdem uczestniczącym w wypadku drogowym, w którym jest zabity lub ranny.

3. Osoby, o których mowa w ust. 1 i 2, mają prawo żądać od organu kontroli ruchu drogowego przeprowadzenia

badania krwi lub moczu w celu ustalenia zawartości w organizmie alkoholu lub środka działającego podobnie do alkoholu.

DZIAŁ V

Kontrola ruchu drogowego

Rozdział 1

Uprawnienia Policji

Art. 129. 1. Czuwanie nad bezpieczeństwem i porządkiem ruchu na drogach, kierowanie ruchem i jego kontrolowanie należą do zadań Policji.

2. Policjant, w związku z wykonywaniem czynności określonych w ust. 1, jest uprawniony do:

1) legitymowania uczestnika ruchu i wydawania mu wiążących poleceń co do sposobu korzystania z drogi lub używania pojazdu;

2) sprawdzania dokumentów wymaganych w związku z kierowaniem pojazdem i jego używaniem, zaświadczenie, o którym mowa w art. 95a ust. 1 pkt 2, a także dokumentu stwierdzającego zawarcie umowy obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu lub stwierdzającego opłacenie składki tego ubezpieczenia;

3) żądania poddania się przez kierującego pojazdem lub przez inną osobę, w stosunku do której zachodzi uzasadnione podejrzenie, że mogła kierować pojazdem, badaniu w celu ustalenia zawartości w organizmie alkoholu lub środka działającego podobnie do alkoholu;

4) sprawdzania stanu technicznego, wyposażenia, ładunku, wymiarów, masy lub nacisku osi pojazdu znajdującego się na drodze;

5) sprawdzania zapisów urządzenia rejestrującego samoczynnie prędkość jazdy, czas jazdy oraz postoju;

6) zatrzymania, w przypadkach przewidzianych w ustawie, dokumentów stwierdzających uprawnienie do kierowania pojazdem lub jego używania oraz karty kierowcy w przypadkach przewidzianych w art. 14 ust. 4 lit. c rozporządzenia Rady (EWG) nr 3821/85 z dnia 20 grudnia 1985 r. w sprawie urządzeń rejestrujących stosowanych w transporcie drogowym (Dz. Urz. WE L 370 z 31.12.1985, str. 8 oraz Dz. Urz. WE L 274 z 9.10.1998, str. 1) zmienionego rozporządzeniem Rady (WE) nr 2135/98 z dnia 24 września 1998 r. zmieniającym rozporządzenie Rady (EWG) nr 3821/85 w sprawie urządzeń rejestrujących stosowanych w transporcie drogowym oraz dyrektywę nr 88/599/EWG dotyczącą stosowania rozporządzeń Rady (EWG) nr 3820/85 i Rady (EWG) nr 3821/85 (Dz. Urz. WE L 274 z 09.10.1998, str. 1);;

7) wydawania poleceń:

a) osobie, która spowodowała przeszkodę utrudniającą ruch drogowy lub zagrażającą jego bezpieczeństwu, albo osobie odpowiedzialnej za utrzymanie drogi,

b) kontrolowanemu uczestnikowi ruchu -- co do sposobu jego zachowania;

8) uniemożliwienia:

a) kierowania pojazdem osobie znajdującej się w stanie nietrzeźwości lub w stanie po użyciu alkoholu albo środka działającego podobnie do alkoholu,

b) korzystania z pojazdu, którego stan techniczny, ładunek, masa lub nacisk osi zagrażają bezpieczeństwu lub porządkowi ruchu, powodują uszkodzenie drogi albo naruszają wymagania ochrony środowiska,

c) korzystania z pojazdu, jeżeli kierujący nim nie okazał dokumentu stwierdzającego zawarcie umowy obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu lub stwierdzającego opłacenie składki tego ubezpieczenia,

d) kierowania pojazdem przez osobę nieposiadającą wymaganych dokumentów uprawniających do kierowania lub używania pojazdu;

9) używania przyrządów kontrolno-pomiarowych, a w szczególności do badania pojazdu, określania jego masy, nacisku osi lub prędkości, stwierdzania naruszenia wymagań ochrony środowiska oraz do stwierdzania stanu trzeźwości kierującego;

10) usuwania lub przemieszczania pojazdu w przypadkach, o których mowa w art. 130a ust. 1--3;

- 11) kontroli przewozu drogowego towarów niebezpiecznych oraz wymagań związanych z tym przewozem;
- 12) używania urządzeń nagłaśniających, sygnalizacyjnych lub świetlnych, służących do wydawania wiążących poleceń uczestnikowi ruchu;
- 13) występowania w uzasadnionym przypadku z wnioskiem o ocenę stanu zdrowia kierującego pojazdem;
- 14) pilotowania pojazdów, których wymiary, masa lub naciski osi przekraczają określone wielkości; pilotowanie wykonywane jest za opłatą ponoszoną przez właściciela lub posiadacza pojazdu.

3. Przepisów ust. 2 pkt 3, 4 i 6 nie stosuje się do szefów i cudzoziemskiego personelu przedstawicielstw dyplomatycznych, urzędów konsularnych i misji specjalnych państw obcych oraz organizacji międzynarodowych, korzystających z przywilejów i immunitetów dyplomatycznych lub konsularnych na mocy ustaw, umów bądź powszechnie uznanych zwyczajów międzynarodowych lub na zasadzie wzajemności, oraz do innych osób korzystających z tych przywilejów i immunitetów.

4. Kontrola ruchu drogowego w stosunku do kierujących pojazdami Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej³⁾ oraz w stosunku do żołnierzy pełniących czynną służbę wojskową kierujących innymi pojazdami, a także kierowanie ruchem drogowym w związku z pilotowaniem kolumn wojskowych należy również do Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organów porządkowych. W tym zakresie Żandarmerii Wojskowej i wojskowym organom porządkowym przysługują uprawnienia policjantów określone w ust. 2.

4a.157a) Kontrolę ruchu drogowego mogą przeprowadzać także funkcjonariusze Straży Granicznej lub organów celnych, którym przysługują uprawnienia, o których mowa w ust. 2 pkt 1--5 i 7--12 oraz w art. 130a ust. 4 pkt 1.

4b. Dodatkowo funkcjonariusze ci mogą odmówić prawa przekroczenia granicy pojazdem, jeżeli:

- 1) pojazd kierowany jest przez osobę znajdującą się w stanie nietrzeźwości lub stanie po użyciu alkoholu albo środka działającego podobnie do alkoholu, jeżeli nie ma możliwości zabezpieczenia pojazdu w inny sposób;
- 2) pojazd kierowany jest przez osobę nieposiadającą przy sobie wymaganych dokumentów uprawniających do kierowania pojazdem lub używania pojazdu, dokumentu stwierdzającego zawarcie umowy obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu lub stwierdzającego opłacenie składki tego ubezpieczenia;
- 3) stan techniczny pojazdu zagraża bezpieczeństwu ruchu drogowego, powoduje uszkodzenie drogi albo narusza wymagania ochrony środowiska;
- 4) pojazd przekracza dopuszczalną masę całkowitą lub naciski osi określone w przepisach ruchu drogowego.

5. Minister właściwy do spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw transportu, kierując się w szczególności możliwością zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz rzeczywistymi kosztami ponoszonymi przez Policję w związku z pilotowaniem pojazdów, określi, w drodze rozporządzenia, warunki i sposób pilotowania pojazdów, których wymiary, masa lub naciski osi przekraczają dopuszczalne wielkości, oraz określi wysokość opłat uiszczanych przez ich właścicieli lub posiadaczy.

Art. 129a. Kontrola ruchu drogowego w stosunku do kierujących pojazdami, którzy wykonują transport drogowy lub przewóz na potrzeby własne, należy również do inspektorów Inspekcji Transportu Drogowego. W tym zakresie inspektorom przysługują uprawnienia określone w art. 129 ust. 2.

Art. 130. 1. Policja prowadzi ewidencję kierowców naruszających przepisy ruchu drogowego. Określonemu naruszeniu przypisuje się odpowiednią liczbę punktów w skali od 0 do 10 i wpisuje się do tej ewidencji.

1a. W ewidencji policja wpisuje także naruszenia przepisów ruchu drogowego, którym nie przypisano wartości punktowej.

2. Punkty za naruszenie przepisów ruchu drogowego wpisane do ewidencji usuwa się po upływie 1 roku od dnia naruszenia, chyba że przed upływem tego okresu kierowca dopuścił się naruszeń, za które na podstawie prawomocnych rozstrzygnięć przypisana liczba punktów przekroczyłaby 24 punkty lub w przypadku kierowców, o których mowa w art. 140 ust. 1 pkt 3 -- 20 punktów.

3. Kierowca wpisany do ewidencji, o której mowa w ust. 1, może na własny koszt uczestniczyć w szkoleniu, którego odbycie spowoduje zmniejszenie liczby punktów za naruszenie przepisów ruchu drogowego. Nie dotyczy to kierowcy w okresie 1 roku od dnia wydania po raz pierwszy prawa jazdy.

3a. Przepisy ust. 1--3 stosuje się do osób posiadających pozwolenie do kierowania tramwajem.

4. Minister właściwy do spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw transportu oraz Ministrem Sprawiedliwości, mając na uwadze dyscyplinowanie i wdrażanie kierujących pojazdami do przestrzegania

przepisów ustawy oraz zapobieganie wielokrotnemu naruszaniu przepisów ruchu drogowego, określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) sposób punktowania i liczbę punktów odpowiadających naruszeniu przepisów ruchu drogowego;
- 2) warunki i sposób prowadzenia ewidencji, o której mowa w ust. 1, oraz tryb występowania z wnioskami o kontrolne sprawdzenie kwalifikacji;
- 3) program szkolenia i jednostki upoważnione do prowadzenia szkolenia, o którym mowa w ust. 3;
- 4) liczbę punktów odejmowanych z tytułu odbytego szkolenia;
- 5) podmioty uprawnione do uzyskiwania informacji zawartych w ewidencji, o której mowa w ust. 1.

Art. 130a. 1. Pojazd jest usuwany z drogi na koszt właściciela w przypadku:

- 1) pozostawienia pojazdu w miejscu, gdzie jest to zabronione i utrudnia ruch lub w inny sposób zagraża bezpieczeństwu;
- 2) nieokazania przez kierującego dokumentu stwierdzającego zawarcie umowy obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu lub stwierdzającego opłacenie składki tego ubezpieczenia;
- 3) przekroczenia wymiarów, dopuszczalnej masy całkowitej lub nacisku osi określonych w przepisach ruchu drogowego.

2. Pojazd może być usunięty z drogi na koszt właściciela, jeżeli nie ma możliwości zabezpieczenia go w inny sposób, w przypadku gdy:

- 1) kierowała nim osoba:
    - a) znajdująca się w stanie nietrzeźwości lub w stanie po użyciu alkoholu albo środka działającego podobnie do alkoholu,
    - b) nieposiadająca przy sobie dokumentów uprawniających do kierowania lub używania pojazdu;
  - 2) jego stan techniczny zagraża bezpieczeństwu ruchu drogowego, powoduje uszkodzenie drogi albo narusza wymagania ochrony środowiska.
3. Pojazd może być przemieszczony lub usunięty z drogi, jeżeli utrudnia prowadzenie akcji ratowniczej.

4. 158) Decyzję o przemieszczeniu lub usunięciu pojazdu z drogi podejmuje:

- 1) policjant -- w sytuacjach, o których mowa w ust. 1--3;
- 2) strażnik gminny (miejski) -- w sytuacji, o której mowa w ust. 1 pkt 1;
- 3) osoba dowodząca akcją ratowniczą -- w sytuacji, o której mowa w ust. 3.

5. (utracił moc).

5a. W przypadkach określonych w ust. 1 i 2 pojazd jest usuwany z drogi przez jednostkę wyznaczoną przez starostę.

5b. Starosta, wyznaczając jednostkę do usuwania pojazdów, kieruje się przesłankami zachowania rzetelności oraz zapewnienia najwyższej jakości świadczonych usług, a w szczególności bierze pod uwagę:

- 1) standard wyposażenia i oznakowania pojazdu przeznaczonego do usuwania lub przemieszczania pojazdów;
- 2) liczbę i rodzaj pojazdów przystosowanych do usuwania lub przemieszczania pojazdów, stosownie do wielkości obszaru świadczonych usług;
- 3) deklarowany czas przybycia na miejsce zdarzenia;
- 4) zobowiązanie jednostki do realizacji każdego zlecenia usunięcia pojazdu z drogi;
- 5) opinię właściwego miejscowo komendanta powiatowego Policji w zakresie dotychczasowego przebiegu ewentualnej współpracy jednostki z Policją;
- 6) konieczność zachowania warunków konkurencji;
- 7) proponowaną cenę usługi.

5c. Pojazd usunięty z drogi, w przypadkach określonych w ust. 1 i 2, umieszcza się na wyznaczonym przez starostę parkingu strzeżonym do czasu uiszczenia opłaty za jego usunięcie i parkowanie.

5d. Starosta, wyznaczając jednostkę do prowadzenia parkingu strzeżonego, kieruje się przesłankami rzetelności oraz zapewnienia najwyższej jakości świadczonych usług, a w szczególności bierze pod uwagę:

- 1) standard wyposażenia parkingu strzeżonego, a zwłaszcza rodzaj ogrodzenia, oświetlenie i monitoring;
- 2) liczbę miejsc do parkowania pojazdów;
- 3) proponowany rodzaj zabezpieczenia pojazdów;
- 4) warunki utrzymywania pojazdów, a zwłaszcza pojazdów z uszkodzeniami powypadkowymi;
- 5) miejsce położenia parkingu;
- 6) opinię właściwego miejscowo komendanta powiatowego Policji w zakresie dotychczasowego przebiegu ewentualnej współpracy jednostki z Policją;
- 7) zobowiązanie jednostki do realizacji każdego zlecenia umieszczenia pojazdu na parkingu strzeżonym;
- 8) konieczność zachowania warunków konkurencji;
- 9) proponowaną cenę usługi.

5e. Wyznaczenie jednostki usuwającej pojazd oraz prowadzącej parking strzeżony, na którym umieszcza się usunięty pojazd, następuje poprzez wybór najkorzystniejszej oferty z uwzględnieniem warunków określonych w ust. 5b i 5d. Wyznaczenie następuje na czas określony, nie dłuższy niż 3 lata. Starosta może wyznaczyć więcej niż jedną jednostkę.

6. Wysokość opłat, o których mowa w ust. 5c, ustala rada powiatu.

7. Wydanie pojazdu następuje po okazaniu dowodu uiszczenia opłaty, o której mowa w ust. 6.

8. Pojazd może być unieruchomiony przez zastosowanie urządzenia do blokowania kół w przypadku pozostawienia go w miejscu, gdzie jest to zabronione, lecz nieutrudniającego ruchu lub niezagrażającego bezpieczeństwu.

9. Pojazd unieruchamia Policja lub straż gminna (miejska).

10. Pojazd usunięty w trybie określonym w ust. 1 lub 2 i nieodebrany przez uprawnioną osobę w terminie 6 miesięcy od dnia usunięcia uznaje się za porzucony z zamiarem wyzbycia się. Pojazd ten przechodzi na rzecz Skarbu Państwa z mocy ustawy.

11. Minister właściwy do spraw wewnętrznych, kierując się zasadą zagwarantowania ochrony prawa własności oraz potrzebą zapewnienia porządku na drogach publicznych i bezpieczeństwa ruchu drogowego, określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) tryb oraz warunki współdziałania z Policją i innymi podmiotami uprawnionymi do podejmowania decyzji o usunięciu pojazdu jednostek usuwających pojazdy lub prowadzących strzeżone parkingi;
- 2) tryb i warunki wydawania pojazdu z parkingu;
- 3) tryb postępowania w zakresie przejścia pojazdu na rzecz Skarbu Państwa.

Art. 131. 1. Minister właściwy do spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw transportu i Ministrem Obrony Narodowej, uwzględniając potrzebę zapewnienia bezpieczeństwa i porządku w czasie wykonywania kontroli drogowej oraz sprawne wykonywanie czynności w tym zakresie, określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) organizację, warunki i sposób wykonywania kontroli ruchu drogowego;
- 2) warunki i tryb udzielania upoważnień do zatrzymywania pojazdów lub wykonywania niektórych czynności z zakresu kontroli ruchu drogowego przez funkcjonariuszy innych organów oraz strażników straży gminnych (miejskich);
- 3) wymagany sposób zachowania się kontrolowanego uczestnika ruchu.

2. Minister Obrony Narodowej, uwzględniając potrzebę zapewnienia bezpieczeństwa i porządku w czasie wykonywania kontroli drogowej oraz sprawne wykonywanie czynności w tym zakresie, w porozumieniu z ministrami właściwymi do spraw transportu oraz spraw wewnętrznych, określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) organizację, warunki i sposób wykonywania czynności, o których mowa w art. 129 ust. 4;
- 2) warunki i tryb współdziałania Żandarmerii Wojskowej z Policją w sprawach, o których mowa w art. 130 ust. 1.

Rozdział 2

Zatrzymywanie i zwracanie dowodów rejestracyjnych

Art. 132. 1. Policjant zatrzyma dowód rejestracyjny (pozwolenie czasowe) w razie:

- 1) stwierdzenia lub uzasadnionego przypuszczenia, że pojazd:
    - a)159) zagraża bezpieczeństwu w szczególności po wypadku drogowym, w którym zostały uszkodzone zasadnicze elementy nośne konstrukcji nadwozia, podwozia lub ramy,
    - b) zagraża porządkowi ruchu,
    - c) narusza wymagania ochrony środowiska;
  - 2) stwierdzenia, że pojazd nie został poddany badaniu technicznemu w wyznaczonym terminie lub termin badania nie został wyznaczony prawidłowo;
  - 3) stwierdzenia zniszczenia dowodu rejestracyjnego (pozwolenia czasowego) w stopniu powodującym jego nieczytelność;
  - 4) uzasadnionego podejrzenia podrobienia lub przerobienia dowodu rejestracyjnego (pozwolenia czasowego);
  - 5) stwierdzenia, że badanie techniczne zostało dokonane przez jednostkę do tego nieupoważnioną;
  - 6) nieokazania przez kierującego dokumentu stwierdzającego zawarcie umowy obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu lub nieokazania dokumentu stwierdzającego opłacenie składki tego ubezpieczenia;
  - 7) uzasadnionego przypuszczenia, że dane w nim zawarte nie odpowiadają stanowi faktycznemu.
2. W razie zatrzymania dowodu rejestracyjnego (pozwolenia czasowego), policjant wydaje kierowcy pokwitowanie. Może on zezwolić na używanie pojazdu przez czas nieprzekraczający 7 dni, określając warunki tego używania w pokwitowaniu. Zezwolenie nie może być wydane w przypadkach, o których mowa w ust. 1 pkt 1 lit. a i c oraz w pkt 6.
3. Zatrzymany dokument, z wyjątkiem przypadków określonych w ust. 1 pkt 4, 6 i 7, odpowiedni organ Policji przesyła niezwłocznie organowi, który go wydał, z zastrzeżeniem ust. 5.

3a.160) Odpowiednie organy Policji zawiadomią właściwego dyrektora izby skarbowej o fakcie zatrzymania dowodu rejestracyjnego w przypadku powzięcia uzasadnionego przypuszczenia, o którym mowa w ust. 1 pkt 7, w sytuacji, gdy dotyczy to spełnienia przez pojazd wymagań technicznych określonych w przepisach ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług.

4. W przypadkach określonych w ust. 1 pkt 1, 3 i 4 dowód rejestracyjny (pozwolenie czasowe) zatrzyma również jednostka upoważniona do przeprowadzania badań technicznych. Przepisy ust. 2 i 3 stosuje się odpowiednio.
5. Zatrzymany dokument pojazdu zarejestrowanego za granicą, z wyjątkiem przypadków określonych w ust. 1 pkt 4 i 6, pozostawia się w jednostce Policji przez okres 7 dni. Po upływie tego terminu dokument przekazywany jest przedstawicielstwu państwa, w którym pojazd jest zarejestrowany.
6. Zwrot zatrzymanego dokumentu następuje niezwłocznie po ustaniu przyczyny uzasadniającej jego zatrzymanie, z zastrzeżeniem art. 133.

Art. 133. 1. W przypadku określonym w art. 132 ust. 1 pkt 6 odpowiedni organ Policji zwraca zatrzymany dokument po przedstawieniu dokumentu stwierdzającego zawarcie umowy obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu lub stwierdzającego opłacenie składki tego ubezpieczenia.

2. W przypadku pojazdu zarejestrowanego za granicą, jeżeli z przedstawionego dokumentu stwierdzającego zawarcie umowy obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu wynika, że przed zatrzymaniem dowodu rejestracyjnego umowa ta nie była zawarta, warunkiem zwrotu zatrzymanego dokumentu jest dodatkowo wniesienie opłaty za niespełnienie obowiązku zawarcia umowy ubezpieczenia określonej w odrębnych przepisach.

Art. 134. W stosunku do pojazdów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej³⁾ oraz innych pojazdów kierowanych przez

żołnierzy pełniących czynną służbę wojskową uprawnienia i obowiązki policjantów określone w art. 132 ust. 1--3 i art. 133 ust. 1 wykonują również żołnierze Żandarmerii Wojskowej.

Art. 134a. W stosunku do pojazdów wykonujących transport drogowy lub przewóz na potrzeby własne, uprawnienia i obowiązki policjantów oraz organów Policji określone w art. 132 ust. 1--3, 5 i 6 oraz w art. 133 wykonują również odpowiednio inspektorzy Inspekcji Transportu Drogowego oraz organy tej inspekcji.

Rozdział 3

Zatrzymywanie praw jazdy i pozwoleń oraz cofanie i przywracanie uprawnień do kierowania pojazdami

Art. 135. 1. Policjant:

1) zatrzyma prawo jazdy za pokwitowaniem w razie:

- a) stwierdzenia, że kierujący pojazdem znajduje się w stanie nietrzeźwości lub w stanie po użyciu alkoholu albo środka działającego podobnie do alkoholu,
- b) stwierdzenia zniszczenia prawa jazdy w stopniu powodującym jego nieczytelność,
- c) podejrzenia podrobienia lub przerobienia prawa jazdy,
- d) gdy upłynął termin ważności prawa jazdy,
- e) gdy wobec kierującego pojazdem wydane zostało postanowienie lub decyzja o zatrzymaniu prawa jazdy,
- f) gdy wobec kierującego pojazdem orzeczono zakaz prowadzenia pojazdów lub wydano decyzję o cofnięciu prawa jazdy,
- g) przekroczenia przez kierującego pojazdem liczby 24 punktów za naruszenie przepisów ruchu drogowego,
- h) przekroczenia przez kierującego pojazdem, w okresie 1 roku od dnia wydania po raz pierwszy prawa jazdy, liczby 20 punktów za naruszenie przepisów ruchu drogowego;

2) może zatrzymać prawo jazdy za pokwitowaniem w razie uzasadnionego podejrzenia, że kierowca popełnił przestępstwo lub wykroczenie, za które może być orzeczony zakaz prowadzenia pojazdów.

2. Pokwitowanie zatrzymania prawa jazdy z przyczyn, o których mowa w ust. 1 pkt 1 lit. b--d oraz w pkt 2, uprawnia do kierowania pojazdem w ciągu 7 dni.

Art. 136. 1. Zatrzymane prawo jazdy, z wyjątkiem przypadku określonego w art. 135 ust. 1 pkt 1 lit. c. Policja przekazuje niezwłocznie, nie później niż w ciągu 7 dni, według właściwości, sądowi uprawnionemu do rozpoznania sprawy o wykroczenie, prokuratorowi lub staroście.

2. W razie przeprowadzenia badania krwi lub moczu dla oceny trzeźwości lub zawartości środka działającego podobnie do alkoholu, prawo jazdy przekazuje się wraz z wynikiem tego badania. Jeżeli jednak wynik tego badania nie został uzyskany w ciągu 30 dni od dnia zatrzymania prawa jazdy, należy niezwłocznie zwrócić je właścicielowi.

Art. 137. 1. Postanowienie o zatrzymaniu prawa jazdy, w przypadkach określonych w art. 135 ust. 1 pkt 1 lit. a oraz pkt 2, wydaje w terminie 14 dni od dnia otrzymania prawa jazdy:

- 1) prokurator -- w toku postępowania przygotowawczego, a sąd -- po przekazaniu sprawy do sądu;
- 2) w sprawie o wykroczenie -- sąd właściwy do rozpoznania sprawy.

2. O wydaniu postanowienia o zatrzymaniu prawa jazdy zawiadamia się właściwego starostę.

3. Na postanowienie o zatrzymaniu prawa jazdy służy zażalenie.

Art. 138. 1. Decyzję o zatrzymaniu prawa jazdy, w przypadkach określonych w art. 135 ust. 1 pkt 1 lit. d i g, wydaje starosta.

2. Zwrot zatrzymanego prawa jazdy następuje po ustaniu przyczyny zatrzymania, z zastrzeżeniem art. 114 ust. 4.

Art. 139. 1. Przepisy art. 135--138 stosuje się odpowiednio do pozwolenia do kierowania tramwajem.

2. Przepisu art. 135 nie stosuje się do szefów i cudzoziemskiego personelu przedstawicielstw dyplomatycznych, urzędów konsularnych państw obcych oraz misji specjalnych i organizacji międzynarodowych korzystających z przywilejów i

immunitetów dyplomatycznych lub konsularnych na mocy ustaw, umów bądź powszechnie uznanych zwyczajów międzynarodowych lub na zasadzie wzajemności, a także do innych osób korzystających z tych przywilejów i immunitetów.

3. W stosunku do żołnierzy pełniących czynną służbę wojskową oraz innych osób kierujących pojazdami Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej³⁾ uprawnienia i obowiązki policjantów określone w art. 135 ust. 1 i art. 136 ust. 1 wykonują również żołnierze Żandarmerii Wojskowej.

4. W stosunku do kierujących pojazdami, którzy wykonują transport drogowy lub przewóz na potrzeby własne, uprawnienia i obowiązki policjantów określone w art. 135 ust. 1 i art. 136 ust. 1 wykonują również inspektorzy Inspekcji Transportu Drogowego.

Art. 140. 1. Decyzję o cofnięciu uprawnienia do kierowania pojazdem silnikowym wydaje starosta w razie:

1) stwierdzenia na podstawie orzeczenia lekarskiego istnienia przeciwwskazań zdrowotnych do kierowania pojazdem;

1a) stwierdzenia na podstawie orzeczenia psychologicznego, wydanego po przeprowadzeniu badania psychologicznego w trybie określonym w art. 124 ust. 1 pkt 2 i 3, istnienia przeciwwskazań psychologicznych do kierowania pojazdem;

2) utraty przez kierowcę kwalifikacji, co stwierdza się na podstawie wyniku egzaminu państwowego;

3) przekroczenia, w okresie 1 roku od dnia wydania po raz pierwszy prawa jazdy, liczby 20 punktów za naruszenie przepisów ruchu drogowego; decyzja o cofnięciu uprawnienia wydawana jest na wniosek komendanta wojewódzkiego Policji;

4) niepoddania się:

a) sprawdzeniu kwalifikacji w trybie określonym w art. 114 ust. 1 pkt 1,

b) badaniu lekarskiemu w trybie określonym w art. 122 ust. 1 pkt 3--5,

c) badaniu psychologicznemu w trybie określonym w art. 124 ust. 1 pkt 2 lub 3.

2. Decyzję o przywróceniu kierowcy uprawnienia do kierowania pojazdem silnikowym, z wyjątkiem przypadku określonego w ust. 1 pkt 3, wydaje starosta po ustaniu przyczyn, które spowodowały jego cofnięcie.

3. Przepisy ust. 1--2 stosuje się odpowiednio do pozwolenia do kierowania tramwajem.

4. Decyzję o cofnięciu lub przywróceniu uprawnienia do kierowania pojazdem silnikowym szefom i cudzoziemskiemu personelowi przedstawicielstw dyplomatycznych, urzędów konsularnych i misji specjalnych państw obcych oraz organizacji międzynarodowych korzystających z przywilejów i immunitetów dyplomatycznych lub konsularnych na mocy ustaw, umów bądź powszechnie uznanych zwyczajów międzynarodowych lub na zasadzie wzajemności oraz innym osobom korzystającym z tych przywilejów i immunitetów wydaje marszałek województwa mazowieckiego.

5. Minister właściwy do spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw transportu, kierując się koniecznością zapobieżenia uczestnictwu w ruchu drogowym sprawców wielokrotnych naruszeń przepisów ruchu drogowego, określi, w drodze rozporządzenia, warunki i tryb wnioskowania o cofnięcie uprawnień do kierowania pojazdami silnikowymi osobom, o których mowa w ust. 1 pkt 3.

Art. 140a. Zadania i kompetencje określone w art. 138 ust. 1 i art. 140 ust. 1--3 nie mogą być powierzone w drodze porozumienia gminie. Przepis ten nie dotyczy powiatu warszawskiego⁶⁸⁾.

DZIAŁ Va

Działania na rzecz bezpieczeństwa ruchu drogowego

Art. 140b. 1. Tworzy się Krajową Radę Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego, zwaną dalej „Krajową Radą”.

2. Krajowa Rada działa przy ministrze właściwym do spraw transportu jako międzyresortowy organ pomocniczy Rady Ministrów w sprawach bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Art. 140c. 1. Krajowa Rada określa kierunki i koordynuje działania administracji rządowej w sprawach bezpieczeństwa ruchu drogowego.

2. Do zadań Krajowej Rady w zakresie poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego należy w szczególności:

1) proponowanie kierunków polityki państwa;

- 2) opracowywanie programów poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego w oparciu o propozycje przedstawiane przez właściwych ministrów i ocena ich realizacji;
- 3) inicjowanie badań naukowych;
- 4) inicjowanie i opiniowanie projektów aktów prawnych oraz umów międzynarodowych;
- 5) inicjowanie kształcenia kadr administracji publicznej;
- 6) inicjowanie współpracy zagranicznej;
- 7) współpraca z właściwymi organizacjami społecznymi i instytucjami pozarządowymi;
- 8) inicjowanie działalności edukacyjno-informacyjnej;
- 9) analizowanie i ocena podejmowanych działań.

Art. 140d. W skład Krajowej Rady wchodzi:

- 1) Przewodniczący -- minister właściwy do spraw transportu;
- 2) zastępcy Przewodniczącego:
  - a) sekretarz lub podsekretarz stanu w ministerstwie właściwym do spraw wewnętrznych,
  - b) sekretarz lub podsekretarz stanu w ministerstwie właściwym do spraw transportu;
- 3) sekretarz Krajowej Rady wskazany przez ministra właściwego do spraw transportu;
- 4) członkowie Krajowej Rady wskazani przez: Prezesa Rady Ministrów spośród wojewodów, Ministra Obrony Narodowej, Ministra Sprawiedliwości oraz ministrów właściwych do spraw: administracji publicznej, budżetu, finansów publicznych, gospodarki, gospodarki przestrzennej i mieszkaniowej¹⁶¹), oświaty i wychowania, środowiska, transportu, wewnętrznych, pracy oraz Komendanta Głównego Policji, Komendanta Głównego Straży Pożarnej, Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych i Autostrad.

Art. 140e. 1. Przewodniczący Krajowej Rady kieruje jej pracami i reprezentuje ją na zewnątrz.

2. Przewodniczący Krajowej Rady otrzymuje od ministrów i innych organów, których przedstawiciele są członkami Krajowej Rady:

- 1) sprawozdania i informacje dotyczące realizacji zadań określonych w programach bezpieczeństwa ruchu drogowego;
  - 2) informacje dotyczące stanu bezpieczeństwa ruchu drogowego.
3. Przewodniczący Krajowej Rady składa Radzie Ministrów corocznie, do końca marca, sprawozdanie dotyczące stanu bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz działań realizowanych w tym zakresie.
4. Prezes Rady Ministrów składa Sejmowi, Senatowi i Prezydentowi corocznie, do końca kwietnia, sprawozdanie dotyczące stanu bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz działań realizowanych w tym zakresie.

Art. 140f. 1. Krajowa Rada wykonuje swoje zadania przy pomocy Sekretariatu Krajowej Rady.

2. Sekretariat Krajowej Rady działa jako wewnętrzna jednostka organizacyjna ministra właściwego do spraw transportu.
3. Szczegółową organizację i tryb prac Krajowej Rady określa regulamin przyjęty w drodze uchwały na pierwszym posiedzeniu Krajowej Rady.

Art. 140g. 1. Tworzy się Wojewódzką Radę Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego, zwaną dalej „Wojewódzką Radą”.

2. Wojewódzka Rada działa przy marszałku województwa, jako wojewódzki zespół koordynacyjny w sprawach bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Art. 140h. 1. Wojewódzka Rada koordynuje i określa kierunki działań administracji publicznej w sprawach bezpieczeństwa ruchu drogowego.

2. Do zadań Wojewódzkiej Rady w zakresie, o którym mowa w ust. 1, należy w szczególności:

- 1) opracowywanie regionalnych programów poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego;

- 2) opiniowanie projektów aktów prawa miejscowego w zakresie bezpieczeństwa ruchu drogowego;
- 3) zatwierdzanie planu wydatków wojewódzkich ośrodków ruchu drogowego w części przeznaczonej na poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego;
- 4) inicjowanie kształcenia kadr administracji publicznej i szkolenie w zakresie bezpieczeństwa ruchu drogowego;
- 5) inicjowanie współpracy międzywojewódzkiej;
- 6) współpraca z właściwymi organizacjami społecznymi i instytucjami pozarządowymi;
- 7) inicjowanie działalności edukacyjno-informacyjnej;
- 8) analizowanie i ocena podejmowanych działań.

Art. 140i. W skład Wojewódzkiej Rady wchodzi:

- 1) przewodniczący -- marszałek województwa;
- 2) zastępcy przewodniczącego:
  - a) wojewoda,
  - b) wojewódzki komendant Policji;
- 3) sekretarz -- wskazany przez marszałka województwa;
- 4) członkowie Wojewódzkiej Rady wskazani przez wojewodę, zarząd województwa, zarządy powiatów, wójtów (burmistrzów, prezydentów miast), komendanta wojewódzkiego Policji, Komendanta Państwowej Straży Pożarnej, dyrektora właściwego oddziału terenowego Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad, zarząd dróg wojewódzkich, zarządy dróg powiatowych, wojewódzkiego kuratora oświaty.

Art. 140j. 1. Przewodniczący Wojewódzkiej Rady kieruje jej pracami i reprezentuje ją na zewnątrz.

2. Przewodniczący Wojewódzkiej Rady otrzymuje od organów, których przedstawiciele są członkami Wojewódzkiej Rady:

- 1) sprawozdania i informacje dotyczące realizacji zadań określonych w programach bezpieczeństwa ruchu drogowego;
- 2) informacje dotyczące stanu bezpieczeństwa ruchu drogowego.

3. Przewodniczący Wojewódzkiej Rady składa Przewodniczącemu Krajowej Rady corocznie, do końca stycznia, sprawozdanie dotyczące stanu bezpieczeństwa ruchu drogowego na terenie województwa oraz działań realizowanych w tym zakresie.

Art. 140k. Obsługę Wojewódzkiej Rady zapewnia wyznaczony przez marszałka województwa wojewódzki ośrodek ruchu drogowego.

Art. 140l. W pracach Krajowej Rady i Wojewódzkiej Rady mogą brać udział z głosem doradczym:

- 1) przedstawiciele organizacji pozarządowych, których statutowy zakres działalności obejmuje zagadnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego;
- 2) pracownicy naukowcy wyższych uczelni lub jednostek badawczo-rozwojowych;
- 3) niezależni eksperci.

DZIAŁ VI

Zmiany w przepisach obowiązujących oraz przepisy przejściowe i końcowe

Art. 141--143. (pominięte).162)

Art. 144. (uchylony).163)

Art. 145--148. (pominięte).162)

Art. 149. Minister właściwy do spraw transportu w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej, ministrem właściwym

do spraw wewnętrznych oraz Ministrem Sprawiedliwości, kierując się potrzebą zapewnienia stabilnego obrotu pojazdami samochodowymi, może określić, w drodze rozporządzenia:

1) obowiązek uzyskania karty pojazdu przez właścicieli pojazdów zarejestrowanych przed dniem, o którym mowa w art. 152 pkt 3;

2) warunki, terminy i tryb uzyskiwania karty pojazdu przez osoby, o których mowa w pkt 1, organy właściwe do ich wydania, dokumenty stosowane w tych sprawach oraz wysokość opłaty za wydanie karty pojazdu.

Art. 150. 1.164) Prawa jazdy i inne dokumenty uprawniające do kierowania pojazdami lub potwierdzające dodatkowe kwalifikacje i wymagania w stosunku do kierujących pojazdami, wydane na podstawie dotychczasowych przepisów, zachowują ważność do czasu ich wymiany dokonywanej na koszt osoby uprawnionej w zakresie, na jaki zostały wydane. Osoba uprawniona dokonująca wymiany jest obowiązana do uiszczenia opłaty ewidencyjnej.

2. Minister właściwy do spraw transportu, uwzględniając wszystkie wydawane przed dniem wejścia w życie ustawy dokumenty uprawniające do kierowania pojazdem oraz koszty związane z ich wymianą, określi, w drodze rozporządzenia, warunki i terminy wymiany praw jazdy i innych dokumentów uprawniających do kierowania pojazdami lub potwierdzających dodatkowe kwalifikacje kierujących pojazdami oraz wysokość opłat za ich wymianę.

Art. 151. 1. Traci moc ustawa z dnia 1 lutego 1983 r. -- Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 1992 r. Nr 11, poz. 41 i Nr 26, poz. 114 oraz z 1995 r. Nr 104, poz. 515), z wyjątkiem art. 60, 69--70 i 72--82, które tracą moc z dniem 30 czerwca 1999 r.

2. (pominięty).162)

Art. 152. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1998 r., z wyjątkiem:

1) art. 49 ust. 2 pkt 5, art. 80, 99 i 109 ust. 4, które wchodzi w życie z dniem 1 lipca 1998 r.;

2) art. 39 ust. 3 i art. 85, które wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1999 r.;

3) art. 74 ust. 2 pkt 2 lit. a, art. 77, 87, 88, 90--98 i 100--108, które wchodzi w życie z dniem 1 lipca 1999 r.

-----
1) Niniejsza ustawa wdraża postanowienia następujących dyrektyw Wspólnot Europejskich:

1) dyrektywy 70/156/EWG z dnia 6 lutego 1970 r. w sprawie zbliżenia ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do homologacji typu pojazdów silnikowych i ich przyczep (Dz. Urz. WE L 42 z 23.02.1970, z późn. zm.),

2) dyrektywy 74/150/EWG z dnia 4 marca 1974 r. w sprawie zbliżenia ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do homologacji typu kołowych ciągników rolniczych lub leśnych (Dz. Urz. WE L 84 z 28.03.1974, z późn. zm.),

3) dyrektywy 91/439/EWG z dnia 29 lipca 1991 r. w sprawie praw jazdy (Dz. Urz. WE L 237 z 24.08.1991, z późn. zm.),

4) dyrektywy 91/671/EWG z dnia 16 grudnia 1991 r. w sprawie zbliżenia ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do obowiązkowego stosowania pasów bezpieczeństwa w pojazdach poniżej 3,5 tony (Dz. Urz. WE L 373 z 31.12.1991, z późn. zm.),

5) dyrektywy 92/6/EWG z dnia 10 lutego 1992 r. w sprawie montowania i zastosowania urządzeń ograniczenia prędkości w niektórych kategoriach pojazdów silnikowych we Wspólnocie (Dz. Urz. WE L 57 z 02.03.1992, z późn. zm.),

6) dyrektywy 96/53/WE z dnia 25 lipca 1996 r. ustanawiającej dla niektórych pojazdów kołowych poruszających się na terytorium Wspólnoty maksymalne dopuszczalne wymiary w ruchu krajowym i międzynarodowym oraz maksymalne dopuszczalne obciążenia w ruchu międzynarodowym (Dz. Urz. WE L 235 z 17.09.1996, z późn. zm.),

7) dyrektywy 96/96/WE z dnia 20 grudnia 1996 r. w sprawie zbliżenia ustawodawstw państw członkowskich dotyczących badań przydatności do ruchu drogowego pojazdów silnikowych i ich przyczep (Dz. Urz. WE L 46 z 17.02.1997, z późn. zm.),

8) dyrektywy 97/27/WE z dnia 22 lipca 1997 r. odnoszącej się do mas i wymiarów niektórych kategorii pojazdów silnikowych i ich przyczep oraz zmieniającej dyrektywę 70/156/EWG (Dz. Urz. WE L 233 z 28.08.1997, z późn. zm.),

9) dyrektywy 1999/37/WE z dnia 29 kwietnia 1999 r. w sprawie dokumentów rejestracyjnych pojazdów (Dz. Urz. WE L 138 z 01.06.1999, z późn. zm.),

10) dyrektywy 1999/62/WE z dnia 17 czerwca 1999 r. w sprawie pobierania opłat za użytkowanie niektórych typów infrastruktury przez pojazdy ciężarowe (Dz. Urz. WE L 187 z 20.07.1999),

11) dyrektywy 2000/30/WE z dnia 6 czerwca 2000 r. w sprawie drogowej kontroli przydatności do ruchu pojazdów użytkowych poruszających się we Wspólnocie (Dz. Urz. WE L 203 z 10.08.2000, z późn. zm.),

12) dyrektywy 2002/24/WE z dnia 18 marca 2002 r. w sprawie homologacji typu dwu- lub trzykołowych pojazdów mechanicznych i uchylającej dyrektywę 92/61/EWG (Dz. Urz. WE L 124 z 09.05.2002).

Dane dotyczące aktów prawa Unii Europejskiej, ogłoszonych przed dniem 1 maja 2004 r., zamieszczone w niniejszej ustawie, dotyczą ogłoszenia tych aktów w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej -- wydanie specjalne.

2) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy -- Prawo o ruchu drogowym oraz o zmianie ustawy o podatkach i opłatach lokalnych (Dz. U. Nr 92, poz. 884), która weszła w życie z dniem 1 maja 2004 r.

3) Ze zmianą wprowadzoną przez art. 4 pkt 16 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o zmianie ustawy o transporcie drogowym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 149, poz. 1452), która weszła w życie z dniem 28 września 2003 r.

4) W brzmieniu ustalonym przez art. 133 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568), która weszła w życie z dniem 17 listopada 2003 r.

5) Dodany przez art. 1 pkt 1 lit. b ustawy, o której mowa w odnośniku 2.

6) Dodany przez art. 1 pkt 1 lit. c ustawy, o której mowa w odnośniku 2.

7) W brzmieniu tym obowiązuje do dnia wejścia w życie zmiany, o której mowa w odnośniku 7a.

7a) W brzmieniu ustalonym przez art. 7 pkt 1 ustawy z dnia 22 kwietnia 2005 r. o zmianie ustawy o Straży Granicznej oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 90, poz. 757), która weszła w życie z dniem 23 czerwca 2005 r.

8) Dodany przez art. 4 pkt 1 ustawy z dnia 12 czerwca 2003 r. o zmianie ustawy o strażach gminnych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 130, poz. 1190), która weszła w życie z dniem 25 stycznia 2004 r.

9) Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1997 r. Nr 160, poz. 1082, z 1998 r. Nr 99, poz. 628, Nr 106, poz. 668, Nr 137, poz. 887, Nr 156, poz. 1019 i Nr 162, poz. 1118 i 1126, z 1999 r. Nr 49, poz. 486, Nr 90, poz. 1001, Nr 95, poz. 1101 i Nr 111, poz. 1280, z 2000 r. Nr 48, poz. 550 i Nr 119, poz. 1249, z 2001 r. Nr 39, poz. 459, Nr 100, poz. 1080, Nr 125, poz. 1368, Nr 129, poz. 1444 i Nr 154, poz. 1792 i 1800, z 2002 r. Nr 169, poz. 1387, Nr 200, poz. 1679 i 1683 i Nr 241, poz. 2074, z 2003 r. Nr 7, poz. 79, Nr 90, poz. 844, Nr 223, poz. 2217 i Nr 228, poz. 2262, z 2004 r. Nr 96, poz. 959, Nr 99, poz. 1001 i Nr 240, poz. 2407 oraz z 2005 r. Nr 44, poz. 422.

10) Przez art. 1 pkt 5 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o zmianie ustawy -- Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. Nr 129, poz. 1444), która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2002 r.

11) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 2 lit. a ustawy, o której mowa w odnośniku 2.

12) Dodany przez art. 1 pkt 2 lit. b ustawy, o której mowa w odnośniku 2.

13) Przez art. 34 pkt 1 ustawy z dnia 28 października 2002 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 199, poz. 1671), która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2003 r.

14) Przez art. 1 pkt 13 lit. b ustawy, o której mowa w odnośniku 10.

15) Przez art. 1 pkt 14 lit. a ustawy, o której mowa w odnośniku 10.

16) w brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 3 ustawy, o której mowa w odnośniku 2.

17) W brzmieniu ustalonym przez art. 4 pkt 1 ustawy, o której mowa w odnośniku 3, który wszedł w życie z dniem 1 stycznia 2004 r.

18) Przez art. 1 pkt 19 ustawy, o której mowa w odnośniku 10.

19) Dodany przez art. 17 pkt 1 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o utworzeniu Wojewódzkich Kolegiów Skarbowych oraz o zmianie niektórych ustaw regulujących zadania i kompetencje organów oraz organizację jednostek organizacyjnych podległych ministrowi właściwemu do spraw finansów publicznych (Dz. U. Nr 137, poz. 1302), która weszła w życie z dniem 1 września 2003 r.

20) Przez art. 34 pkt 2 ustawy, o której mowa w odnośniku 13.

- 21) Dodany przez art. 1 pkt 4 ustawy, o której mowa w odnośniku 2.
- 22) Przez art. 1 pkt 26 ustawy, o której mowa w odnośniku 10.
- 23) Dodany przez art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 14 listopada 2003 r. o zmianie ustawy o drogach publicznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 200, poz. 1953), która weszła w życie z dniem 9 grudnia 2003 r.
- 24) Dodany przez art. 3 pkt 2 ustawy, o której mowa w odnośniku 23.
- 25) W brzmieniu ustalonym przez art. 3 pkt 3 ustawy, o której mowa w odnośniku 23.
- 26) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o zmianie ustawy -- Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. Nr 149, poz. 1451), która weszła w życie z dniem 12 września 2003 r.
- 27) Dodany przez art. 1 pkt 2 ustawy, o której mowa w odnośniku 26.
- 28) Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1990 r. Nr 51, poz. 297, Nr 55, poz. 321 i Nr 86, poz. 504, z 1991 r. Nr 95, poz. 425 i Nr 107, poz. 459, z 1993 r. Nr 7, poz. 34, z 1994 r. Nr 1, poz. 3, z 1997 r. Nr 28, poz. 153, Nr 96, poz. 590 i Nr 141, poz. 943, z 1998 r. Nr 59, poz. 375, Nr 106, poz. 668 i Nr 117, poz. 757, z 2000 r. Nr 120, poz. 1268 oraz z 2004 r. Nr 68, poz. 623.
- 29) Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1991 r. Nr 95, poz. 425, z 1993 r. Nr 7, poz. 34, z 1994 r. Nr 1, poz. 3, z 1998 r. Nr 59, poz. 375, Nr 106, poz. 668 i Nr 117, poz. 756 oraz z 2004 r. Nr 68, poz. 623.
- 30) Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1998 r. Nr 59, poz. 375, Nr 106, poz. 668 i Nr 117, poz. 756 oraz z 2004 r. Nr 68, poz. 623.
- 31) Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1998 r. Nr 59, poz. 375, Nr 106, poz. 668 i Nr 117, poz. 756 oraz z 2004 r. Nr 68, poz. 623.
- 32) Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1998 r. Nr 59, poz. 375, Nr 106, poz. 668 i Nr 117, poz. 756 oraz z 2004 r. Nr 68, poz. 623.
- 33) Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1998 r. Nr 59, poz. 375, Nr 106, poz. 668 i Nr 117, poz. 756 oraz z 2004 r. Nr 68, poz. 623.
- 34) Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 1998 r. Nr 59, poz. 375, Nr 106, poz. 668 i Nr ' poz. 756 oraz z 2004 r. Nr 68, poz. 623.
- 35) Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 1998 r. Nr 59, poz. 375, Nr 106, poz. 668 i Nr ' poz. 756 oraz z 2004 r. Nr 68, poz. 623.
- 36) Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 1998 r. Nr 59, poz. 375, Nr 106, poz. 668 i Nr ' poz. 756 oraz z 2004 r. Nr 68, poz. 623.
- 37) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 5 ustawy, o której mowa w odnośniku 2.
- 38) Dodany przez art. 57 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 20 stycznia 2005 r. o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji (Dz. U. Nr 25, poz. 202), która weszła w życie z dniem 14 marca 2005 r.
- 39) Dodany przez art. 57 pkt 1 lit. b ustawy, o której mowa w odnośniku 38.
- 40) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 6 ustawy, o której mowa w odnośniku 2.
- 41) Dodany przez art. 57 pkt 2 ustawy, o której mowa w odnośniku 38, który wejdzie w życie z dniem 12 sierpnia 2005 r.
- 42) Dodany przez art. 1 pkt 7 ustawy, o której mowa w odnośniku 2.
- 43) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 8 lit. a ustawy, o której mowa w odnośniku 2.
- 44) Dodany przez art. 1 pkt 8 lit. b ustawy, o której mowa w odnośniku 2.
- 45) W brzmieniu ustalonym przez art. 115 lit. a ustawy z dnia 23 stycznia 2004 r. o podatku akcyzowym (Dz. U. Nr 29, poz. 257), który wszedł w życie z dniem 1 maja 2004 r.
- 46) Dodany przez art. 115 lit. b ustawy, o której mowa w odnośniku 45.

- 47) Przez art. 1 pkt 3 lit. a ustawy, o której mowa w odnośniku 26.
- 48) Dodany przez art. 141 pkt 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz. U. Nr 54, poz. 535), która weszła w życie z dniem 20 kwietnia 2004 r.; stosuje się od dnia 1 maja 2004 r., stosownie do art. 176 pkt 3 tej ustawy.
- 49) Dodany przez art. 57 pkt 3 lit. a ustawy, o której mowa w odnośniku 38, który wejdzie w życie z dniem 1 stycznia 2006 r.
- 50) Dodany przez art. 141 pkt 2 ustawy, o której mowa w odnośniku 48.
- 51) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 3 lit. b ustawy, o której mowa w odnośniku 26.
- 52) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 9 lit. a ustawy, o której mowa w odnośniku 2.
- 53) Dodany przez art. 1 pkt 9 lit. b ustawy, o której mowa w odnośniku 2, który wszedł w życie z dniem 1 stycznia 2005 r.
- 54) Dodany przez art. 57 pkt 3 lit. b ustawy, o której mowa w odnośniku 38, który wejdzie w życie z dniem 1 stycznia 2006 r.
- 55) W brzmieniu ustalonym przez art. 148 pkt 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. Nr 124, poz. 1152), która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2004 r.
- 56) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 10 ustawy, o której mowa w odnośniku 2.
- 57) Dodany przez art. 1 pkt 11 ustawy, o której mowa w odnośniku 2, który wszedł w życie z dniem 1 stycznia 2005 r.
- 58) Dodany przez art. 1 pkt 12 ustawy, o której mowa w odnośniku 2, który wszedł w życie z dniem 1 stycznia 2005 r.
- 59) Zdanie wstępne w brzmieniu ustalonym przez art. 57 pkt 4 lit. a tiret pierwsze ustawy, o której mowa w odnośniku 38.
- 60) W brzmieniu ustalonym przez art. 57 pkt 4 lit. a tiret drugie ustawy, o której mowa w odnośniku 38.
- 61) Dodany przez art. 57 pkt 4 lit. a tiret trzecie ustawy, o której mowa w odnośniku 38.
- 62) W brzmieniu ustalonym przez art. 57 pkt 4 lit. b ustawy, o której mowa w odnośniku 38.
- 63) w brzmieniu ustalonym przez art. 57 pkt 4 lit. c ustawy, o której mowa w odnośniku 38.
- 64) W brzmieniu ustalonym przez art. 57 pkt 4 lit. d ustawy, o której mowa w odnośniku 38.
- 65) Przez art. 1 pkt 13 lit. a ustawy, o której mowa w odnośniku 2.
- 66) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 13 lit. b ustawy, o której mowa w odnośniku 2.
- 67) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 13 lit. c ustawy, o której mowa w odnośniku 2.
- 68) Obecnie: m.st. Warszawy, stosownie do art. 31 ustawy z dnia 15 marca 2002 r. o ustroju miasta stołecznego Warszawy (Dz. U. Nr 41, poz. 361), która weszła w życie w dniu wyborów do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego przypadających w związku z zakończeniem kadencji tych organów wybranych w dniu 11 października 1998 r., zgodnie z art. 33 tej ustawy.
- 69) Dodana przez art. 148 pkt 3 lit. a ustawy, o której mowa w odnośniku 55.
- 70) Przez art. 1 pkt 4 ustawy, o której mowa w odnośniku 26.
- 71) Dodany przez art. 148 pkt 3 lit. b ustawy, o której mowa w odnośniku 55.
- 72) Dodana przez art. 1 pkt 14 ustawy, o której mowa w odnośniku 2, który wszedł w życie z dniem 1 stycznia 2005 r.
- 73) Dodana przez art. 57 pkt 5 ustawy, o której mowa w odnośniku 38.
- 74) W brzmieniu ustalonym przez art. 148 pkt 3 lit. c ustawy, o której mowa w odnośniku 55.

- 75) Przepis wszedł w życie z dniem uzyskania członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej.
- 76) Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2004 r. Nr 26, poz. 225, Nr 96, poz. 959, Nr 141, poz. 1492, Nr 273, poz. 2703 i Nr 281, poz. 2778.
- 77) W brzmieniu ustalonym przez art. 17 pkt 2 lit. a ustawy, o której mowa w odnośniku 19.
- 78) Dodany przez art. 148 pkt 4 ustawy, o której mowa w odnośniku 55.
- 79) Dodany przez art. 8 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 121, poz. 1264), która weszła w życie z dniem 1 lipca 2004 r.
- 80) W brzmieniu ustalonym przez art. 57 pkt 6 lit. a tiret pierwsze ustawy, o której mowa w odnośniku 38.
- 81) Dodany przez art. 4 pkt 2 ustawy, o której mowa w odnośniku 8.
- 82) Dodany przez art. 17 pkt 2 lit. b ustawy, o której mowa w odnośniku 19.
- 83) Dodany przez art. 9 pkt 1 ustawy z dnia 29 października 2003 r. o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 210, poz. 2036), która weszła w życie z dniem 1 lipca 2004 r.
- 84) Dodany przez art. 57 pkt 6 lit. a tiret drugie ustawy, o której mowa w odnośniku 38.
- 85) Dodany przez art. 57 pkt 6 lit. b ustawy, o której mowa w odnośniku 38.
- 86) w brzmieniu ustalonym przez art. 33 pkt 1 ustawy z dnia 25 listopada 2004 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 273, poz. 2703), która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2005 r.
- 87) Przez art. 1 pkt 5 ustawy, o której mowa w odnośniku 26. 88) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 15 lit. a ustawy, o której mowa w odnośniku 2.
- 89) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 15 lit. b ustawy, o której mowa w odnośniku 2.
- 90) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 15 lit. c tiret pierwsze ustawy, o której mowa w odnośniku 2.
- 91) Dodany przez art. 1 pkt 15 lit. c tiret drugie ustawy, o której mowa w odnośniku 2.
- 92) Dodany przez art. 148 pkt 6 ustawy, o której mowa w odnośniku 55.
- 93) Dodany przez art. 1 pkt 15 lit. c tiret trzecie ustawy, o której mowa w odnośniku 2.
- 94) Dodany przez art. 4 pkt 1 ustawy z dnia 21 kwietnia 2005 r. o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 90, poz. 756), który wejdzie w życie z dniem 22 sierpnia 2005 r.
- 95) W brzmieniu ustalonym przez art. 148 pkt 7 ustawy, o której mowa w odnośniku 55.
- 96) W brzmieniu ustalonym przez art. 22 pkt 1 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. -- Przepisy wprowadzające ustawę o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. Nr 173, poz. 1808), która weszła w życie z dniem 21 sierpnia 2004 r.
- 97) W brzmieniu tym obowiązuje do dnia wejścia w życie zmiany, o której mowa w odnośniku 97a.
- 97a) W brzmieniu ustalonym przez art. 4 pkt 2 ustawy, o której mowa w odnośniku 94.
- 98) Dodany przez art. 22 pkt 2 ustawy, o której mowa w odnośniku 96.
- 99) W brzmieniu ustalonym przez art. 22 pkt 3 lit. a ustawy, o której mowa w odnośniku 96.
- 100) Dodany przez art. 22 pkt 3 lit. b ustawy, o której mowa w odnośniku 96.
- 101) Obecnie art. 83 obowiązuje w brzmieniu ustalonym przez art. 22 pkt 1 ustawy, o której mowa w odnośniku 96.
- 102) W brzmieniu ustalonym przez art. 22 pkt 4 lit. a ustawy, o której mowa w odnośniku 96.
- 103) Dodany przez art. 22 pkt 4 lit. b ustawy, o której mowa w odnośniku 96.
- 104) W brzmieniu ustalonym przez art. 22 pkt 4 lit. c ustawy, o której mowa w odnośniku 96.

- 105) W brzmieniu ustalonym przez art. 22 pkt 5 lit. a ustawy, o której mowa w odnośniku 96.
- 106) W brzmieniu ustalonym przez art. 22 pkt 5 lit. b ustawy, o której mowa w odnośniku 96.
- 107) Przez art. 1 pkt 52 lit. a ustawy, o której mowa w odnośniku 10.
- 108) W brzmieniu ustalonym przez art. 9 pkt 2 lit. a ustawy, o której mowa w odnośniku 83.
- 109) Dodany przez art. 9 pkt 2 lit. b ustawy, o której mowa w odnośniku 83.
- 110) Przez art. 1 pkt 53 ustawy, o której mowa w odnośniku 10.
- 111) Przez art. 1 pkt 54 lit. b ustawy, o której mowa w odnośniku 10.
- 112) Od dnia 17 października 2001 r. właściwych sądów, stosownie do art. 9 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. -- Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. Nr 106, poz. 1148), która weszła w życie z dniem 17 października 2001 r. na podstawie art. 1 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. -- Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. Nr 106, poz. 1149).
- 113) w brzmieniu ustalonym przez art. 4 pkt 2 lit. a ustawy, o której mowa w odnośniku 3, który wszedł w życie z dniem 1 stycznia 2004 r.
- 114) Dodany przez art. 4 pkt 2 lit. b ustawy, o której mowa w odnośniku 3, który wszedł w życie z dniem 1 stycznia 2004 r.
- 115) Dodany przez art. 4 pkt 3 ustawy, o której mowa w odnośniku 3, który wszedł w życie z dniem 1 stycznia 2004 r.
- 116) W brzmieniu ustalonym przez art. 148 pkt 9 ustawy, o której mowa w odnośniku 55.
- 117) W brzmieniu ustalonym przez art. 4 pkt 4 ustawy, o której mowa w odnośniku 3.
- 118) W brzmieniu ustalonym przez art. 4 pkt 5 ustawy, o której mowa w odnośniku 3, który wszedł w życie z dniem 1 stycznia 2004 r.
- 119) W brzmieniu ustalonym przez art. 4 pkt 6 ustawy, o której mowa w odnośniku 3, który wszedł w życie z dniem 1 stycznia 2004 r.
- 120) Dodany przez art. 4 pkt 3 ustawy, o której mowa w odnośniku 8.
- 121) W brzmieniu ustalonym przez art. 17 pkt 3 ustawy, o której mowa w odnośniku 19.
- 122) Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2004 r. Nr 64, poz. 594, Nr 91, poz. 868, Nr 171, poz. 1800 i Nr 173, poz. 1808.
- 123) Dodany przez art. 9 pkt 3 ustawy, o której mowa w odnośniku 83.
- 124) Przez art. 33 pkt 2 ustawy, o której mowa w odnośniku 86.
- 125) W brzmieniu ustalonym przez art. 22 pkt 6 ustawy, o której mowa w odnośniku 96.
- 126) W brzmieniu ustalonym przez art. 22 pkt 7 ustawy, o której mowa w odnośniku 96.
- 127) Przez art. 22 pkt 8 ustawy, o której mowa w odnośniku 96.
- 128) W brzmieniu ustalonym przez art. 22 pkt 9 ustawy, o której mowa w odnośniku 96.
- 129) W brzmieniu ustalonym przez art. 22 pkt 10 ustawy, o której mowa w odnośniku 96.
- 130) W brzmieniu ustalonym przez art. 4 pkt 7 ustawy, o której mowa w odnośniku 3, który wszedł w życie z dniem 1 stycznia 2004 r.
- 131) Obecnie art. 108 ust. 2 obowiązuje w brzmieniu ustalonym przez art. 22 pkt 11 lit. a ustawy, o której mowa w odnośniku 96.
- 132) W brzmieniu ustalonym przez art. 22 pkt 11 lit. a ustawy, o której mowa w odnośniku 96.
- 133) Dodany przez art. 22 pkt 11 lit. b ustawy, o której mowa w odnośniku 96.

- 134) Przez art. 1 pkt 16 ustawy, o której mowa w odnośniku 2.
- 135) W brzmieniu ustalonym przez art. 22 pkt 12 ustawy, o której mowa w odnośniku 96.
- 136) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 17 ustawy, o której mowa w odnośniku 2.
- 137) W brzmieniu ustalonym przez art. 4 pkt 8 ustawy, o której mowa w odnośniku 3, który wszedł w życie z dniem 1 stycznia 2004 r.
- 138) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 18 ustawy, o której mowa w odnośniku 2.
- 139) Dodany przez art. 22 pkt 13 ustawy, o której mowa w odnośniku 96.
- 140) W brzmieniu ustalonym przez art. 4 pkt 9 lit. a ustawy, o której mowa w odnośniku 3, który wszedł w życie z dniem 1 stycznia 2004 r.
- 141) Dodany przez art. 4 pkt 9 lit. b ustawy, o której mowa w odnośniku 3, który wszedł w życie z dniem 1 stycznia 2004 r.
- 142) Przez art. 4 pkt 10 ustawy, o której mowa w odnośniku 3, który wszedł w życie z dniem 1 stycznia 2004 r.
- 143) Przez art. 1 pkt 77 lit. c ustawy, o której mowa w odnośniku 10.
- 144) W brzmieniu ustalonym przez art. 4 pkt 11 ustawy, o której mowa w odnośniku 3, który wszedł w życie z dniem 1 stycznia 2004 r.
- 145) W brzmieniu ustalonym przez art. 4 pkt 12 ustawy, o której mowa w odnośniku 3, który wszedł w życie z dniem 1 stycznia 2004 r.
- 146) W brzmieniu ustalonym przez art. 22 pkt 14 ustawy, o której mowa w odnośniku 96.
- 147) W brzmieniu ustalonym przez art. 22 pkt 15 ustawy, o której mowa w odnośniku 96.
- 148) W brzmieniu ustalonym przez art. 22 pkt 16 lit. a ustawy, o której mowa w odnośniku 96.
- 149) W brzmieniu ustalonym przez art. 22 pkt 16 lit. b ustawy, o której mowa w odnośniku 96.
- 150) Dodany przez art. 22 pkt 16 lit. c ustawy, o której mowa w odnośniku 96.
- 151) W brzmieniu ustalonym przez art. 22 pkt 16 lit. d ustawy, o której mowa w odnośniku 96.
- 152) Dodany przez art. 4 pkt 13 ustawy, o której mowa w odnośniku 3.
- 153) W brzmieniu ustalonym przez art. 4 pkt 14 ustawy, o której mowa w odnośniku 3.
- 154) W brzmieniu ustalonym przez art. 22 pkt 17 lit. a ustawy, o której mowa w odnośniku 96.
- 155) Dodany przez art. 22 pkt 17 lit. b ustawy, o której mowa w odnośniku 96.
- 156) W brzmieniu ustalonym przez art. 4 pkt 15 ustawy, o której mowa w odnośniku 3, który wszedł w życie z dniem 1 stycznia 2004 r.
- 157) W brzmieniu tym obowiązuje do dnia wejścia w życie zmiany, o której mowa w odnośniku 157a.
- 157a) W brzmieniu ustalonym przez art. 7 pkt 2 ustawy, o której mowa w odnośniku 7a.
- 158) W brzmieniu ustalonym przez art. 4 pkt 4 ustawy, o której mowa w odnośniku 8.
- 159) W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 19 ustawy, o której mowa w odnośniku 2.
- 160) Dodany przez art. 4 pkt 3 ustawy, o której mowa w odnośniku 94.
- 161) Obecnie: ministra właściwego do spraw budownictwa, gospodarki przestrzennej i mieszkaniowej, stosownie do art. 44 ustawy z dnia 21 grudnia 2001 r. o zmianie ustawy o organizacji i trybie pracy Rady Ministrów oraz o zakresie działania ministrów, ustawy o działach administracji rządowej oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 154, poz. 1800), która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2002 r.

162) Zamieszczone w obwieszczeniu.

163) Przez art. 127 pkt 12 ustawy z dnia 24 lipca 1998 r. o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej -- w związku z reformą ustrojową państwa (Dz. U. Nr 106, poz. 668), która weszła w życie z dniem 1 stycznia 1999 r.

164) Zdanie drugie dodane przez art. 148 pkt 11 ustawy, o której mowa w odnośniku 55.